

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді

Всеукраїнський форум

“РАННІЙ РОЗВИТОК ДИТИНИ — ПРАВО КОЖНОГО”

Збірник матеріалів

20 квітня 2019 р.

м. Київ

*Всеукраїнський форум
“Ранній розвиток дитини — право кожного”*

УДК 374.7(477)(06)

ББК 74.200

*Рекомендовано до друку засіданням кафедри методики позакласної та
позашкільної роботи Національного еколого-натуралістичного центру
учнівської молоді
(Протокол № 7 від 10 квітня 2019 року)*

***Ранній розвиток дитини — право кожного:** зб. матеріалів
Всеукраїнського форуму (м. Київ, 20 квітня 2019 р.) / Міністерство освіти і
науки України, Національний еколого-натуралістичний центр. - К.: НЕНЦ,
2019. - 123 с.*

У збірнику представлені матеріали учасників Всеукраїнського форуму “Ранній розвиток дитини — право кожного”.

На Форумі були розглянуті наступні питання: різниця раннього розвитку і раннього навчання, інклюзивна освіта, сучасні авторські методики, посібники та розвиваючі ігри тощо.

Збірник розрахований на вчителів-практиків закладів дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти, шкіл раннього розвитку різних форм власності, науковців, викладачів закладів вищої освіти.

Матеріали збірника відтворено з авторських оригіналів, поданих до оргкомітету конференції. Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність фактів та посилань несуть автори методичних розробок.

УДК 374.7(477)(06)

ББК 74.200

НЕНЦ, 2019

ЗМІСТ

Частина I

Ю. ЄРМОЛЕНКО “Диво книга” - що це? Дидактичний посібник для всебічного розвитку дітей раннього віку та молодших дошкільників.....	5
Н. ШЕВЧЕНКО Психофізіологічні особливості розвитку дітей молодшого шкільного віку.....	10
О. ОГІЄВИЧ Розвиток дітей раннього віку в процесі ігрової діяльності.....	16
Ю. МАРЧЕНКО Модель екологічної освіти дітей старшого дошкільного віку в позашкільному мікросоціумі в інтересах освіти для сталого розвитку.....	23
В. ХРИЧОВА Скетчноутинг на уроках для дітей з особливими освітніми потребами.....	28
Т. ГУРА Методика Гленна Домана.....	38
Н. ЛОХОНЯ Інновації в ЦПП «Ладушки».....	43
С. ВЕРЗІЛНА Чарівний пісок в руках дитини (метод Sand-art).....	45
В. ТЕЛУЩЕНКО Ранній розвиток дитини – право кожного.....	49
М. ПАНАСЕНКО Бізіборд як засіб раннього розвитку дитини.....	52
О. КРАСНОКУТСЬКА Розвиток дітей раннього віку.....	59
Г. МАРТИНЕНКО «Ранній розвиток» дитини за допомогою «Мнемодоріжок».....	62
Х. ДИМАШЕВСЬКА Впровадження етно-екологічних ігор в освітню діяльність системи раннього розвитку.....	65
С. ПАВЛЮК Формування екологічної освіти дошкільників на екологічній стежині.....	70
В. КУЗЬМІНСЬКА Сучасні підходи в проведенні пошуково-дослідницької роботи в творчому об'єднанні раннього розвитку дитини Чернівецького ОЦЕНТУМ.....	79

Частина II

О. ШЕВЦОВА Дидактична гра «Зайчик» (багатофункціональна).....	86
Н. РОМАШКО Розробка заняття ЦП «Ладушки» на тему «Пташки повертаються»	90
О. КРАВЦОВА Освітня лінія «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»	94
Ю. ЄРМОЛЕНКО Розробка заняття з розвитку мовлення, природи, сенсорики в ясельно-молодшій групі з використанням матеріалів «Живих картинок» (з фетру) за твором В.О. Сухомлинського «Барвисте коромисло».....	103
Н. ЛОХОНЯ Розробка заняття ЦП «Ладушки» на тему «Граємо разом»	107
Н. РОМАШКО Розробка заняття ЦП «Ладушки» на тему «Перша квіточка весни»	110
Н. ЛОХОНЯ Розробка заняття ЦП «Ладушки» на тему «Добре — погано»	114
Т. ГУРА Дидактичні ігри для навчання дітей раннього, молодшого і старшого дошкільного віку.....	116
Т. ЗАГОРУЙКО Ранній розвиток дитини – право кожного.....	121

ЧАСТИНА І

“Диво книга” - що це? Дидактичний посібник для всебічного розвитку дітей раннього віку та молодших дошкільників

*Єрмоленко Юлія Миколаївна,
вихователь дошкільного навчального закладу
«Ялинка» імені В.О. Сухомлинського,
Всеукраїнського центру із розповсюдження
та впровадження ідей В.О. Сухомлинського,
управління освіти і науки Броварської міської ради*

Ранній вік – це унікальний період розвитку дитини. Оскільки саме в цей момент найлегше та найбажаніше формувати позитивні емоції в дитини.

Важливість раннього розвитку знає практично кожен з батьків, який бажає своїй дитині успішного майбутнього. Розвиток дитини з самого народження є дуже важливою частиною його подальшого життєвого шляху. Важливу роль у цьому відіграє дитячий садок.

Ранній розвиток – це не тільки раннє читання і лічба. Насамперед, це розвиток основних психічних процесів: уваги, уяви, пам'яті, логічного і просторового мислення, уміння аналізувати й узагальнювати. Тобто, це створення такого середовища розвитку в якому дитина змогла би успішно розвиватися і реалізовувати свою пізнавальну активність. Одним з вирішальних чинників у розвитку мовлення дітей на етапі раннього дитинства є спілкування, тож надзвичайно важливим для вихователя є завдання – створити сприятливе мовленнєве середовище.

На третьому році життя розвиток мовлення дітей продовжується у таких напрямках: розуміння мовлення дорослих, оволодіння активним мовленням, удосконаленням звуковимови, засвоєння словника і граматичної будови мови.

Також, особливо цінним є спостереження за природою, адже вони дають можливість безпосередньо сприймати і відчувати сенсорні еталони: кольори, звуки, величини; розуміти кількісні зв'язки між предметами, причинно-наслідкові зв'язки.

В цьому можуть посприяти літературні твори В.О. Сухомлинського для дітей.

Адже «Казка» - животворне джерело дитячого мислення, благородних почуттів і прагнень...» - говорив Василь Олександрович.

Через казкові образи в свідомість дітей входить слово з його найтоншими відтінками... Під впливом почуттів, що породжені казковими образами, дитина вчиться мислити словами. Діти знаходять велике задоволення у тому, що їхня думка живе у світі казкових образів, в них – перший крок від яскравого, живого, конкретного до абстрактного» (В.О. Сухомлинський).

Використання в роботі з дітьми раннього віку казок сприяє розвитку у дошкільників: активності, самостійності, емоційності, творчості, зв'язного

мовлення, креативного мислення, активно сприяє розвитку дитячої фантазії. Наш ЗДО «Ялинка» ім. В.О. Сухомлинського працює за спадщиною великого педагога з 2000 року. За цей час педагогічним колективом було створено безліч посібників на основі оповідань і казок Василя Олександровича.

Пропонується дидактичний посібник, в якому казки Василя Олександровича «оживають», назва цієї книги: «Книга казок В.О. Сухомлинського для дітей».

Вміст книги:

1. Це книга великого розміру 50 на 60 см. В котрій розміщені сторінки-файл, з набором матеріалів: а саме, кожна сторінка це нове оповідання або казка.

2. В кишеньці зберігаються фетрові елементи до казки чи оповідання (казкові герої, тварини, зображення рослинних елементів, небесних тіл і т.д.).

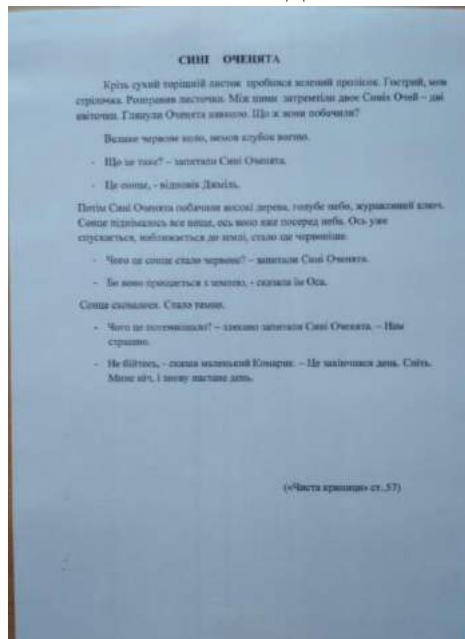

3. Фото загального вигляду сюжету казки: «Яблуко в осінньому саду».

4. Текст оповідання В.О. Сухомлинського.

5. Опис необхідних зображень, посилання на певне зображення персонажу або предметів декорацій, які можна запозичити з іншої казки чи оповідання. Через те, що деякі елементи повторюються в декількох творах.

6. Каталог казок з фетру за творами В. Сухомлинського.

Для зручності демонстрації казок чи оповідань виготовлено великі окремі фланелеграфи з відповідною основою, згідно чотирьох пір року. Це величезні сторінки розміром 80 на 100 см. Готуючись до заняття вихователь обирає фланелеграф – основу (весна, літо, осінь, зима) та сторінку в книзі з відповідним твором чи оповіданням.

Які переваги має застосування цього посібника в роботі з дітьми раннього і молодшого віку?

1) Насамперед подив у дітей викликає розмір та масштабність книги, її нестандартний вигляд.

2) По друге, дітей зацікавлює матеріал з якого виготовлена ця книга.

Кожна сторінка м'якенька на дотик, тому що обтягнута байкою. А всі декорації, герої виконані з фетрової тканини. Завдяки, такому матеріалу, як фетр, можливо творити «дива», як на заняттях, так і під час індивідуальної роботи. А саме: повністю втілити в життя практично кожне слово з оповідання чи казки.

3) Цей матеріал не тільки зручний для створення персонажів до казки, а й дає безліч можливостей для дитячого розвитку.

4) Фетрові тканини мають незвичайно широку кольорову палітру, розмір та товщину, а ще й дуже приємний на дотик. За структурою поверхні і зовнішньому вигляду фетр може бути ворсовим або гладким. Матеріал

виготовлений з натуральної сировини, відрізняється екологічністю, теплопровідністю і антибактеріальними властивостями.

На цьому етапі створено три книги, під назвою «Книга казок В.О. Сухомлинського для дітей», із загальною кількістю 17 творів оповідань і казок.

Психофізіологічні особливості розвитку дітей молодшого шкільного віку

Шевченко Наталія Євгенівна

Миколаївська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №60

Законом України "Про охорону дитинства" передбачено систему заходів щодо охорони дитинства, яка включає забезпечення належних умов для охорони здоров'я, навчання, виховання, фізичного, психічного, соціального, духовного та інтелектуального розвитку дітей.

За твердженням психологів, у довгий період дитинства людина оволодіває необхідними для життя формами поведінки, досягає високого рівня розвитку порівняно з іншими істотами, у яких період дитинства відсутній або дуже короткий. Дошкільне дитинство забезпечує загальний розвиток, який слугує фундаментом для набуття спеціальних знань і навичок з різних видів діяльності.

Протягом перших років життя дитина розвивається надзвичайно стрімко, наслідком чого є грандіозні зміни у її фізичному і психічному розвитку: дитина з беспорядної істоти перетворюється на свідому людину, набуває певних якостей, які в подальшому житті лише розвиваються і вдосконалюються.

Критеріями розвитку дитини є анатомічні, фізіологічні, психологічні, педагогічні, фізичні показники стану організму.

За твердженням психологів, молодший дошкільний вік характеризується виникненням нової соціальної ситуації розвитку дитини. У неї вже з'являється коло елементарних обов'язків. Змінюються взаємини з дорослими, набуваючи нових форм, при яких спільні дії поступово заміщуються самостійним виконанням вказівок. Уперше стає можливим досить систематичне навчання відповідно до певної програми, хоча останню можна реалізувати лише тією мірою, в якій вона стає власною програмою дитини (Л. С. Виготський).

У дітей молодшого віку переважають особистісні мотиви: вони намагаються отримати емоційну оцінку дорослого схвалення, похвали, ласку. Необхідність у такій оцінці настільки велика, що діти часто приписують собі позитивні якості.

Соціальна ситуація розвитку дитини в дошкільному віці визначається активізацією спілкування дитини з дорослими та однолітками. Спілкування з дорослими розгортається на основі значної самостійності дошкільника, розширення його пізнання навколишньої дійсності. Завдяки використанню провідного засобу спілкування – мови та постановці запитань діти поповнюють свої уявлення про світ. Дошкільники задають тисячі запитань. Таке співробітництво дитини з дорослим має назву пізнавального спілкування. У дошкільному віці виникає й супутня форма спілкування – особистісна, яка характеризується тим, що дитина намагається обговорювати з дорослими поведінку і вчинки інших людей. Взаємини дошкільняти з дорослим набувають пізнавально-наслідувального змісту – малюк у іграх копіює діяльність

значущого дорослого та задає йому велику кількість запитань. Однак наслідування дитиною дорослого поступово стає свідомим та вибіркоvim.

Протиріччя соціальної ситуації розвитку дитини-дошкільника полягає у розриві між його прагненням бути як дорослий і неможливістю реалізувати це прагнення безпосередньо. Єдиною діяльністю, яка дозволяє розв'язати це протиріччя, є сюжетно-рольова гра. Саме тому, що рольова гра дає дитині можливість вступити до взаємодії з такими сторонами життя, які недосяжні їй у реальній практиці, вона і є провідною діяльністю дошкільника. Основним мотивом ігрової діяльності є найкраще виконання ролі, діяти "як дорослий". Цей мотив підпорядковує собі безпосередні стосунки дитини і є провідним. З цієї точки зору, дошкільний вік – період інтенсивного засвоєння людських взаємин – норм і правил поведінки, які існують у світі дорослих. Становлення внутрішнього психічного життя і внутрішньої саморегуляції пов'язане з цілою низкою новоутворень у психіці й у свідомості дошкільника. На кожному етапі розвитку та чи інша психічна функція виходить на перше місце. Найважливішою особливістю дошкільного віку є нова система психічних функцій, у центрі якої стає пам'ять (на думку Л. С. Виготського).

Дошкільник набуває власного досвіду і засвоює доступний йому досвід інших, спілкуючись із дорослими, граючи в рольові ігри, виконуючи трудові доручення тощо, тобто він постійно вчиться. Крім того, в цьому віці розпочинається освоєння форм навчальної діяльності.

Навчальна діяльність – це спілкування з дорослими, які не тільки активізують, спрямовують, стимулюють дії, а й керують процесом їх формування. Діти засвоюють знання, вміння й навички, оскільки вивчають необхідні для цього дії та операції, оволодівають способами їх виконання. Серед таких дій назовемо передусім цілеспрямоване сприймання об'єктів, виділення їх характерних ознак, групування предметів, перелік предметів, малювання, слухання музики тощо. Роль навчання в розумовому розвитку дитини молодшого віку зростає, якщо має місце набуття не окремих знань, а певної їх системи, та формування потрібних для їх засвоєння дій (О. В. Запорожець та ін.).

Сенсорний розвиток дошкільника включає дві взаємозв'язані сторони – засвоєння уявлень про різноманітні властивості предметів та явищ і оволодіння новими діями, які дають змогу повніше та більш диференційовано сприймати світ. Найбільш доступними для молодших дошкільників сенсорними еталонами є геометричні форми (квадрат, трикутник, коло) та кольори спектра, які формують у діяльності. Прискоренню сенсорного розвитку найбільше сприяють ліплення, конструювання, малювання.

У тісному зв'язку з удосконаленням сприймання розвивається і мислення дитини. Як уже зазначалося, наприкінці раннього дитинства на основі наочно-дійової форми мислення починає складатися наочно-образна форма. У молодшому дошкільному віці має місце її подальший розвиток. Мислення стає образно-мовним, тобто таким, що спирається на образи уяви і здійснюється за допомогою слів. Усе це є свідченням того, що мислення набуває певної самостійності, поступово відокремлюється від практичних дій, у які було

вплетене раніше, стає розумовою дією, спрямованою на розв'язання пізнавального мислительного завдання.

Провідну роль у розвитку пам'яті молодшого дошкільника відіграє впізнавання, але все більшого значення починає набувати відтворення. Молодші дошкільники найлегше запам'ятовують те, що справило на них сильне враження, зачепило почуття. "Пам'ять дитини – це інтерес її", – говорять психологи. Тому впродовж усього дошкільного дитинства дуже важливо зробити для дітей цікавим те, що вони повинні запам'ятати – слова, образи предметів.

Дошкільний вік науковці вважають сенситивним періодом, оскільки в цьому віці дитина більше чутлива до мовної та мовленнєвої інформації (О. Запорожець, Ф. Сохін, О. Ушакова та ін.). Молодші дошкільники задають багато запитань, таке співробітництво дитини з дорослим називається пізнавальним спілкуванням. Якщо дитина не бачить серйозного відношення до неї як до товариша з боку дорослих, то у неї виникає негативізм та впертість. Існує ще й особистісна форма спілкування, яка характеризується тим, що дитина обговорює із дорослим поведінку й вчинки інших людей і своїх власних із погляду моральних норм.

Я погоджуюсь із думкою психологів, що у молодшому дошкільному віці зростає роль мовлення у функціонуванні мислення, бо саме воно допомагає дитині подумки ("про себе") оперувати об'єктами, порівнювати їх, розкривати їхні властивості та співвідношення, виражаючи цей процес та його результати в судженнях і міркуваннях. Мотивами такої діяльності є прагнення зрозуміти явища навколишньої дійсності, з'ясувати їхні зв'язки, причини виникнення тощо. У чотири роки дитина уявляє хід практичної дії, але не вміє про неї розповісти.

Саме у молодшому дошкільному віці починає реально формуватись особистість дитини, причому цей процес тісно пов'язаний з розвитком емоційно-вольової сфери, із формуванням інтересів та мотивів поведінки, що, відповідно, детерміновано соціальним оточенням, передусім типовими для даного етапу розвитку взаєминами з дорослими.

Важливим новоутворенням цього періоду є довільна поведінка, яку можна визначити як поведінку, яка опосередкована нормами та правилами. Вперше виникає питання про те, як треба себе поводити, тобто формується попередній образ своєї поведінки. Дитина починає опановувати і керувати своєю поведінкою, порівнюючи її з тим образом, який стає взірцем. Усвідомлення своєї поведінки і початок особистої самосвідомості – одне з головних новоутворень дошкільного віку.

Джерелом емоційних переживань дитини є її діяльність, спілкування з навколишнім світом. Освоєння молодшим дошкільником нових, змістовніших видів діяльності сприяє розвитку глибших та стійкіших емоцій, пов'язаних не лише з близькими, а й з віддаленими цілями, не тільки з тими об'єктами, що дитина сприймає, а й тими, які уявляє. Діяльність породжує передусім позитивні емоції, причому своєю метою, сенсом, якого вона набуває для дитини, та самим процесом її виконання.

Зростає потреба дошкільника в товаристві ровесників, унаслідок чого інтенсивно розвиваються соціальні емоції (симпатії, антипатії, уподобання тощо). Виникають інтелектуальні емоції. У процесі спілкування дитини з дорослими формуються її моральні почуття. Урізноманітнюються прояви почуття власної гідності: розвивається як самолюбство, так і почуття сорому, ніяковості.

Важливе значення у формуванні моральних почуттів мають дитячі уявлення про позитивні еталони, що дозволяють передбачати емоційні наслідки власної поведінки, завчасно переживати задоволення від її схвалення як "хорошої" або ж невдоволення від її оцінки як "поганої". Таке емоційне передбачення грає вирішальну роль у формуванні моральної поведінки дошкільника (О. В. Запорожець).

Упродовж дошкільного дитинства продовжується інтенсивне дозрівання організму дитини, що створює необхідні передумови для більшої самостійності, засвоєння нових форм соціального досвіду внаслідок виховання та навчання.

У вихованні молодших дошкільників важливо створити сприятливі умови для розширення кола предметів і явищ, які вони пізнають, допомагати в ознайомленні з ними, для розвитку спілкування з дорослими й однолітками. Це особливо актуально перед вступом дитини до дошкільного закладу, оскільки полегшує її адаптацію в ньому.

У складній системі взаємодії діяльностей за функціональними ознаками можна назвати пріоритетними такі види, як пізнавальна, ігрова, мовленнєва і комунікативна, оскільки вони супроводжують усі види діяльності дитини. Одним із аспектів інтеракційного підходу до діяльності дошкільника є те, що мовлення завжди входить у будь-яку інтелектуальну чи практичну діяльність. Водночас стосовно дітей дошкільного віку серед пріоритетних, стрижневих і взаємопов'язаних без сумніву є ігрова діяльність. Відтак вивчення розвитку мовлення дітей дошкільного віку повинно відбуватись насамперед у контексті гри, в ігровій діяльності. За словами В. І. Яшиної, характером ігрової діяльності визначаються "функції, зміст і засоби спілкування дитини з довкіллям".

Молодший дошкільний вік пов'язаний з домінуванням ігрової діяльності. На нього припадають головні досягнення дитини у пізнавальному (формуються уявлення про зв'язки різних сфер дійсності, образне і початки логічного мислення, сенсорні та інтелектуальні здібності), емоційно-вольовому розвитку (окреслюються прийоми саморегуляції, самостійність поведінки, розвиваються усвідомлена дисциплінованість, ініціативність дій, здатність до спілкування, формуються почуття обов'язку, відповідальності тощо).

Відособлюючись від дорослого, дошкільник вступає в активніші взаємини з однолітками, які реалізуються передусім у грі, де необхідно підкорятися певним правилам, обов'язковим для всіх, виконувати заздалегідь визначені дії.

Ігрова діяльність надає сенсу вольовому зусиллю, робить його ефективнішим. На розвиток волі у цьому віці позитивно впливає продуктивна та трудова діяльність дитини.

Особливості соціальної ситуації розвитку дошкільнят виражаються в характерних для них видах діяльності, передусім у сюжетно-рольовій грі, яка

створює сприятливі умови для доступного в цьому віці освоєння зовнішнього світу.

Дошкільне дитинство – період інтенсивного накопичення фізичних, розумових і духовних сил. У цей час бурхливо зростає весь організм дитини, зокрема активно розвивається мозок, обумовлюючи ускладнення процесів вищої нервової діяльності

Характерне для раннього віку стрімке збільшення росту та ваги дещо сповільнюється (прискорюючись знову наприкінці дошкільного віку). Протягом четвертого року життя маса тіла дитини збільшується на 1,5–2 кг, зріст на 5–7 см; у чотири роки маса тіла дитини становить близько 16,5 кг, зріст – 102 см. Важливого значення набуває певне окостеніння скелету при збереженні хрящової будови його окремих ланок, збільшення загальної ваги м'язів (розвиток крупної мускулатури випереджує формування функцій дрібних м'язів руки). Це свідчить про те, як важливо постійно стежити за поставою, положенням тіла дитини під час сидіння, сну тощо. Нервова система малюка залишається дуже вразливою і вимагає дбайливого ставлення до неї з боку дорослих. Удосконалюється діяльність серцево-судинної системи.

У молодшому дошкільному віці відбувається зниження порогів чутливості (зорової, слухової та ін.). Зростає гострота зору, спроможність розрізняти відтінки кольорів, розвивається звуковисотний та фонематичний слух, відчуття дотику тощо. Усі ці зміни є наслідком того, що дитина оволодіває новими способами сприймання, які мають забезпечити обстеження предметів та явищ дійсності, їх різноманітних властивостей та взаємозв'язків.

Молодших дошкільнят вже привчають до виконання окремих трудових завдань, причому розпочинають цю роботу в ігровій формі. Відсутність диференціації гри та праці – характерна особливість трудової діяльності молодших дошкільнят, яка до певної міри зберігається і в середньому та старшому дошкільному віці. В останніх випадках інтерес до процесу діяльності поєднується з інтересом до її результатів та того значення, яке їхня праця має для інших. Діти здатні усвідомлювати обов'язковість трудових завдань і привчаються виконувати їх не тільки з цікавості, але й розуміючи їх значущість для інших людей.

Розвиток вольової сфери дошкільника відбувається через динаміку розвитку фізичних якостей дитини під впливом спеціально організованої рухової діяльності. Динаміка показників розвитку рухових якостей у дошкільному періоді розглянута в дослідженні Є. Вільчовського. Так, у 4-річних дітей виявляються найбільші темпи приросту показників сили і гнучкості.

Щодо виховання здорових дітей на засадах формування в них умінь і навичок здорового способу життя можна спиратись на концепції М. Амосова, В. Базарного, О. Бубогай, І. Муравова та багатьох інших спеціалістів

Можна зробити такий висновок, що молодший дошкільний вік є періодом особливо помітного розумового розвитку дитини, коли закладається основа його подальшого навчання. У цей період свого життя маленькі діти вчаться поводитися з оточуючими їхніми предметами і речами, пізнають навколишній світ шляхом проб і помилок. У цей же період життя у дітей, які отримують

емоційну підтримку, розвивається почуття особистої та фізичної безпеки, зміцнюються їх зв'язки з членами сім'ї та навколишньою громадою. Досягнення у психічному та особистісному розвитку є передумовою для гармонійного розвитку дитини. За несприятливих умов виникають передумови для формування слабкості "Я", неспроможності майбутніх акцентуацій особистості, для невротичної поведінки у шкільному та дорослому віці. Усе це вимагає значних і послідовних зусиль рідних, вихователів, практичних психологів щодо забезпечення сприятливих умов для розвитку дитини.

Розвиток дітей раннього віку в процесі ігрової діяльності

Огієвич Ольга В'ячеславівна

Миколаївська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №60

Основи інтелекту, освіченості людини, життєві перспективи загалом закладаються у перші дитячі роки. Цей період є вирішальним для подальшого життя дитини, і вона вже ніколи не зможе перевершити потенціал, закладений до 5 років.

Г. Доман

The fundamentals of intelligence, human education, life prospects are generally laid in the first years of childhood. This period is crucial for the future life of a child, and she will never be able to surpass the potential laid down for 5 years.

G. Doman

Коли суспільство говорить про «ранній розвиток», мають на увазі інтенсивний розвиток здібностей дитини віком від 0 до 3-4 років. Після того, як вчені з'ясували, що розвиток клітин головного мозку до трьох років завершується на 70 %, а до шести-семи років - на 90 %, стало ясно, скільки можливостей ми втрачаємо, не використовуючи вроджений потенціал малюка.

Багато педагогі-новатори вважають, що дітей починають вчити занадто пізно - як раз в той період, коли мозок вже перестає рости (близько 7 років). Але невже дійсно необхідно починати вчити малюків у настільки ніжному віці?

Ранній розвиток - це:

- необмежена фізична активність дитини, якій сприяють спеціальні вправи та обладнані місця в будинку, що дозволяє маляті краще і раніше оволодіти своїм тілом, бути спритніший, сильніший, відчувати себе впевненіше, фізичний розвиток безпосередньо пов'язаний і з інтелектуальним;
- спеціально створена життєва середовище, наповнене цікавими і незвичайними об'єктами, які дитина може вивчати і розглядати;
- різноманітні іграшки, часто з простих підручних матеріалів, що дають багато найрізноманітніших відчуттів тактильних, зорових, звукових;
- постійні прогулянки та екскурсії, бесіди, обговорення, читання книг, малювання, музика та багато іншого;
- активна позиція матері по відношенню до дитини в перші роки життя; це творчий процес, що вимагає постійного «присутності» в дитячому житті;
- можливість отримувати радість від пізнання і творчості, бажання і прагнення зробити життя малюка цікавою, повної і барвистою.

У ранньому віці виникають ситуативна та описова форми мовлення. Особливо помітного розвитку досягають такі функції мовлення, як комунікативна, пізнавальна, узагальнююча, регулююча.

У спілкуванні дитини переважає ситуативне мовлення, що приходить на зміну жестикуляторному. Хоча в ньому зберігається значний вміст жестів та міміки, проте зростає доля вербальних компонентів, міцно пов'язаних з навколишньою ситуацією.

Велике досягнення Марії Монтессорі у тому, що вона створила свою педагогічну систему, яка максимально наближена до тієї ідеальної ситуації, коли дитина навчається сама.

Система складається з трьох частин: дитина, навколишнє середовище, вчитель. У центрі всієї системи - дитина. Навколо неї створюється спеціальне середовище, в якому вона живе і вчиться самостійно. У цьому середовищі дитина удосконалює свій фізичний стан, формує моторні та сенсорні навички, що відповідають віку, набуває життєвий досвід, вчиться упорядковувати і зіставляти різні предмети і явища, а основне - здобуває знання на власному досвіді. Вчитель же спостерігає за дитиною і допомагає їй, лише тоді, коли це справді потрібно. Таким чином, Монтессорі вдалося створити цілу освітню систему (садочки, школи), яка заснована на самоформуванні особистості дитини самою дитиною, виходячи з її власного внутрішнього потенціалу. Також, спостерігаючи за дітьми, Марія Монтессорі виділила важливі особливості психічного розвитку: поглинаюче мислення і вікову сензитивність (чутливість).

При роботі з дітьми Монтессорі помітила, що вони мають зовсім іншу формою мислення, ніж дорослі, яку вона і назвала «поглинаючим мисленням».

Мислення дитини - це всепоглинаюча губка, яка вбирає в себе образи зовнішнього світу, не розділяючи їх на "хороші" і "погані", "корисні" і "непотрібні" і т.д. Виходячи з цього предметне і соціальне середовище, що оточує дитину, набуває величезного значення. І якщо дорослі хочуть, щоб дитина добре розвивалась, то повинні створити навколо дитини таке середовище, у якій вона могла б знайти все, що потрібно для повноцінного розвитку: величезну кількість різноманітних сенсорних вражень, соціально прийнятні способи емоційного реагування, зразки позитивної соціальної поведінки, способи раціональної діяльності з предметами. І, крім усього іншого, у дитини повинна бути можливість "увібрати" правильну мову.

Марією Монтессорі також були відкриті сенситивні (тобто найбільш чутливі) періоди сприйняття світу, які характерні тільки для дітей і не повторюються в дорослому віці. Особливість цих періодів згідно з методикою Монтессорі в тому, що в кожен конкретний віковий проміжок розвивається певна ділянка мозку. І завдання дорослих - створити таке навколишнє середовище, яке сприятиме розвитку навичок, пов'язаних саме з цією ділянкою.

Але при цьому важливо пам'ятати: у процесі розвитку всіх дітей виникають сензитивні періоди, але час їх виникнення, тривалість і динаміка протікання різні в різних дітей.

* період розвитку мови (0-6 років)

- * період сприйняття порядку (0-3)
- * період сенсорного розвитку (0-5.5)
- * період сприйняття маленьких предметів (1.5-2.5)
- * період розвитку рухів і дій (1-4)
- * період розвитку соціальних навичок (2.5-6)

Марія Монтессорі стверджувала, що ніколи дитині не вдається так швидко, повноцінно і радісно навчитися чому-небудь, окрім як у відповідний сензитивний період.

2,5-3 роки - дитина часто розмовляє сама із собою. Її, так звана егоцентрична мова - прекрасна можливість побачити в дитини логіку, послідовність чи непослідовність в її думках, бо все те, про що вона зараз думає, відразу ж проговорюється. Це не дуже тривалий етап в мовному розвитку: поступово монологи стають внутрішніми, і про особливості мислення людини в подальшому можна буде здогадатися лише непрямым чином.

3,5-4 роки - дитина починає вживати мову цілеспрямовано й усвідомлено. Це означає, що за допомогою мови вона вчиться вирішувати свої проблеми і може, наприклад, попросити закрити вікно. Дитина усвідомлює силу власної думки, грамотно вираженої за допомогою мови.

4-4,5 роки - діти цього віку жваво цікавляться символічним позначенням звуків - літерами, із задоволенням обводять літери з шорсткого паперу тощо;

- вони можуть працювати з рухомим алфавітом, викладаючи один біля одного букви, що позначають окремі звуки, їх поєднання - аж до простих слів.

Близько 5 років - цілком природно настає наступний серйозний крок у мовному розвитку дитини: дитина починає спонтанно писати окремі слова, цілі речення і короткі оповіданнячка. І це при тому, що її може ніхто не вчити письму. Йшла непряма підготовка його інтелектуальних і рухових здібностей.

Дитина без примусу і самостійно вчиться читати: до цього веде його логіка мовного розвитку. Процес письма - це вираз особливим чином власних думок, а процес читання включає окрім розрізнення літер і вміння складати їх у слова, ще й розуміння думок інших людей, які стоять за цими словами. А це складніше, ніж висловлювати власні думки.

Період розвитку «відчуття порядку». Цей сензитивний період докладно описаний лише у роботах М. Монтессорі від народження до 3,5 років

Для дитини порядок означає щось інше, ніж для дорослого. Монтессорі каже: "Для дитини порядок є те ж саме, що для нас підлога, по якій ми ходимо, а для риби - вода, в якій вона плаває. У ранньому дитячому віці людський дух бере з навколишнього світу орієнтуючі елементи, які потрібні для подальшого освоєння навколишнього світу".

Етап найвищої інтенсивності протікання цього періоду настає в середньому близько 2-2,5 років

У віці 2-2,5 років дитина відчуває особливу, характерну цьому періоді любов, точніше, справжню пристрасть до дотримання звичного для нього порядку, голосно висловлюючи своє обурення в тому випадку, якщо він порушується дорослими.

Йому вкрай необхідний порядок, і особливо в трьох сферах: в навколишньому його середовищі (у приміщенні), у часі, в поведінці дорослих по відношенню до нього.

Марія Монтессорі вважала, що завдання виховання полягає в тому, щоб не змішувати добро з нерухомістю дитини і зло з його активністю, чим грішать застарілі уявлення про дисципліну.

Сенсорний розвиток. Від народження до 5 років. Марія Монтессорі вважала, що сенсорне виховання є основою мислення: «У розумі немає нічого такого, чого б не було раніше у відчуттях». Вона розробила комплект розвиваючих сенсорних матеріалів, за допомогою яких діти можуть розвивати свої здібності: зір, слух, дотик, нюх, смак тощо.

Період сприйняття дрібних предметів. Від 1,5 до 5,5 років. Дитина хоче маніпулювати гудзиками, горошинами тощо. Справа в тому, що дитину цікавить проблема цілого і частини; вона отримує задоволення від того, що на її очах при ударі об підлогу порцелянова чашка розпадається на кілька частин, які, у свою чергу, складаються з ще більш дрібних частин. Таким чином, дитина відчуває, що світ ділиться і складається із все більш дрібних частин.

Без спілкування з однолітками діти будуть позбавлені можливості вчитися на власному досвіді будувати свої взаємини з іншими людьми. Крім того, це буде «гальмувати» розумовий розвиток. Саме в дитячому колективі діти вчаться спілкуватися, вбирають правила поведінки. Невипадково в середовищі Монтессорі всі матеріали були лише в одному екземплярі. Це навчало дітей домовлятися, вміти просити і відмовляти, вміти дякувати і погоджуватися співпрацювати.

Значення гри на ранньому етапі розвитку дитини. В історії розвитку ясел у нашій країні був період так званого госпіталізму. У той період діти в яслах мали прекрасні гігієнічні умови, але їх психічному розвитку та вихованню не приділялася належна увага. В результаті цього здорові, добре доглянуті діти пізно починали ходити, розмовляти, гратися.

Отже, для правильного розвитку дитини не досить, щоб вона мала лише нормальну будову організму й властиві йому біологічні задатки, потрібний ще активний вплив на дитину дорослих, які її оточують.

У деяких закордонних теоріях обстоюється думка про те, що маленька дитина вчиться на власному досвіді й сама „відкриває світ”. Немає сумніву в тому, що дитина багато що засвоює безпосереднім наслідуванням людей, які її оточують.

Граючись, дитина навчається розрізняти форму, величину, колір предметів, оволодіває різноманітними діями, рухами. І все це своєрідне засвоєння елементарних знань і вмінь здійснюється у захоплюючих, доступних дитині формах. Народна мудрість створила дидактичну гру, яка є для маленької дитини найпридатнішою формою навчання.

Навчальний вплив необхідний як у сім'ї, так і в дитячих закладах, тут він набуває особливо важливого значення. В умовах суспільного виховання найдоцільніше комплектувати групи дітьми одного віку. Це дає змогу розумно здійснювати гігієнічний режим і догляд за дітьми відповідно до особливостей

кожного віку, розв'язувати завдання фізичного виховання. Але в цих умовах дитина більшу частину часу проводить у колі ровесників, і в неї мало можливостей наслідувати досконаліші зразки мови, гри, навичок старших дітей.

Значення дидактичних ігор і занять для виховання дітей раннього віку. Найдієвішою формою навчального впливу є дидактично спрямовані заняття, спеціально організовані вихователем. Вони дають педагогові можливість систематично, поступово ускладнюючи матеріал, розвивати сприймання дітей, повідомляти їм доступні відомості, формувати вміння й деякі інші важливі якості. Завдяки організованому характеру занять, відведенню для них спеціального часу в режимі дня вихователь може заздалегідь продумати їх зміст, подбати про добір дитячих ігор. Як зазначалося раніше, найефективнішою формою навчання дітей раннього віку є дидактичні ігри, коли дитина, граючись, непомітно для себе засвоює ті відомості й уміння, які дорослий вважає за необхідне їй дати. Ігрова форма навчання – провідна в ранньому дитинстві, але вже в цьому віці вона не єдина.

Дидактична гра — це практична діяльність, в якій діти використовують знання, здобуті на заняттях. Вона створює життєві умови для різноманітного застосування цих знань, активізації розумової діяльності. Скажімо, дітям уже відомі ознаки різних пір року, але в дидактичній грі "Пори року" від них вимагається вміння класифікувати сезонні явища, узагальнювати конкретні прояви й визначати узагальнюючі поняття: весна, літо, осінь, зима. Дидактична гра ефективно допомагає долати відставання у розумовій діяльності в деяких дітей. Організовуючи індивідуальну гру з дитиною, педагог створює сприятливі умови для спілкування з нею, з'ясовує причини недостатньої сформованості певних розумових дій і за допомогою багаторазового вправління піднімає рівень її розвитку; сприяє формуванню правильних взаємин між дітьми, вмінню разом грати, підпорядковувати свої інтереси інтересам колективу, допомагати одне одному, радіти з успіхів інших. Окрім того, дидактична гра сприяє розвиткові ініціативи. Ігри типу лото, доміно тощо використовуються самостійно й позитивно впливають на розвиток організаторських здібностей.

На другому, а тим більше на третьому році життя, увага малюка затримується багато на чому з того, хто її оточує: дитина може довго розглядати малюнки, свійських тварин, транспорт, що рухається по вулиці. Вона з цікавістю стежить за діями дорослих. Щоб задовольнити зростаючий інтерес дитини до навколишнього, спрямувати увагу на певні явища, дати дітям потрібні відомості, пояснення, вихователю необхідно деякі речі показувати дітям організовано, розповідати, розмовляти з ними. Такі заняття не можуть уже вкладатися в рамки дидактичної гри, хоча в них і можна використати окремі ігрові прийоми. Ось чому в цьому посібнику ми користуємося двома термінами — «дидактичні ігри» і «заняття». І те й друге проводиться організовано в спеціально відведений час. Обмежитися просто назвою «заняття» недоцільно, оскільки дидактичній грі, без сумніву, належить дуже важливе, провідне місце в навчанні маленьких дітей. Серед розмаїття ігор, які проводяться в дошкільному закладі, значне місце посідають дидактичні ігри. Вони особливі тим, що створюються дорослими й пропонуються дітям, наповнені конкретним змістом і

супроводжуються певними правилами. Це — навчальні ігри, й педагоги широко послуговуються ними як засобом виховання та навчання для розширення уявлень дошкільнят, закріплення набутих знань і формування вміння використовувати їх на практиці, для полегшення та поживлення процесу навчання. Адже, коли розумове завдання розв'язується в ході доступної для дітей діяльності, яка зберігає ознаки гри, це дарує малим велику радість. Тож дидактична гра — „одна з форм навчального впливу педагога на дитину”. Вона стане йому в добрій нагоді під час засвоєння дітьми будь-якого матеріалу, передбаченого програмою, й має проводитися на заняттях; може входити до музичного заняття, бути одним із елементів прогулянки, а також особливим видом діяльності.

Друга мета дидактичної гри — суто ігрова, задля якої діє дитина. Це, зокрема, ігри, в які діти грають самостійно, поза заняттями, коли можуть обирати їх за власним бажанням. Важливо, щоб обидві мети доповнювали одна одну й забезпечували засвоєння дошкільнятами певних знань.

Наприклад, навчальна мета гри "Що котиться, що не котиться?" — навчити дітей розпізнавати предмети за формою (куб, куля), звернути їхню увагу на властивості предметів. Ставиться нібито лише ігрове завдання — спритно докотити предмет до риски, але зробити це зможе лише та дитина, яка вміє розпізнавати куб і кулю й розуміє, що до риски докотиться лише куля.

Отже, засвоєння програмного змісту стає умовою досягнення ігрової мети. Кожна дидактична гра містить конкретне завдання і, щоб виконати його, необхідно долати труднощі, самостійно діяти в певній ситуації або з певними предметами, набуваючи власного діяльнісного та чуттєвого досвіду. Зміст дидактичних ігор визначено в чинних програмах.

Істотною ознакою дидактичної гри є ігровий задум. Він зацікавлює дітей, збуджує їхню активність, викликає бажання грати. Ігровий задум часто закладений у самій назві гри і є її початком. Так, у грі "Впізнай, що в торбинці" цей задум полягає в тому, щоб намацати рукою якусь іграшку в торбинці й назвати її. Дидактична гра має певні правила, які водночас виконують важливу роль — визначають характер та спосіб ігрових дій, організують і визначають поведінку та взаємини дітей у грі. Використовувані правила є критерієм правильності ігрових дій, їхньої оцінки.

Специфічний характер дидактичних ігор і занять висуває необхідність у певній регламентації відомостей, потрібних дітям, а також умінь і якостей, які в них слід формувати. Такий матеріал для груп раннього дитинства дає програма виховання в дитячому садку. Програма організовує виховний процес у дошкільньому закладі, робить його чітким і результативним. В цьому його перевага перед сімейним вихованням, де не завжди проводиться продумана система впливу на дитину.

Дидактичні ігри й заняття дадуть добрий результат лише тоді, коли вихователі ясно усвідомлюють, які завдання можуть бути розв'язані в процесі їх проведення і в чому особливості організації цих занять у ранньому дитинстві. Дидактичні ігри й заняття дуже важливі для розумового виховання маленьких дітей.

Під час занять у дитини виробляються важливі якості, необхідні для успішного розумового розвитку. У малюків поступово формується здатність зосереджуватися на тому, що їм показує і говорить дорослий. Використовуючи схильність маленьких дітей до наслідування, вихователь спонукає їх відтворювати побачені дії, почуті слова. „Розвиток зосередженості і здатності до наслідування — необхідні умови засвоєння дітьми відомостей і вмінь. Це — одне з важливих завдань, яке має розв'язуватися під час занять, тим більше, що не всі діти однаковою мірою оволодівають цими якостями”. Спонукаючи до наслідування своїх дій і слів, вихователь учить дітей уважно придивлятися, прислухатися, розуміти й в міру своїх можливостей робити те, що від них вимагають.

Отже, щоб діти розвивалися нормально, педагоги дошкільних закладів повинні користуватись найбільш дієвими, активними засобами виховання. Навчальний вплив, який у сім'ї здійснюється стихійно, від випадку до випадку, повинен стати провідною формою виховання й застосовуватися навмисно й планомірно, охоплюючи всіх дітей групи. Багато чого дитину можна навчити в процесі повсякденного спілкування з нею в побуті, під час режимних процесів (умивання, вдягання тощо), а також під час прогулянок, ігор.

Модель екологічної освіти дітей старшого дошкільного віку в позашкільному мікросоціумі в інтересах освіти для сталого розвитку

Марченко Юлія Володимирівна

Комунальний заклад Сумської обласної ради – обласний центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю

У галузі освіти Концепція сталого розвитку є логічним продовженням екологізації наукових знань у питаннях соціального й економічного розвитку України. Проблеми забруднення довкілля, нераціонального використання природних ресурсів можуть бути вирішені за умови відповідального ставлення до природи. Потреби їх розв'язання зумовлюють необхідність використання освітнього і соціального потенціалів закладів позашкільної освіти. Їх діяльність сприяє формуванню в дітей та учнівської молоді особливого екологічного та економічного мислення, що передбачає розуміння взаємозв'язків, які існують у єдності «природа – людина – суспільство», усвідомлення власної відповідальності за збереження Землі.

В умовах кризи навколишнього середовища розроблення моделі екологічно свідомого суспільства передбачає підвищення рівня знань з метою пошуку рішень щодо проблем сталого розвитку України. Тому одним із важливих завдань освітньої галузі є розроблення сучасних педагогічних технологій оволодіння екологічними та етичними нормами, цінностями, що сприяють розв'язанню завдань сталого розвитку – збалансуванню екологічних, соціальних і економічних чинників розвитку суспільства; раціонального використання природних ресурсів й урахування інтересів нинішнього і майбутніх поколінь [1].

Проблеми екологічної освіти і стратегії сталого розвитку досліджували Н.Авраменко, І. Бистряков, В. Грачов, Л. Єгорова, Є. Желібо, О. Пометун, В. Вербицький, С. Дерябо, А. Захлебний, І. Зверев, М. Картель, А. Льовочкіна, Г. Пустовіт, Н. Пустовіт та інші. У їх дослідженнях зумовлюється необхідність розроблення національної концепції екологічної освіти, що має бути опрацьованою з позицій філософії, психології, педагогіки; ґрунтуватися на національних традиціях і звичаях.

Забезпечити формування екологічної освіти відповідно розвитку сучасного суспільства – одне із головних завдань позашкільних закладів освіти, у яких створено умови для формування в дітей та учнівської молоді усвідомленого ставлення до навколишнього середовища.

У змісті роботи гуртків, творчих об'єднань дітей старшого дошкільного віку важливе місце посідає формування у вихованців уявлень про довкілля, специфіку його внутрішніх відносин, характер антропогенного впливу на природне середовище, а також принципи гармонійного розвитку людини і природи.

Незаперечним є той факт, що основи екологічної свідомості, культури, ставлення особистості до світу природи закладаються в дошкільному дитинстві – сенситивному періоді для формування основ екологічного виховання. У створенні ефективної моделі екологічної освіти в позашкільному освітньо-виховному соціумі суттєва роль відводиться гурткам початкового навчального рівня, до навчання до яких залучаються вихованці старшого дошкільного віку.

Педагогами Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю розроблено організаційно-педагогічну модель школи раннього творчого розвитку дитини «Сонечко», особливістю якої є біологізація освітньо-виховного процесу з метою формування у вихованців інтересу до пізнання довкілля і реалізації себе в ньому (рисунок 1).

Складовими моделі є підбір і використання ефективних форм, методів, методик освітньо-виховної та дозвіллево-оздоровлювальної роботи; організація активного спілкування вихованців із природою (екскурсії, подорожі, екологічні акції, оздоровлювально-рекреаційна діяльність тощо); організація постійної співпраці з батьками вихованців; формування основ культури здоров'я вихованців, що передбачає реалізацію наскрізних виховних програм з формування навичок здорового способу життя, дотримання санітарно-гігієнічних вимог, виконання правил охорони праці та техніки безпеки; постійна демонстрація педагогами здоров'язбережувальної поведінки; забезпечення відповідності матеріально-технічної бази закладу сучасним вимогам щодо організації освітньо-виховного процесу в позашкільному навчальному закладі (наявність навчальних кабінетів, екологічних стежок, навчально-дослідної земельної ділянки, міні дендрарію тощо).

Метою діяльності школи раннього творчого розвитку дитини еколого-натуралістичного спрямування «Сонечко» визначено формування життєвої компетентності дитини, гармонійний розвиток особистості, виявлення її здібностей і обдарувань, формування екологічної свідомості вихованців, прищеплення інтересу до еколого-натуралістичної та іншої творчої діяльності.

Пріоритетним завданням педагогів школи раннього творчого розвитку дитини «Сонечко» є формування у вихованців старшого дошкільного віку екологічної свідомості в процесі навчальної, пізнавальної, дозвіллевої, творчої діяльності. Підґрунтям для цього є уявлення про природу і природне середовище, причинно-наслідкові зв'язки в довкіллі, взаємозв'язок природних умов, позитивний і негативний вплив діяльності людини на стан природи. Їх формування у вихованців школи «Сонечко» відбувається не лише під час занять освітнього курсу «Дитина і довкілля», а й у процесі розв'язання навчально-виховних, розвивально-творчих завдань з інших напрямів (образотворча, музично-ритмічна, комунікативна, ігрова діяльність тощо).

Освітній процес у школі раннього творчого розвитку «Сонечко» розраховано на два роки навчання і включає такі напрями діяльності, як «Розвивальні ігри», «Природа і фантазія», «У ритмі природи», «Англійська мова для юних друзів природи» (перший рік навчання); «Дитина і довкілля», «Розвивальні ігри», «Природа і фантазія», «У ритмі природи», «Природа і музика», «Англійська мова для юних друзів природи» (другий рік навчання).

Рисунок 1 - Організаційно-педагогічна модель школи раннього творчого розвитку дитини еколого-натуралістичного спрямування «Сонечко» Комунального закладу Сумської обласної ради – обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю

Діяльність гуртків у школі раннього творчого розвитку організовано за навчальними програмами, у яких особливий акцент зроблено на створенні психолого-педагогічних умов, що забезпечують реалізацію завдань освіти для сталого розвитку, оволодіння навичками спостереження у природі; догляду за рослинами і тваринами, охорони природи. Зміст навчально-виховної діяльності школи зорієнтований на цілісний підхід до формування базових життєвих

компетентностей дітей старшого дошкільного віку, їх самовираження і саморозвитку.

Важливою складовою освітнього процесу з дітьми старшого дошкільного віку в школі раннього творчого розвитку «Сонечко» є екологічно-орієнтована діяльність всіх суб'єктів навчально-виховного процесу: вихованців, їхніх батьків, педагогів. Її особливістю є сприяння не лише формуванню екологічної свідомості, навичок пізнання природи, а й розвиток здібностей вихованців до дослідницької роботи (організація екскурсій, короткочасних і довготривалих спостережень у доквітлі, проведенні навчальних дослідів тощо). Реалізація таких завдань забезпечується під час занять у куточку живої природи, зимовому саду, кабінеті акваріумістики, теплиці, навчально-тваринницькій фермі, навчально-дослідній земельній ділянці.

Наповнення освітньої діяльності екологічним змістом як важливим засобом екологічного виховання є особливістю кожного заняття за різними напрямками діяльності школи. Наприклад, на занятті з освітнього курсу «Дитина і довкілля» вихованці ознайомлюються з різноманітністю тваринного світу; на занятті з розвивальних ігор – рахують тварин, складають їх назви за допомогою кубиків М. Зайцева; на музичному занятті – вивчають пісні екологічного спрямування; на занятті з хореографії – відтворюють рухи тварин. Закріплення отриманих знань забезпечує заняття з образотворчого мистецтва, на якому вихованці малюють тварин. Удома разом із батьками складають казку чи веселу історію про представників тваринного світу.

Керівники гуртків школи раннього творчого розвитку значну увагу приділяють розробленню інтегрованих занять, виховних заходів із пріоритетом екологічного виховання (екологічні свята, розваги, пізнавально-розважальні програми, природоохоронні акції, екскурсії, подорожі екологічною стежкою, заняття на природі тощо).

Необхідною умовою для реалізації завдань сталого розвитку є співпраця в системі «педагогічний колектив – батьки вихованців». Провідними ідеями у зазначеній системі є активізація роботи з батьками вихованців, залучення їх до активних дій в інтересах освіти для сталого розвитку.

Слід зазначити, що проведення тематичних тижнів в інтересах освіти для сталого розвитку є дієвою формою залучення всіх суб'єктів освітнього процесу до практичних природоохоронних дій. Впродовж тижня проводяться заняття, розваги, майстер-класи, проектні ігри за однією темою («Земля – наш спільний дім», «Вода – джерело життя», «Економія електроенергії – справа кожного свідомого громадянина України», «Сортувати сміття просто»). Це сприяє позитивному мотивуванню до практичних дій зі збереження природних ресурсів, усвідомленню кожним своєї відповідальності за майбутнє нашої планети.

Організація роботи з батьками вихованців спрямовується на те, щоб моделі екологічно доцільної поведінки, сформовані у їхніх дітей під час занять, знайшли розуміння, підтримку серед батьків. Наприклад, під час батьківського лекторію, батьків вихованців ознайомлюють зі способами реалізації завдань освіти для сталого розвитку, значенням заохочення дітей до економного

використання природних ресурсів (води, електроенергії, газу) у повсякденному житті тощо. Просвітницька робота з батьками вихованців забезпечує вироблення позитивної мотивації батьків щодо реалізації завдань освіти для сталого розвитку; залучення їх до колективних творчих справ, екологічних акцій, цікавого і корисного дозвілля.

Успішність такої роботи можлива за умови цілеспрямовано спланованої діяльності колективу педагогів і батьків вихованців. Традиційними є спільні для батьків і педагогів засідання родинного клубу «Дивосвіт», батьківські збори, зустрічі за “круглим столом”, родинні свята «Дивовижний світ природи навколо нас», «Ми – друзі природи», «День Землі»; природоохоронні акції «Пташина їдальня», «Збережемо ялинку», «Первоцвіт». Для батьків вихованців проводяться консультації з садівництва, квітникарства, акваріумістики, майстер класи з флористики та фітодизайну тощо.

Зазначені форми роботи з батьками умотивовують їх зацікавленість у подальшому навчанні дітей у гуртках еколого-натуралістичного спрямування в позашкільному закладі освіти.

Отже, усе зазначене вище дає підстави для твердження про те, що навчання у творчих об'єднаннях еколого-натуралістичного спрямування дітей старшого дошкільного віку відіграє значну роль у формуванні їх екологічної свідомості, навчає гармонійно співіснувати з природою, раціонально використовувати природні багатства, допомагає зорієнтуватися у визначенні напрямку подальшої навчально-творчої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар О. І., Барановська В. Є., Єресько О. В. та ін. Екологічна освіта для сталого розвитку у запитаннях та відповідях : науково-методичний посібник для вчителів / за ред. О. І. Бондаря. Херсон : Гринь Д.С. 2015. 228 с
2. Виховний потенціал позашкільних навчальних закладів: колективна монографія. / [за ред. О.В. Литовченко] Вербицький В. В., Ковбасенко Л. І., Липецький О. П. та ін. К. : О. Т. Ростунов, 2011. 200 с.
3. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку : навч.-метод. посіб. для дошкільних навч. закладів / Н. Гавриш, О. Саприкіна, О. Пометун; за заг. ред. О. Пометун. – Д. : «ЛІРА», 2014. 120 с. ISBN 978-966-383-550-1
4. Концепція екологічної освіти України // Екологія і ресурси: Зб. наук. праць. – Укр. ін-т дослідж. навколиш. середовища і ресурсів. – К.: Вид-во "Сталь", № 4. – 2002. – С. 5-25.

Скетчноутинг на уроках для дітей з особливими освітніми потребами

Хричова В.В.,
вчитель Кам'янець-Подільського багатoproфільного навчально-реабілітаційного центру

Анотація.

У статті розкрито особливості використання скетчу, скетчноутингу на уроках для дітей з особливими освітніми потребами, розкрито також використання різних форм роботи скетчноутингу.

Визначені завдання, які ставить перед собою педагогічний колектив щодо створення умов для кожного учня з метою досягти мети своїми зусиллями.

Акцентовується увага на формах та методах роботи, спрямованих на розвиток творчого потенціалу дітей, які потребують корекції фізичного або розумового розвитку.

Ключові слова: скетч, скетчноутинг, діти з особливими потребами, візуалізація творчості, малюнок.

Поняття «діти з особливими потребами», широко охоплює тих учнів, чий освітні проблеми виходять за межі загальноприйнятої норми. Це діти з особливостями психофізичного розвитку, обдаровані діти та дітей із соціально вразливих груп (наприклад, вихованці дитячих будинків тощо).

Особливі потреби - це термін, який використовується стосовно осіб, чия соціальна, фізична або емоційна особливість потребує спеціальної уваги та послуг, надається можливість розвинути свій потенціал [7]. Отже, це діти, які мають як виняткові здібності або таланти, так і фізичні, психічні та соціальні відмінності.

Найбільш поширеним є стандартне визначення «особливих потреб», зокрема в країнах Європейської Спільноти, яке подано в Міжнародній класифікації стандартів освіти (International Standard Classification of Education): «Особливості освітньої потреби мають особи, навчання яких потребує додаткових ресурсів. Додатковими ресурсами можуть бути: персонал (для надання допомоги в процесі навчання); матеріали (різноманітні засоби навчання, в тому числі допоміжні та корекційні); фінансові (бюджетні асигнування для одержання додаткових спеціальних послуг)» [1]. Як бачимо до цієї категорії відносять дітей із особливостями (порушеннями) психофізичного розвитку які мають відхилення від нормального фізичного чи психічного розвитку, що зумовлено вродженими чи набутими розладами.

Варто підкреслити, що в Україні основною категорією дітей з особливими потребами прийнято вважати саме дітей з особливостями (порушеннями) психофізичного розвитку та обдарованих дітей [4, с. 75-78].

Залежно від типу порушень виділяють такі *категорії дітей з особливостями психофізичного розвитку*:

- з порушенням слуху (глухі, оглухлі, зі зниженим слухом);

- з порушенням зору (сліпі, осліплі, зі зниженим зором);
- з порушенням інтелекту (розумово відсталі, із затримкою психічного розвитку);
- з мовленнєвими порушеннями;
- з порушеннями опорно-рухового апарату;
- зі складною структурою порушень (розумово відсталі, сліпі чи глухі; сліпоглухонімі та ін.);
- з емоційно-вольовими порушеннями та діти з аутизмом.

Труднощі в навчанні таких дітей виникають саме через певні порушення психофізичного розвитку. Вони пов'язані з функціональними обмеженнями слуху, мовлення, академічних здібностей, навчованості, уваги, координації, сприйняття та переробки інформації, гнучкості мислення та ін. Учні, які мають такі проблеми, відчують труднощі в запам'ятовуванні та відтворенні інформації з пам'яті, концентрації уваги, застосуванні набутих знань, умінь і навичок тощо [5, с. 224].

Безперечно: діти приходять в цей світ з певними питаннями і життєвим завданням. Тому завдання педагогів – розкрити дитину в її сутності. І тут не важливо, чи це звичайний учень, чи учень з особливими потребами. Важливо знайти форми і методи роботи з кожним, допомогти йому знайти своє місце в соціумі.

Згадаймо: із шкільних років привчали конспектувати. Ми дослівно записували все сказане на уроках, лекціях. Так і привчилися робити бездумні записи, які потім не те, що перечитувати не хотілося – вони навіть у пам'яті не залишилися.

За останні роки система освіти зазнала значних змін. У цих умовах методи викладання є більш особистісно – орієнтованими, спрямованими на практичне засвоєння знань. Найбільш проста мова для пояснень складних явищ, процесів, ідей – візуальна. А тут саме образи стають тим ключиком, яким можна відкрити серце кожної дитини. Доречно з цією метою, як на нас, використати скетчи, оскільки їх завдання – це засвоєння матеріалу, створення умов для всебічного розвитку дітей з особливими потребами [2, с. 12-15].

Скетч (англ. *sketch*) – ескіз майбутнього малюнка, швидка замальовка, відображення ідеї максимально швидко, ефективно, передавати свою ідею на папір, картоні, інколи на пластику.

Отже, скетч - це своєрідна структурована замітка, що поєднує елементи малюнка і тексту, спосіб мислення з використанням зображень і слів. Структура скетчів найпростіша: піктограма + лаконічний текст, теза. Якщо ви спробуєте на уроці, нараді, конференції, вебінарі або презентації робити конспекти саме в такій формі, ви переконаєтеся, наскільки краще запам'ятовується отримана інформація.

Скетч дає можливість виділити саму суть, виокремити більше важливих деталей, а головне – потім, ледь глянувши на замітку, можна відтворити в пам'яті усю інформацію і свої думки, відчуття під час виконання завдання.

Скетч можна використовувати під час виконання різних завдань. Відповідно, виділяємо *жанри швидкого малюнка, скетчу-ілюстрації*:

- Travel-скетчинг - замальовки у вигляді ескізів, карт, малюнків. Передають атмосферу і настрій під час подорожей чи поїздки;

- промисловий скетчинг – малюнки техніки та навколишніх предметів, яскраві ідеї і концепції в галузі промислового дизайну;

- інтер'єрний скетчинг – дизайн інтер'єру, утворення декору;

- флористичний скейчинг – малюнок композиції з квітів. Підходить для флористів та декораторів;

- міські замальовки – ескізи архітектури, будівель та вулиць;

- Fashion-ілюстрація – замальовки одягу, взуття, костюмів, макіяжу та модельних образів;

- скетч портрет;

- скетчноутинг – візуальні замальовки та записи уроків, лекцій, виступів.

Зазвичай учні конспектують для вчителя, а не для себе. Тому саме скетчноутинг дає можливість учням створювати нові шедеври для себе [7].

Скетчноутинг – (англ. sketch – ескіз, note – нотувати). Отже, усе зовсім просто: нотатки-ескізи. Тобто, це спосіб фіксування інформації, який дозволяє записувати 100% почутого тексту, виділяючи з усього почутого тільки саму суть і миттєво фіксувати почуте на папері.

Як бачимо, саме скетчі одночасно активують і візуальні, і вербальні режими. Наша підсвідомість задіюється в процесі слухового сприймання, синтезу, засвоєнню ідей та вираженню їх на папері.

Скетчерами можуть використовуватись маркери, туш, гуаш, олівці. Дуже цікавий результат дає змішування: маркери + кольорові олівці, кольорові олівці + акварель. Хвиля скетчингу – це бажання малювати від руки, рукою на папері. Це щось початкове, це трансляція своєї ідеї, розвиток свого творчого «Я». Отже, саме скетчинг сприяє яскравому вираженню кожного учня як особистості.

Розглянемо *10 базових елементів, які наявні в більшості скетчів*:

1. *Заголовок* – починаємо цього елемента. Пишемо тему зустрічі (уроку), малюємо спікера.

2. *Типографіка* – граємось зі шрифтами у своїх скетчах. Виділяємо великими літерами найважливіші моменти. Це може бути як речення, так і одне слово.

3. *Діаграма і малюнки* – використовуємо 5 базових елементів для зображення ідей і думок: квадрат, коло, трикутник, лінію і крапку. Із їх допомогою можна намалювати абсолютно все.

4. *Написи від руки* – записувати деякі важливі моменти звичайним почерком. Скетчі на те і скетчі, щоб поєднувати в собі візуальне та вербальне.

5. *Розділювачі* – щоб не загубитися у своєму творінні, слід використовувати різні рамочки, підкреслення, просто лінії, з допомогою яких можна відділяти одні ідеї від інших.

6. *Стрілки* – з їх допомогою можна зв'язати блоки, направити погляд у потрібній траєкторії.

7. *Маркери абзаців* – зірочки, крапочки, галочки допоможуть розставити потрібні акценти в скетчах.

8. *Іконки* – використання одного і того ж набору графічних елементів для виділення конкретної ідеї. Це зекономить час (не буде потреби придумувати новий образ для одного і того ж повідомлення).

9. *Рамочки* – обводити важливі повідомлення в рамки.

10. *Сигнатури* – підписування скетчів, якими можна поділитися з іншими.

Виникає питання: як це працює?

Пояснити, чому скетчі запам'ятовуються краще, ніж прості текстові замітки, дуже просто: ідеї як слова + ідеї як зображення = мислення працює на повну.

Відповідно до теорії подвійного кодування інформації, запропонованої Аппалоном Пайвио (канадський психолог відомий своїми роботами в області психології пам'яті) в 2006 році, людський мозок використовує для обробки даних всього два канали – вербальний і візуальний [8, с. 15]. Саме тому скетчі, в яких словесне поєднане з образами, здатні повністю задіяти мислення.

Вважаємо, що використання скетчів стане в нагоді всім, хто хоче записати свої думки так, щоб вони згодом миттєво оживали в пам'яті.

Скетчі - це ідеї, а не мистецтво. Навіть грубе зображення може ефективно виражати ідеї. Головне в скетчах – спостерігати і слухати. Скетчі часто малюються в різних місцях: на вулиці, в кафе, на конференції і прямо на ходу.

Скетчноутинг – це не просто фіксація почутого, але і вираження особистості автора. Важливо доповнювати свої роботи коментаріями, гумором (нові елементи, свої особисті шрифти) [3, с. 72-76].

На першому етапі не потрібно витрачати кошти на дорогі інструменти для малювання: розвинути необхідні для скетчінга навички можна, використовуючи самі звичні олівці, папір, ручку.

Учні під час занять багато конспектують, а можна організувати процес конспектування творчо, додавши трохи радості, новизни до конспекту. Це буде конспект для себе, а не для учителя. Скетчноутинг дає можливість учням створювати нові шедеври для себе.

Учні, які мають особливі освітні проблеми відчувають труднощі запам'ятовування та відтворення інформації з пам'яті, концентрації уваги, застосування набутих знань, умінь та навичок тощо. Працюючи з дітьми з особливими освітніми потребами, застосовую такий спосіб запису, адже він поєднує малюнки, символи з іншими традиційними рукописними елементами.

Скетчноутинг стосується того, як ти слухаєш та схоплюєш цінні ідеї, а не того, як ти гарно малюєш [1, с. 23].

Розглянемо окремо використання скетчноутингу в роботі з різними категоріями дітей з особливими потребами.

Діти з мовленнєвими порушеннями

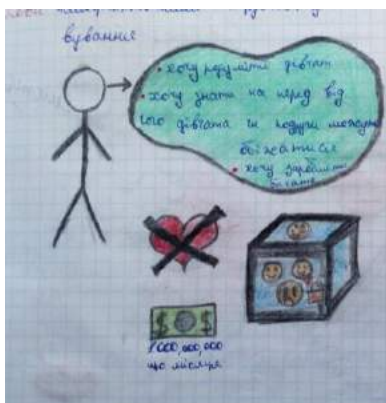
- дислалія (порушення звуковимови);
- порушення голосу (дисфонія та афонія);
- ринолалія (порушення звуковимови і тембру голосу, пов'язане з вродженим дефектом.
- заїкання;

- алалія (відсутність або недорозвиток мовлення у дітей, зумовлене органічним ураженням головного мозку);
- загальний недорозвиток мовлення;
- порушення письма (дисграфія) та читання (дислексія).

Учні з мовленєвими порушеннями мають функціональні або органічні відхилення у стані центральної нервової системи. У багатьох із них спостерігаються порушення рівноваги, координації рухів, недеференційованість рухів пальців рук та артикуляцій рухів.

Під час навчання вони швидко виснажуються, втомлюються, їм притаманні дратівливість, збудливість, емоційна нестійкість, спостерігається нестійкість уваги і пам'яті, низький рівень контролю за власною діяльністю, порушення пізнавальної діяльності, низька розумова працездатність. Особливу групу серед дітей з порушеннями мовлення складають діти з розладами процесів читання і письма, зокрема, порушення опанування письма.

Впровадження скетчноутингу на уроках із дітьми, в яких спостерігаються мовленнєві порушення, дає можливість таким учням покращити обробку, застосування інформації (нового матеріалу). До того ж адаптуємо матеріал для конкретного учня [2, с. 3].

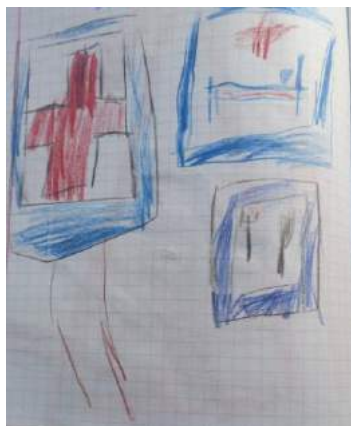
Волощинський Богдан 7а кл. Гудзера Анастасія 7а кл.

Діти із затримкою психічного розвитку

Затримка психічного розвитку може зумовлюватися багатьма чинниками.

Зокрема, це спадкова схильність, порушення функціонування мозку в період внутрішньоутробного розвитку, пологові ускладнення, хронічні й тривалі захворювання в ранньому дитинстві, невідповідні умови виховання тощо. Для них характерна знижена наочність з огляду на низький рівень розумового розвитку, що проявляється у труднощах засвоєння навчального матеріалу, відсутністю пізнавального інтересу та мотивації навчання. Значна частина дітей із затримкою психічного розвитку, опанувавши скетчноутинг, засвоює програмовий матеріал краще, оскільки малюнок та відповідна атмосфера сприятимуть подоланню труднощів у навчанні. Зміст навчального матеріалу подається невеликими частинами, використовується мультимедійний підхід, заохочення, підтримка позитивної мотивації навчання [2, с. 6].

Скетчі у дітей із затримкою психічного розвитку виходять не досить привабливими, часто розмитими, але відчувається емоційне наповнення малюнка. Захопливий процес скетчноутингу перетворює урок на гру, що сприяє засвоєнню навчального матеріалу та створення на уроці атмосфери довіри.

Бойко Яна 7а кл.

Різник Володимир 9б кл.

Діти із порушенням зору

На сьогодні в Україні діти з порушенням зору посідають перше місце серед дітей з іншими розладами. До цієї групи належать сліпі (близько 10%) та слабозорі (люди зі зниженим зором). Основною причиною зниження гостроти зору є вроджені захворювання або аномалії очей. Внаслідок неповного чи спотвореного сприйняття довкілля уявлення таких дітей певною мірою збіднені, фрагментарні, одержана інформація погано запам'ятовується. Учні відчувають труднощі під час читання, письма, практичних робіт. Саме тому вони потребують дозованого зорового навантаження під час навчального процесу. З огляду на це, використовуються додаткові засоби, що покращують зір (збільшувальні лінзи, проектори, аудіозаписи, спеціальні комп'ютерні програми). До того ж кожні 10-15 хвилин учень має відпочити.

Скетчноутинг, використання для малюнків символів, яскравих маркерів сприяє повноцінному засвоєнню навчального матеріалу дітьми із порушенням зору.

Турик Сергій 7а кл.

Паламанюк Анастасія 9а кл.

Діти із порушенням слуху

Поширеними причинами зниження слуху часто є пологові травми, інфекційні захворювання, отити, запалення, наслідки вживання певних медичних препаратів тощо. Працюючи з такою категорією дітей, слід врахувати, що учень має сидіти достатньо близько, добре бачити вчителя, однокласників. Він повинен чітко бачити артикуляційний апарат усіх учасників уроку. Звукову інформацію необхідно підкріплювати та дублювати зоровим сприйманням тексту, таблиць, опорних схем тощо.

Починаючи розмову з таким учнем, привертаємо його увагу: називаємо по імені, торкаємося його руки. Звертаючись і розмовляючи з учнем, дивимося на нього, щоб учень міг бачити усі наші рухи (артикуляцію, вираз обличчя, жести, мову тіла). Коли повідомляється складний матеріал, що містить терміни, формули, дати, прізвища, географічні назви, надаємо його учневі в письмовій формі, використовуємо роздатковий матеріал.

Зазвичай в учнів із порушеннями слуху гарне візуальне сприйняття та добре розвинута фантазію. Скетчі у таких учнів виходять креативними з власним емоційним наповненням, зі своїми вигаданими героями та подіями. Маючи гарну пам'ять, вони яскраво малюють події навіть піврічної давнини. Візуали добре поєднують малюнки, символи з іншими традиційними рукописними елементами.

Це підтверджується яскравими тематичними скетчами [2, с. 8].

Вишневська Ліана 8 кл.

Табенська Олександра 8 кл.

Діти з порушенням опорно-рухового апарату

Розлади опорно-рухового апарату спостерігаються у 5-7 % дітей і можуть бути вродженими чи набутими. У всіх цих дітей провідним порушенням є недорозвиток, порушення або втрата рухових функцій. Домінуючим серед цих розладів є дитячий церебральний параліч (близько 90%). Характерними для ДЦП є рухові розлади (паралічі, неповні паралічі), неспроможність контролювати та координувати рухи, мимовільність рухів, порушення загальної та дрібної моторики, рівноваги, просторової орієнтації.

Для таких дітей може знадобитися допоміжна техніка (від найпростіших до найскладніших). Це можуть бути, наприклад, комунікаційні дошки з малюнками, символами. Успішно використовуємо також комп'ютерні технології (від простих електронних пристроїв до складних комп'ютерних програм). Слід відзначити, що знижуються вимоги до письмових робіт таких учнів.

Для скечноутингу використовуються кольорові олівці та маркери. Малюнки дітей із порушенням опорно-рухового апарату часто абстрактні, без деталізації. Такі діти при виконанні завдання потребують допомоги педагога та більше часу для виконання скетчів.

Підлісний Вадим 7б кл.

Бистран Владислав 9а кл.

Діти з аутичним спектром розладу

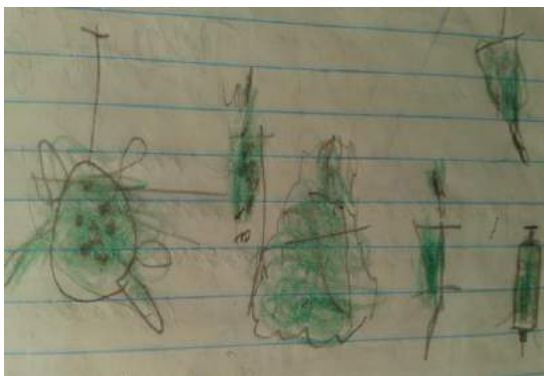
У більшості випадків діти з дитячим аутизмом здорові фізично, у них немає видимих зовнішніх недоліків. Будова мозку практично не відрізняється від середньостатистичної норми.

Обмежена товарицькість дитини, занурення в себе, прагнення усамотнитись може бути наслідком різних причин: боязкості, вразливості, лякливості, емоційних порушень (депресії) [2, с. 11].

Для встановлення емоційного контакту з дітьми, які мають аутичний спектр розладу, немає стандартних шляхів. Вони часто по декілька раз повторюються, відображають одне й те саме. Нового не сприймають. Можуть місяцями малювати крапки та палички. Діти з аутизмом погано запам'ятовують

речі, які їм здаються не потрібними. Щоб такі учні запам'ятали казку, кожен дію приходится повторювати тижнями. Натомість діти з аутичним спектром розладу мають чудову механічну пам'ять. Рівень інтелектуального розвитку при аутизмі може бути різним - від глибокої розумової відсталості до геніальності [6].

Ось таке сприйняття дійсності у дітей з аутичним спектром розладу.

Отже, як бачимо, скетчноутинг - це логічна суміш різноманітних жанрів - пейзаж, портрет, натюрморт. Він може розглядатися як інноваційний метод навчання, який можна використовувати на різних його етапах. До того ж, він універсальний: скетчноутинг можна успішно використовувати не лише із дітьми з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі, а й на уроках у масових школах.

Працюючи із дітьми з особливими потребами (різні види розладу), переконалися в тому, що саме використання скетчноутингу є однією із дієвих форм роботи з такими дітьми для успішного засвоєння ними навчального матеріалу. А саме:

- використовуючи візуальні підказки, підвищуємо збереження даних у пам'яті;
- активізуємо мозок під час створення нотаток;
- розроблення ідеї під час нотаток дає змогу створити логічні зв'язки між предметами;
- нотатки доволі компактні, тому до них легко повернутися, щоб повторити матеріал.

Мозок учнів перекидає логічні зв'язки між малюнком приблизно так само, як між сценами в кіно. Як не дивно, але дітям, на відміну від дорослих, створення таких малюнків дається практично без зусиль [7].

Скетчноутинг – нове явище в нашій дидактиці, але в нього є перспективи стати гарним засобом розвитку творчого мислення учнів.

Використання скетчноутингу на уроках активізує та стимулює пізнавальну діяльність учнів, розвиває емоційно-вольову сферу, закріплює набуті комунікаційні навички, уміння.

ЛІТЕРАТУРА

1. Майк Роде. Скетчноутинг. Посібник із візуалізації дітей. 2016 С. 20- 73
2. Колупаєва, А.А. Савчук Л.О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене: наук.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук, К.: Видавнича група «АТОЛ», 2011. - С. 3,6-8, 11-13, 23.
3. Брилін Б.А. Педагогічні проблеми організації вільного часу \ Б.А. Брилін // Психологія і педагогіка. – 1996. №4. С. 72-76.
4. Кремень В.Г. Інтелектуальна еліта як умова суспільства знань: проблеми становлення. Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія і практика / І.С. Волощук (головний редактор) та інші. К.: Інститут обдарованої дитини, 2011. Вип 5.С. 75-78.
5. Булич Є. Г. Валеологія. Теоретичні основи валеології: навч.посібн./Є.Г. Булич, І.В. Муравов. – К.: ІЗМН,1997.- С.224.
6. Сніжана Корженко Діти – аутисти бояться малювати людей <https://gazeta.ua>
7. Електронний ресурс (Slideshare/het/ippo-kubg/3-66049450)
8. Величковский Б.М. Когнітивна наука: Основи психології пізнання: В 2 т. Т. 1.М.: Видавничий центр «Академія», 2006. С.15.

Методика Гленна Домана

Гура Тетяна Володимирівна,

*вихователь Куп'янського дошкільного навчального закладу-ясла-садок №4
комбінованого типу Куп'янської міської ради Харківської області*

Основа методики навчання Гленна Домана – розвиток зорових і фізичних здібностей дитини з народження. Методика Гленна Домана має схвальні відгуки серед батьків.

З першої зустрічі з батьками новонабраної групи я пропоную їм співпрацю у питанні навчання, виховання та розвитку дітей. Розповідаючи про методики, які я використовую у своїй роботі з дітьми, залучаю батьків до діалогу з цього питання, цікавлюся, чи згодні вони, щоб їхні діти навчалися із застосуванням інноваційних технологій.

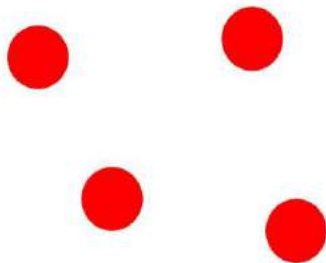
Допомогу і підтримку батьків я відчуваю на протязі всіх чотирьох років, коли я працюю з їхніми дітьми. Вони допомагають:

- створювати розвиваюче середовище;
- проводити спільні заходи;
- організовувати тематичні екскурсії;
- відвідувати театральні вистави;
- проводити спортивні та інші свята тощо.

Заручившись згодою батьків, я вже з раннього віку використовую навчання дітей за методикою Гленна Домана. Для батьків проводжу консультації і вони також долучаються до навчання дітей. Я дуже вдячна їм за підтримку і допомогу.

Суть методики полягає в тому, що у цій програмі особлива увага приділена карткам з комбінаціями яскравих точок, зображеннями різних предметів зі словами.

Вже понад півстоліття методика навчання дітей раннього віку Гленна Домана є однією з найпопулярніших в ранній педагогіці.

4

чотири

Основний постулат методики: «Мозок росте тільки коли він працює». Тому з самого раннього віку дитячий мозок треба завантажити. Навчання за Доманом нагадує введення інформації в комп'ютер. З раннього віку дитині з певною частотою за кілька секунд демонструються картки з комбінацією картинка + слово або просто слово. З часом ці картки поділяються на тематичні серії. Такі заняття треба чергувати зі спеціальними фізичними вправами, адже розвиток мозку неможливий без належної рухової активності.

Технологія навчання дітей читання принципово відрізняється від загальноприйнятої. Називаючи дитину лінгвістичним генієм, Гленн Доман переконаний, що їй потрібно вчити читати не за буквами і складами, а відразу словами, оскільки це значно простіше і доступніше для дітей будь-якого віку починаючи з 6-8 місяців.

Методика Гленна Домана побудована на тому, що дитині надають не букви або склади, а цілі слова, написані на великих картонних смужках червоним кольором. Дитина, на думку Домана, побачивши кілька разів слово, назавжди запам'ятає, як воно читається. А побачивши багато слів, сам по собі виведе правила читання і почне читати незнайомі слова.

Такі картки можна виготовити самостійно. Для цього потрібно взяти білий картон. Нарізати з нього полоски розміром 10x50 см, щоб написати на ньому слова червоним кольором. Висота букв повинна досягати 7,5см, товщина шрифту приблизно 1,5 см. Поля з країв картки повинні бути 1,5см – це місце для тримання картки.

ДІД	М'ЯЧ	ДІМ	НІ
ТАТО	СТІЛ	КАША	ТАК
МАМА	НОГА	ВУХО	РУКА
БАБА	РОТ	НІС	ВОДА
ДАЙ	СУП	ХОЧУ	ХЛІБ

Окремих занять з навчання читання вихователь не проводить, вони є частиною (3 – 5 хв.) основних занять та різних видів діяльності дітей.

Навчати дітей читати також можна в грі. Граючи малюк не помічає, як у нього формується цілий ряд дуже важливих розумових операцій, на яких формується читання.

Інновації в ЦПП «Ладушки»

***Лохоня Надія Валентинівна,
керівник гуртка ЦПП "Ладушки" Сумського Палацу дітей та юнацтва
Сумської області***

Педагогами ЦПП «Ладушки» була створена авторська програма, що визначає способи, форми, засоби організації освітньої діяльності. Особливістю якої являється робота на занятті разом з батьками. Ця програма передуює складанню індивідуальних навчальних планів занять.

Усі організаційні форми освітньої діяльності дають простір актуалізації пізнавально-творчого потенціалу та виявлення особистісних якостей вихованців. Виконуючи індивідуальні завдання, кожна дитина вирішує їх по-різному, чим вносить щось «своє» у загальний фонд знань, показуючи свої напрацювання і беручи участь у колективному обговоренні. Діти набувають знання та вміння найбільш прийнятним для них способами та темпами у постійній взаємодії між собою та батьками, доповнюючи і збагачуючи одне одного.

Переваги цього інноваційного процесу в тому, що у педагога з'являється можливість приділити кожній дитині уваги стільки, скільки вона реально потребує. Інші діти нічого не втрачають оскільки можуть працювати за власним планом зі своїми батьками.

Здебільшого організаційно-управлінські рішення педагог ухвалює разом з батьками під час обговорення різних думок, ідей та пропозицій, таким чином відбувається децентралізація ініціативи, її виявляє не тільки педагог, але й батьки. Робота об'єднання регламентується колегіальним рішенням, що всі внутрішньо сприймають, адже це їхні рішення. Основною формою відносин між учасниками освітньої діяльності стає педагогіка співробітництва і співтворчості.

ЦПП «Ладушки» використовують найрізноманітніші медіа джерела: надруковані, електронні, основні, пізнавальні відеоматеріали, різноманітні інформаційні інтернет ресурси, що дає змогу змістовно з елементами творчості розкрити теми занять.

На заняттях виникають: дружні комунікативні зв'язки з однолітками і дорослими, як модель гармонійних суспільних взаємин у майбутньому; освітня діяльність спрямована на розумово-творчу працю дітей з формуванням в їхній свідомості цілісної картини світу з урахуванням індивідуальних якостей особистості дитини; вихованці набувають конструктивного досвіду пізнання навколишнього світу та актуалізації власного творчого потенціалу.

Програма пройшла апробативний етап. Креативно-інтенсивний характер педагогічного процесу в ЦПП «Ладушки» зацікавив телевізійну компанію UA.Суми і на основі окремих фрагментів занять було створено цикл із 6 випусків програми «Підростаємо разом». Відзняті відеоматеріали стали

демонстраційною версією занять та презентацією результатів інновації в
оригінальній творчій формі.

Чарівний пісок в руках дитини (метод Sand-art)

Верзіліна Світлана Володимирівна

*Комунальний дошкільний
навчальний заклад «Черемшина»
виконавчого комітету
Першотравенської міської ради
Дніпропетровської області*

Діти повинні жити у світі краси,
гри, казки, музики,
фантазії і творчості.
В. Сухомлинський

Дитинство є найкращим часом для розвитку здібностей і розкриття талантів, а малювання піском, це той самий універсальний метод, новий вид мистецтва, який допомагає виявити багатогранність кожної дитини. К.Д. Ушинський сказав: «Найкраща гра для дітей - купка піску».

Здавалося б, звичайний пісок ... Але ні - він незвичайний! Він може бути чарівним і захоплюючим. Дуже точно про це сказала Інге Райнер в передмові до книги Марієллі Зейц «Пишемо і малюємо на піску»: «Мені приємно саме відчуття піску в руках. Я люблю пропускати його тонкою цівкою крізь пальці, мені подобається малювати пальцем на піску - при цьому я відчуваю себе нагорі блаженства» [1].

Важко з цим не погодитися. Адже діти не просто отримують задоволення від занять з піском і розслабляються, вони забувають про час.

Немає нічого більш захоплюючого, ніж творити, знаючи, що можна легко виправити те, що не сподобалося, не боячись допустити помилку і зіпсувати роботу. Адже малювання піском цінно саме тим, що творчість тут спрямована не на результат, а на сам процес. Не дарма ми назвали пісок чарівним і захоплюючим, адже його вплив на дитину є неосяжним. Дитина включається в гру всім своїм єством - емоційно, психічно, фізично. У цей момент активізуються розумові і емоційні резерви, робота яких виражається у фізичних формах, що створюються руками. А як сказав великий Песталоцці: «Виховання дітей - це процес, в якому необхідно об'єднати голову, руки і серце».

Методу Sand-art близько 30 років. За цей час психологи, психотерапевти і педагоги зрозуміли, наскільки цікавим і багатоцільовим може бути цей метод. Він успішно застосовується фахівцями в освітніх і розвиваючих цілях: навчання основам читання, письма та малювання; розвиток пізнавальних процесів, розширення кругозору і загальної обізнаності, розвиток дрібної моторики і координації рухів, розвиток уяви і творчості. Крім цього його використовують як метод психологічної корекції, який носить назву пісочної терапії. Пригнічений стрес, важкі життєві ситуації у дітей призводять до загостреного емоційного стану: нервозності, агресії, апатії, тривожності, дратівливості. І ось

тут, приємний на дотик пісок, дає можливість розслабитися, зняти стреси і внутрішнє напруження.

Якщо ви зацікавилися методом Sand-art, то дуже хочеться звернути вашу увагу на книги по цій методиці, які вийшли в останні роки.

Насамперед, це книга Марієлли Зейц «Пишемо і малюємо на піску. Практичні рекомендації». Це цінний посібник малювання на піску, аналогів якому важко знайти. Він написаний німецьким педагогом-практиком і відредагований російським кандидатом педагогічних наук І. Качановою. У ньому можна познайомитися з цікавими ігровими методиками малювання на піску, які доцільно використовувати з дітьми будь-якого віку. Він розповідає, як в цікавій ігровій формі можна розвивати дрібну моторику рук, зорову і кінетичну пам'ять, почуття симетрії, готувати руку до письма.

Наступним корисним виданням по цій темі може стати книга Є.В. Ратникової та А.В. Гаврик «Ігри на піску. Робота з сім'єю і дітьми» [2]. Даний посібник включає опис способів роботи з сім'єю методом sand-play і sand-art. У ній надані готові сценарії для проведення занять, показані можливості застосування пісочниці з метафоричними асоціативними картами (ч. 4 і 5).

Також хочеться зупинитися на книзі «Мир пісочних фантазій» Е. Тупічкіной. Програма, представлена в цій книзі, розроблена з метою навчання дітей малюванню пісочних картин і призначена для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку [3].

У роботі з дітьми раннього віку можна використовувати книгу Н. Зеленцової-Пешкової «Елементи пісочної терапії в розвитку дітей раннього віку»[4]. Тут представлені різноманітні методи роботи з піском, докладно описані обладнання та устаткування для занять з дітьми від 1 до 3 років. Включені сюди також різноманітні ігри, вправи та приклади занять.

Як для педагогів і психологів, так і для батьків буде цікава книга О. Епанчінцевой «Роль пісочної терапії в розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку» [5]. Це видання призначене для тих, хто зацікавлений в комплексному і гармонійному розвитку дитини за допомогою ігор з піском, які, в свою чергу, надають невичерпні можливості для вихователя, орієнтованого на творчість.

Визначимо причини, за якими слід навчатися малювати піском, тобто - позитивні моменти:

1. Цей метод не потребує особливих матеріальних витрат.
2. Бореться зі стресогенними факторами: маніпулюючи піском (або будь-якими іншими сипучими продуктами, такими як манка, кава) дитина позбавляється від негативних емоцій.
3. Простота: лоток з піском, стіл-планшет з підсвічуванням, пісок – і можна творити.
4. Вік: від року до ...
5. Естетичність: малюнок піском в повній мірі дасть проявити дитині фантазію.
6. Пластичність: для зміни малюнка, досить провести пальцем по склу.

Чим необхідно запастися для успішної реалізації методу sand-art:

- лоток з піском (50х70 см, прямокутної форми) або стіл-планшет з підсвічуванням;
- грабельки, сито, воронка, згорнута з паперу, маленькі дзиги, паперові зразки з різними малюнками, пісочний олівець (пластична прозора трубочка з носиком, через яку буде сипатися пісок), різні формочки, ребристі, маленькі м'ячики (але, не забуваємо головне - найкраще малюється пальцями).
- різнобарвний блискучий папір і картон для дна лотка;
- спеціальний каток для розрівнювання піску,
- різнобарвний пісок або манка,
- фантазія і творчість.

Поради з організації занять:

1. Необхідно обговорити з дитиною порядок роботи, щоб уникнути плутанини і обумовити деякі правила, наприклад: ні в якому разі не кидатися піском, працювати акуратно, якщо пісок просипався - зібрати його щіткою.
2. Необхідно продумати завдання і обговорити його з дитиною.
3. Враховувати побажання і настрої дитини: чи хоче вона працювати сама або з кимось з дітей разом. Спільне виконання завдань разом з педагогом або іншими дітьми дає дуже позитивний результат.
4. Необхідно дотримуватися гігієнічних правил: як до, так і після роботи з піском.

Методика проведення занять може бути наступна.

Спочатку можна використовувати ігри з піском: (запропонувати дітям зробити з піском ті маніпуляції, які саме зараз їм хочеться зробити (попересипати, зібрати в гору, знову розрівняти, помалювати двома руками одночасно – все, що завгодно);

Потім запропонувати дітям втілити в піску свої фантазії, наприклад, на тему якоїсь раніше прочитаної казки. При цьому керівництво вихователя полягає в розкритті потенціалу фантазування, шляхом направлених запитань і уточнень, за допомогою чого можна задумане втілити (які рухи пальцями і руками можна використовувати, яке допоміжне обладнання може стати в нагоді, нагадати прийоми присипки і підсипання і т.д.).

По ходу проведення заняття можна використовувати заздалегідь продумане художнє слово (вірші, уривки з казок), а крім того, доповнити атмосферу творчості легкою і ненав'язливою музикою.

Дуже важливо:

- не заважати дітям змінювати раніше задумане, по ходу творчості;
- обов'язково розглянути з дітьми те, що вийшло і позитивно оцінити роботу.

Не варто чекати від дитини реалістичності образів. Вони можуть бути символічними. Змінюватися вони будуть в міру розвитку дитини. Спочатку вони будуть навчатися працювати з геометричними фігурами, поступово прості фігури будуть ускладнюватися і вдосконалюватися, доповнюватися різними деталями, з'єднуватися між собою, створюючи будь-який образ. Звичайно, вихователь в цьому процесі відіграватиме серйозну роль, показуючи, пояснюючи і навчаючи роботі з лініями і фігурами.

Отже, підіб'ємо підсумки. Метод малювання піском розширює внутрішні резерви дітей і підвищує рівень їх розвитку. Захоплюючись грою, діти набувають впевненості в собі, а це мотивує їх до нестандартного мислення і відповідних дій. Виконання завдань з малювання фігур сприяють їх дисциплінованості, вчать концентрувати увагу. Підтримка дорослих і докладні інструкції, дозволяють дітям краще розуміти завдання і виконувати їх. Малювання піском несе потужний імпульс корекції психо-емоційного стану дітей. Недостатню концентрацію, імпульсивну поведінку, нетерплячість - все це можна скорегувати за допомогою фізіотерапії з використанням піску.

Дотримуючись дидактичних розробок, діти, використовуючи свої творчі здібності, вчаться втілювати фігури і символи в зображенні на піску. Повторення вправ допомагає їм, без особливих зусиль, закріплювати набуті навички. Структуроване малювання кінчиками пальців сприяє втіленню уявних образів і робить процес навчання більш ефективним. Окремі фігури і зображення, які особливо подобаються дітям, можуть вдосконалюватися ними в наступних вправах.

Малюючи різні фігури, діти освоюють нові рухи, навчаються взаємодіяти між собою. Багато ігрових вправ пробуджують у дітей інтерес до роботи і мобілізують їх внутрішні резерви.

Діти досягають своїх цілей поступово, крок за кроком, докладаючи до цього багато зусиль і проявляючи терпіння. Різні страхи і брак впевненості в собі можуть бути подолані за допомогою ігор з піском, що підкріплюються вигадкуванням дітьми своїх історій і символів, реалізацією самих різних бажань і фантазій. Активні заняття допомагають дітям отримувати позитивні емоції і знаходити рішення, які ведуть до виникнення нових напрямків у розвитку дитини.

ЛІТЕРАТУРА

- Мариелла Зейц Пишем и рисуем на песке. Настольная песочница: [адаптированный перевод с англ.] — М.: ИНТ, 2010 — 94 с.: ил. Редактор русского издания И.А.Качанова
- Е. В. Ратникова, А. В. Гаврик. Развивающие игры на песке / - Москва : Академический проект, 2018. - 335 с.
- Е.Тупичкина.Мир песочных фантазий: программа обучения детей рисованию песочных картин в технике «Sand-Art».ФГОС/Тупичкина Е.- АРКТИ, 2019,-112с.
- Н.Зеленцова – Пешкова. Элементы песочной терапии в развитии детей раннего возраста. — СПб. : ООО «ИЗДАТЕЛЬСТВО «ДЕТСТВО-ПРЕСС», 2015. — 96 с.
- О. Ю. Епанчинцева. Роль песочной терапии в развитии эмоциональной сферы детей дошкольного возраста [Текст] : конспекты занятий : картотека игр / - Санкт-Петербург : ДЕТСТВО-ПРЕСС, 2010. - 77, [2] с. - Библиогр.: с. 20-21.

Ранній розвиток дитини — право кожного

Телущенко Віра Володимирівна

*Дошкільний навчальний заклад
(ясла-садок) комбінованого
типу №5 «Червона зірка»
Черкаської міської ради*

Ігри дітей – зовсім не ігри і правильніше
дивитися на них як на найзначніші і
глибокодумне заняття цього віку.
Мішель де Монтень

Сьогодні ранній розвиток і раннє навчання є предметом обговорення науковців, педагогів, батьків.

Інтеграція України в Європейський освітній простір обумовила нові вимоги і нові стандарти освіти, основи яких закладаються з раннього віку життя людини.

Ранній розвиток і раннє навчання – це різні за змістом і функціями процеси, які можуть мати подібне, але реалізація яких передбачає отримання різних результатів.

Ранній розвиток дитини – це повсякденний і нескінченний процес становлення і формування особистості, результатом якого є виникнення нових якостей відповідно до віку дитини, тобто, розвиток саме тих процесів, які домінують у певному віці. Розвиток дитини передбачає будь-які дії, які стимулюють інтерес до пізнання, допомагають їй розвиватися в усіх сферах. Розділення процесу розвитку дитини на сфери є умовним, тому що жодна з них не може розвиватися ізольовано від інших.

Дитина – цілісна особистість, її гармонійний розвиток залежить від можливості реалізовувати весь потенціал, який дала їй природа.

Основне завдання раннього розвитку дитини – не отримати знання, а створити умови для розкриття цього внутрішнього природного потенціалу дитини. Результат розвитку буде видно тоді, коли малюку буде подобатися те, чим він займається.

Масару Ібука – автор книги з раннього розвитку дітей «Після трьох уже пізно», зазначав: «Жодна дитина не народжується генієм, і жодна – дурнем. Все залежить від стимуляції і ступеня розвитку головного мозку у вирішальні роки життя дитини».

Створення умов всебічного розвитку дитини, до яких можемо віднести розвивальне середовище, доброзичливе оточення, посильні і своєчасні види діяльності, - задача батьків і педагогів.

Значна частина раннього розвитку дитини належить фізичному розвитку: ходьба, біг, стрибки, танці, акробатика, розвиток мілкої моторики.

Знайомство дитини з навколишнім світом, його властивостями, можливість самостійно отримувати досвід також мають велике значення для її розвитку.

чим більше надходить інформації про навколишній світ, тим більше накопичується знань і умінь. Наприклад, контактуючи з природою, дитина має можливість доторкнутися до рослин, погратися з піском чи водою, помилуватися комахами тощо.

На думку К. Ушинського, логіка природи є найзрозумілішою для дитини. На зацікавленості явищами та об'єктами природи має базуватися розвиток дитини, збагачення уявлень про світ, формування вміння визначати його закономірності, виховання в неї почуття любові та бережливого ставлення до природи.

Ранній розвиток дитини неможливий без тісного емоційного зв'язку дитини з матір'ю: чим більше малюк буде спілкуватися з нею, тим більше у нього з'явиться можливостей для наслідування, тим швидше буде розвиватися його мозок. Спілкування з дитиною, на мою думку, є найкращою «методикою» раннього розвитку. А своєчасний відгук матусі на потреби дитини допомагає зрозуміти, що навколишній світ може змінюватись залежно від потреб: голодний – ситий, холодно – тепло тощо.

Раннє навчання – вивчення букв, навчання читанню, рахунку, письму в ранньому віці може бути шкідливим для дитини, тому що її мозок розвивається поступово: спочатку – нервові центри, відповідальні за дихання і травлення, потім – за рух і лише потім – за емоційний контроль, волю, читання. Якщо порушити цю послідовність, почати розвивати центри читання раніше попередніх, становлення дитини може відхилитися від норми.

Щоб цього не сталося, потрібно раннє навчання намагатися перевести в ранній розвиток, а саме, читати дитині книжки, щось розповідати їй, показувати картинки, грати з нею в ігри.

Раннє вивчення іноземної мови – один із способів стимулювати роботу мозку та збільшити інтелектуальний потенціал дитини. Білінгви зазвичай більш розвинені.

Справжній білінгв, тобто дитина, яка однаково добре володіє двома мовами, виростає лише в середовищі, де вона щодня спілкується двома мовами.

Білінгвізм (двомовність) – соціально-мовна ситуація, сутність якої полягає у співіснуванні і взаємодії двох мов у межах одного мовного колективу. Дитина в цій ситуації розуміє мову, не перекладаючи. Для неї все просто: це одночасно і матуся, і mother. Діти, які змалечку чують дві мови, навіть не замислюються над тим, що вони

різні. Мозок дитини сприймає інформацію через різні канали, різними шляхами і способами, якийсь час накопичує словниковий запас, який спочатку пасивний, і лише згодом він стане активним.

Діти-білінгви – породження глобалізації. Для них білінгвізм – норма, стиль життя. Живучи в глобалізованому суспільстві, нам потрібно дати необхідні навички і знання нашим дітям, для того, щоб вони відчували себе в цьому суспільстві затишно, громадянами світу.

Зрозуміло, можливість зустрітися зі знайомими книжковими персонажами, що говорять на іншій мові, гратися двомовними іграшками, - це і стимул до вивчення іноземної мови, і помітне поліпшення мовних навичок, і розвиток навички перемикавання мовних кодів, і, одночасно, виховання інтересу до іншої культури, а отже - виховання толерантності до іншого/чужого, який стає знайомим / своїм.

Англійська мова — цікава і доступна дошкільнятам, якщо правильно організувати процес її вивчення. Володіючи англійською мовою на достатньому для навчання дошкільнят рівні, я стала вести гурток з вивчення англійської мови для дітей своєї групи, розробила план його роботи.

Під час занять гуртка я не переобтяжую дітей потоком англійського мовлення і зображенням літер, вивчення іноземної мови відбувається невимушено, в ігровій формі, з різноманітними завданнями, і спрямовується на загальний мовленнєвий розвиток дитини.

Рухливі ігри та вправи є незамінним засобом у навчанні дітей англійської мови. Вони вирізняються емоційною насиченістю, викликають у дітей радість та задоволення. А ще - сприяють розвитку таких особистісних якостей, як дисциплінованість, сміливість, винахідливість, швидкість реакції.

Завдяки застосуванню різноманітних рухів вдається запобігти втомленості дошкільників під час занять. Такі ігри та вправи забезпечують дітям спокійний, але разом з тим, діяльний настрій протягом усього заняття.

З досвіду роботи, оптимальним для дитячого сприйняття вважаю обсяг мовного матеріалу з кожної теми - 15-20 лексичних одиниць. Якщо рівень мовленнєвого розвитку дітей недостатній, обсяг матеріалу можна зменшувати, якщо рівень розвитку високий і навчання дається дітям легко — дещо розширювати, використовуючи програмовий матеріал другого року навчання.

Особливу увагу в процесі роботи приділяю відмінностям англійської мови від рідної, зокрема, її фонетичним особливостям, інтонації, порядку слів.

Обмежую використання української мови на заняттях гуртка лише тоді, коли всі діти розуміють і реагують на прості звертання, запитання, вказівки, розпорядження, прохання, що звучать англійською мовою.

Складність іноземної мови для дітей дошкільного віку зумовлює значну кількість помилок на початковому етапі її засвоєння, тому, враховуючи емоційність, вразливість, сором'язливість дітей, будь-які зауваження роблю у коректній формі.

Свою роботу з дітьми проводжу так, щоб вивчення іноземної мови не стало для них джерелом труднощів чи втоми, негативних емоцій. Головним є розвиток дитини, збереження її психічного і фізичного здоров'я, формування інтересу до іноземної мови, який буде стимулом для опанування нею у майбутньому.

Засвоєний матеріал застосовую в різних видах життєдіяльності дітей: фізкультхвилинки англійською мовою, англійські лічилки в іграх, на музичних заняттях діти співають англійські пісні тощо.

Традиційним в групі стало проведення свят і розваг з використанням віршів, невеличких пісень, інсценівок англійською мовою.

Подобаються дітям відкриті заняття і заняття за участю батьків, на яких вони мають змогу спілкуватися з батьками в межах дошкільного закладу, продемонструвати їм свої успіхи на шляху вивчення англійської мови.

Для спільного відпочинку дітей з батьками я розробила кросворди на теми: «Свійські тварини» («Domestic animals»), «Кольори» («Colours»), «Моя родина» («My family»). Діти називають англійською мовою те, що зображено, а батьки записують.

Діти ще не можуть розуміти, що англійська мова необхідна для їхньої майбутньої кар'єри, вони вивчають її з задоволенням, якщо їм цікаво.

Сьогодні існує багато розвиваючих методик, в кожній із них можна вибрати те, що, на ваш погляд, корисне вашій дитині.

ЛІТЕРАТУРА

- Куваєва С. В. Раннее развитие и раннее обучение детей. Две стороны одной «медали» / С. В. Куваева // Школьные технологии : науч.-практ. журн. – 2011. – № 3. – С. 29-35.
- Тюленев П. В. Читает раньше, чем ходит / П. В. Тюленев. – М., 1996. – 272 с.
- Друзь В. А. Особливості індивідуального фізичного розвитку дітей дошкільного віку / В. А. Друзь, Г. П. Артем'єва, М. В. Нечитайло // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків : ХДАФК, 2014. – № 6(44). – С. 41–46, DOI: [org/10.15391/sns.v.2014-6.008](https://doi.org/10.15391/sns.v.2014-6.008)
- Освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина». - Київ: ун-т ім. Б. Грінченка, 2016 – 352 с.
- Клименко А.А. Раннє навчання як психологічний чинник особистісного розвитку дитини / Педагогічний процес : теорія і практика №1(52).-2016.- 30-34. культури, а отже - виховання толерантності до іншого/чужого, який стає знайомим / своїм.

Бізіборд як засіб раннього розвитку дитини

*Панасенко Марина Вікторівна,
студентка КВНЗ КОР «Богуславський
гуманітарний коледж
імені І. С. Нечуя Левицького»
Керівник: викладач – Лисенко Тетяна
Романівна*

Актуальність. Однією з основних проблем сьогодення є створення умов для своєчасного повноцінного фізичного, психічного й духовного розвитку кожної дитини, формування її життєвих компетентностей. У зв'язку із цим одне з головних завдань педагога полягає в тому, щоб створити умови для самостійного розвитку дитини, прояву її особистісного потенціалу [1].

«Дітей вчить те, що їх оточує» - це правило, виведене видатною вченою, педагогом і психологом Марією Монтессорі майже сто років тому, актуальне й нині. Основний принцип її системи полягає в саморозвитку дитини шляхом освоєння навколишнього світу і маніпуляцій з предметами побуту та спеціальним дидактичним матеріалом.

Яскравий приклад такого матеріалу – це бізіборд, або розвивальна дошка. Останнім часом цей засіб набуває більшої популярності як серед батьків так і серед педагогів, адже захоплює малюків не менше ніж гаджети! [2].

Аналіз літературних джерел.

Базовий компонент дошкільної освіти, Коментар до Базового компонента, програми розвитку дітей дошкільного віку виокремлюють сенсорний розвиток як базову основу формування всіх ключових компетентностей дитини дошкільного віку. Проблема сенсорного розвитку дошкільників була в центрі уваги як багатьох вчених та психологів (Л. Венгер, О. Запорожець, В. Зінченко, Є. Ігнат'єв, В. Мухіна), так і педагогів (В. Аванесова, М. Поддяков, Н. Сакуліна, Є. Тихеева, О. Усова, Є. Фльоріна).

Сенсорний розвиток дитини – це розвиток сприйняття й формування уявлень про зовнішні властивості предметів: їхню форму, колір, величину, розташування у просторі, а також запах, смак тощо. Значення сенсорного виховання в ранньому та дошкільному віці важко переоцінити. Саме цей вік найбільш сприятливий для вдосконалення органів чуттів, накопичення уявлень про навколишній світ. Останнім часом розроблено багато методик виховання дітей, і одна з них належить Марії Монтессорі, педагогу з Італії, доктору медичних наук. Для неї набуття дитиною незалежності - це основна складова дорослішання, а також головна мета методу, який являє собою ланцюжок кроків, що приводять дитину до самообслуговування і функціональної незалежності [1].

Постановка проблеми. Чимало ідей М. Монтессорі стали невід'ємною частиною теорії і практики дошкільного виховання. Однак "намагання пристосувати теорію і практику Монтессорі у повному обсязі до сучасних дітей означає ігнорування тих змін, які відбувалися в науці та суспільстві..." Таким

чином, ми визначили напрямом нашого дослідження – з'ясувати найефективніші засоби сенсорного виховання дітей дошкільного віку та особливості його оптимізації на засадах створення предметно-розвивального середовища.

Основна частина.

Що ж таке бізіборд? Його назва зможе дати відповідь на це питання: busy – зайнятий, board – дошка.

Бізіборд – це розвиваюча дошка, тобто ігрова панель, найчастіше дерев'яна або виготовлена із ДСП, МДФ з надійно закріпленими на полотні різноманітними кнопками, вимикачами, клямками, гачками, кранами та іншими маленькими «небезпеками», які дитині у повсякденні чіпати заборонено або не бажано. Розвиваюча дошка доповнюється також іграшками і деталями, що відрізняються формами, кольорами і фактурою. Розміри бізібордів та їх наповнення залежить від віку дітей. Такі дошки можна придбати в магазині або створити самостійно [2].

Ідея такої розвиваючої іграшки зовсім не нова. Перші дошки, які були схожі на сучасний бізіборд, були розроблені ще на початку ХХ століття. В Римі у 1907 році Марія Монтессорі запропонувала зробити навчальний стенд з різноманітними побутовими предметами, якими дитина має навчитись користуватися у повсякденному житті, але з якими їй, найчастіше, не дозволяють гратись [3].

Все, що оточує дитину і чим вона так цікавиться, може бути закріплено на розвиваючій дошці. На думку психологів, розвивати малюка потрібно в ігровій формі, тому саме дошка-бізіборд прекрасно впорається з цим завданням.

Розвивальне значення бізібордів

- збагачується сенсорний досвід, розширюється кругозір дитини (дитина отримує повну свободу тактильного сприйняття);
- розвивається дрібна моторика (формується здатність брати дрібні предмети, стискати із пальцями, утримувати в руці - таким чином малюк готує руку до письма);
- удосконалюється координація рухів (малю вчиться утримувати об'єкт у полі зору, узгоджує роботу рук і очей);
- розвивається інтелект та тренуються операції мислення (дитина вчиться прогнозувати результат своїх дій, порівнювати, узагальнювати, аналізувати, робити висновки, освоює алгоритм дій).
- покращуються пізнавальні процеси (тренується кольоро- і звукосприйняття, а також опановуються навички поводження з реальними аналогами предметів побуту).
- виховуються терпіння і самостійність (маленькі діти не здатні довго утримувати увагу на одному предметі, а бізіборд дає можливість виконувати і планувати безліч дій).

Розв'язуються такі завдання під час роботи:

- засвоєння дітьми основних математичних понять і дій (класифікація, серіація, оперування з множинами, орієнтація у просторі та часі, порівняння за розмірами, формою, кольором);
- формування вміння знаходити різні варіанти розв'язання інтелектуальних завдань;
- розвиток пояснювального мовлення, вміння висловлювати свою думку;
- навчання творчому розповіданню;
- формування життєвої компетентності малят;
- упорядкування уявлень про навколишній світ, встановлення зв'язку між предметами і явищами.

Перші заняття з розвиваючою дошкою можна починати з того часу, коли малюк навчився впевнено сидіти і проводяться впродовж усього дитинства, тому розвиваючу дошку необхідно вибрати під вік дитини [2].

Для зовсім маленьких краще вибрати моделі з великими предметами. Наприклад, якісь драбинки, втулки, шнурівки, кубики, музичні інструменти. Тобто все те, з чим вона повинна познайомитись на перших етапах свого індивідуального розвитку.

При дорослішанні вже виділяються деякі інтереси дитини. Напевно вона вже буде захоплена якимись конкретними іграми. Якщо інтерес ще не визначений, дитина тягнеться до всього нового, то можна придбати бізіборд асорті, де розміщені предмети з різних галузей і напрямків.

Загалом, всі бізіборди можна розділити на моделі для хлопчиків і для дівчаток. Для перших можна розмістити різні пристрої і хитромудрі механізми, які рухаються, обертаються або переставляються. Особливу увагу притягують розвиваючі дошки з механізмами, які при зміні положення змінюють форму, що дасть можливість розвинути свою фантазію, побудувати якісь унікальні об'єкти. Для дівчаток будуть цікаві господарські речі, медичні предмети, аксесуари для догляду за собою та інше.

Яка ж методика використання бізіборду? Спершу дорослий показує дитині раціональний спосіб роботи з розвивальною дошкою, подає зразок дій з нею. А потім пропонує йому виконати ці дії самостійно. Згодом дитина маніпулює з предметами з власної ініціативи та за бажанням [2].

Бізіборд можна зробити своїми руками, це зовсім нескладно, і наповнити його тими предметами, які зацікавлять малюка по-справжньому. Ідей оформлення саморобних бізібордів може бути величезна кількість, і вони безпосередньо залежать від інтересів і сформованих захоплень дитини.

Але слід пам'ятати, що головне завдання кожного бізіборда – організація найбільш безпечного ігрового процесу. Тому всі предмети повинні бути жорстко закріплені, але при цьому мали деяку свободу руху. Це необхідно для надання дитині можливості в повній мірі відчувати розміщений об'єкт. Особливо важливо, щоб всі предмети, які ви використовуєте не були з іржею та не мали гострих країв.

Починаючи виготовляти бізіборд своїми руками для хлопчиків, насамперед необхідно приділити увагу функціональності. Важливо, щоб кожна деталь мала

конкретний зміст і приносила певну користь. Тому при проектуванні зовнішнього вигляду, здійсненні комплектації дошки для своєї дитини було б хорошим варіантом задіяти її. Дитина буде вибирати конкретно ті деталі, які цікавлять її, які будуть займати в грі певне місце.

Особливо дитині сподобається участь в монтажі елементів бізіборда. Наприклад, прикрутити вимикач до дошки або дверний шпінгалет. Процес виготовлення іграшки стане захопливим і корисним з практичної точки зору, а саме: почне відразу вироблятися моторика рук, чітка координація рухів. Але найголовніше те, що вона буде відпрацьовувати в своєму мисленні чіткий алгоритм дій при виконанні тих чи інших маніпуляцій.

Одночасно з алгоритмом дій буде також вироблятися акуратність, що є важливим аспектом. Таким чином, з самого народження дитині прищеплюється деяка відповідальність за свої рішення. Дитяча фантазія дозволяє створити саме те, що він найбільше віддає перевагу бачити на дошці.

Якщо дитина зовсім маленька і батьки хвилюються за її здоров'я, то можна зробити м'який бізіборд своїми руками. Для складання дизайну пристрою можна комбінувати різні предмети, досягаючи, таким чином, унікального, повнофункціонального оформлення. В якості прикрас можна використовувати такі компоненти: стрічки, шнурки, різні за розмірами гудзики з кнопками, петельки і гачечки, невеликі за розмірами іграшки.

Якщо робити бізіборд своїми руками, необхідно передусім продумати безпеку його використання. Досить частки секунди, щоб малюк щось проковтнув або якимось пошкодив себе: дошку необхідно добре закріпити, щоб вона не впала і не зашкодила дитині, потрібно її ретельно обробити, щоб не було зазубрино. Всі гострі грані і кути слід закругляти або встановити заглушки. Знімні предмети необхідно прив'язати міцним матеріалом, щоб малюк випадково не відправив їх до себе в рот.

На основі розвивальної дошки з багатьма дрібними побутовими речами: гачками, кнопками, замками, вимикачами, а також різноманітними іграшками і деталями, що відрізняються за формами, кольорами і фактурою, педагог може створювати безліч проблемно-ігрових ситуацій або ж пропонувати дітям самостійно маніпулювати з предметами і вигадувати власні ігрові сюжети під час вільної діяльності. До вашої уваги приклад проблемно-ігрової ситуації «Подорож Країною Фіксиків».

Мета: Вчити дітей користуватися побутовими речами; формувати вміння орієнтуватися у просторі, часі, закріплювати кількісну і порядкову лічбу, вміння користуватися годинником, порівнювати множини; вдосконалити знання основних кольорів та їхніх відтінків, геометричних фігур, чисел, правил безпечної поведінки, економії ресурсів. Розвивати окомір, дрібну моторику, координацію та контроль рухів, швидкість реакції, мислення, пам'ять, зв'язне мовлення, музичний слух, уяву. Формувати вміння концентрувати увагу. Виховувати бережне ставлення до речей та правила поводження з ними, інтерес до шкільного навчання.

Матеріал: на дошці розміром 145x75см закріплені такі елементи: замок дверний круглий; засувки дверні; шнурівка; два замочки-блискавки (довгий та

короткий); вимикач; розетка; водяний кран; телефон із зарядним пристроєм; дошка для малювання; гра «Воскобовича»; годинник; модель року; карта України; гаманець; прищіпки на шнурку для лічби та розрізнення відтінків; дверний дзвінок; лампочка; світильник; ліхтарик; брелки; дві панелі для порівняння множин; мішечки з крупами; «хатинка» із гудзиками; намистинки з різних розмірів і матеріалів; панель із цифрами (вона знімається і при необхідності міняється на панель з абеткою (українською або англійською)); люстерко, велосипед тощо.

Варіанти сюжетних завдань

Дітям пропонують послухати музику із мультфільму і назвати головних героїв, які є у ньому.

Щоб дізнатись, з ким діти будуть подорожувати, потрібно відчинити двері (за дверями фіксик Нулик).

Діти розглядають дверний замок, роблять кілька обертів у різні боки (закривають, відкривають).

Нулик пропонує піти дітям з ним до школи. З'ясовуємо, як фіксик збирався до школи:

- о котрій годині прокинувся;
- як він вмикав і вимикав світло (повторюють правила безпеки);
- як вмивався, користуючись краном (економив воду);
- як почистив взуття і зав'язав шнурки;
- взяв мобільний телефон із собою, але не звернув увагу на те, що він не заряджений.

Вихователь показує дитині раціональний спосіб роботи, подає зразок дій, а потім діти виконують самостійно.

Нулик сідає на велосипед і їде до школи. Там на уроці з математики Нулик з дітьми виконують завдання:

- визначають пору року і місяць;
- порівнюють за довжиною замочки-блискавки, вправляються у їх застібанні й розстібанні;
- утворюють натуральний ряд чисел під числовою панеллю;
- рахують кількість прищіпок синіх відтінків;
- визначають, яка по порядку намистинка, що виготовлена із дерева, із пінопласту; записують відповідну цифру на дошці для письма.

Нулик вже хоче повертатись додому, але згадує, що його сестричка Сімка попросила купити крупи, щоб зварити на вечерю каші. Яку крупу слід купити, він не пам'ятає, тому хоче їй подзвонити. Телефон не працює, отже з'ясовуємо чому.

Щоб зарядити телефон, клоун дав дітям завдання: розмістити резинки певним чином, щоб утворились певні геометричні фігури.

Подзвонивши до Сімки, вона дуже насварила Нулика, бо він ненавмисно зачинив її і вона не може вийти (повторюємо правила поведження із круглими навісними замками та засувами).

Нулик купляє за допомогою дітей гречану крупу (діти на дотик визначають, яка крупа і рахують гроші із гаманця).

Повертаємось до будинку, де зачинена Сімка. Відкриваємо замок і всі засуви. Нагадуємо, що їх не можна зачиняти зовні тоді, коли є хтось у приміщенні. Діти порівнюють засуви, механізм їхньої дії, матеріал, з якого їх виготовлено, пробують закрити, відкрити, знімають-надівають ланцюжок. Пригадують, які з цих видів засувів є у їхніх оселях, де саме.

По закінченню подорожі вихователь запитує:

- Чи сподобалася вам подорож?
- Які висновки ви зробили?
- Якими ви з неї повернулися?

Діти розглядають себе в люстерко, визначають свої емоції.

Таких ігрових ситуацій можна створити безліч, залежно від того, що поміщено в розвивальну дошку.

Таким чином, бізіборд – це засіб розваги не тільки для дітей, а й для батьків, які беруть безпосередню участь при його виготовленні. Важливо продумати варіанти заміни предметів, доповнення, щоб дитині не набридла гра.

Одже, бізіборд це не просто красива іграшка, а з її допомогою дитина знайомиться з цікавим, але таким складним дорослим світом, при цьому у неї розвиваються і вдосконалюються навички, які їй знадобляться у самостійному житті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Малікова Ю. В. Сенсорне виховання у спадщині видатних педагогів минулого / Ю. В. Малікова // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського : зб. наукових праць. – Одеса: ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2005. – № 3-4. – С. 151–153.

2. Науковометодичний журнал для педагогів і батьків “Дошкільне виховання” - Київ, Світич, 2018. - № 5-6. - С. 26-27.

3. https://kirovograd.babyservice.ua/staty/navischo_potriben_bizibord.html

Розвиток дітей раннього віку

Краснокутська О.П.

*Куп'янський дошкільний навчальний
заклад-ясла-садок № 4 комбінованого типу
Куп'янської міської ради Харківської області*

Дитинство чарівний та неповторний час в житті кожної людини...

Перші роки життя – це період найбільш інтенсивного фізичного та психічного розвитку дітей. В цьому віці при відповідних умовах в дитини розвиваються різні здібності, мова, удосконалюються рухи, починають формуватися моральні якості, складаються риси характеру.

На даний час існує безліч методик, які сприяють ранньому розвитку дитини.

Це і методика навчання дітей читанню М.Зайцева, в основу якої закладено дію дитини з оригінальними кубиками... Це і методика Г.Домана, де особлива увага приділена карткам з комбінаціями яскравих точок, зображеннями різних предметів, зі словами... Належне слід віддати видатним педагога – Ф.Фребелю, М.Монтессорі, О.Декролі, К.Ушинському, Є.Тихееваї, С.Русовій та іншим, які приділяли велику увагу розвитку дітей.

Проаналізувавши ряд методик, можна відмітити, що головне завдання дорослого – допомогти дитині самостійно пізнати навколишній світ. Особливе значення в розвитку має засвоєння дитиною суспільного сенсорного досвіду, опанування дій сприймання та їх удосконалення.

Я використовую в своїй роботі елементи методики М.Монтессорі. Вважаю, що саме вони допоможуть моїм вихованцям сприймати оточуючий світ в такій красі, яким він є, стати всебічно розвинутими.

Основним видом діяльності дошкільників є гра. Тому пізнавати навколишню дійсність дітям цікавіше, легше через ігрову діяльність. З раннього дитинства дитину приваблюють яскраві предмети. Маніпулюючи ними, вона знайомиться з їх властивостями, якостями, вчиться діяти ними... Саме під час ігрової діяльності відбувається не тільки пізнання оточуючого світу дітьми, а й формування важливих якостей дитячої психіки. Перш за все розвивається вміння самостійно займатися будь – чим та проводити з предметами цілеспрямовані дії.

Дидактичні ігри являють собою дієвий засіб формування сенсорних здібностей у дітей.

В своїй роботі я використовую різноманітні дидактичні ігри, які допомагають дитині розвиватися всебічно: з сюжетними іграшками, з будівельним матеріалом, з лялькою...

Пропоную ознайомитися з деякими іграми, які допомагають мені в роботі з моїми вихованцями.

Дидактичні ігри на розвиток тактильних чуттів.

Дидактична гра «Знайди такий же мішечок»

Мета: вчити на дотик порівнювати вміст мішечків, знаходити серед множини мішечків мішечок з ідентичним наповненням.

Матеріал: мішечки з тканини, котрі наповнені різним природнім матеріалом: зернами, камінцями по парно.

Хід гри: - Хом'ячок серед власних запасів загубив мішечок з ... Що в цьому мішечку? Допоможіть йому знайти такий же мішечок.

Діти обстежують мішечки дотиковим способом, знаходять потрібний мішечок.

Аналогічно можна провести дидактичну гру **«Знайди такий же мішечок»**

Мета та матеріал використовую той же.

Хід гри:

Складаємо запаси для Хомки. Обстежуємо мішечки дотиковим способом та виставляємо їх попарно(залежно їхнього вмісту: мішечок з кукурудзою до мішечка з кукурудзою...)

Подобається малечі грати в дидактичну гру **«Чарівна торбинка»**.

Мета: вчити дотиковим способом обстежувати предмети в торбинці, називати їх.

Матеріал: яскраво оздоблена торбинка, іграшки різної фактури невеликого розміру.

Хід гри: Чарівну торбинку маємо,

Що в ній ховається не знаємо.

Пропонуємо дитині опустити руку в торбинку і дотиковим способом обстежити обраний предмет. Назвати його. Дитина виймає обстежений предмет, перевіряє, чи вірно його назвала.

Розвиток тактильних чуттів відбувається і під час дидактичних ігор таких як «Знайди такий же предмет», «Склади пірамідку», «Хто заховався в піску», «Тактильний килимок» та інших.

Дидактичні ігри та вправи на закріплення поняття величини.

Дидактична гра «Виклади доріжку»

Мета: вчити викладати предмети(геометричні фігури) від більшого до меншого.

Матеріал: беремо відомі дітям площинні геометричні фігури (коло, трикутник, квадрат...), зображення будинку.

Хід заняття: Запропонувати дітям викласти доріжку, щоб потрапити до бабусі в гості. Викладати доріжку починаємо від найбільшої фігури до меншої. Після меншої кладемо зображення будинку.

Доріжку гарну маємо, до бабусі завітаємо.

Дидактична гра «Сходишки»

Мета: вчити викладати предмети (геометричні фігури) від більшого до меншого.

Матеріал: кубики різного розміру.

Хід гри: Запропонувати дітям спорудити сходишки для будь-якого іграшкового героя. Споруджувати починаємо від найбільшого кубика до

найменшого. Запропонувати іграшковому герою піднятися та спуститися сходами.

Гарні сходи маємо,
Вгору, вниз ними гуляємо..

Граючи, дитина непомітно для себе засвоює ті відомості та вміння, котрі я вважаю необхідно їй дати. За допомогою ігрової діяльності я маю можливість систематично, поступово ускладнювати матеріал, розвивати сприйняття дітей, надавати їм доступні знання, формувати позитивні моральні якості...

Слід відмітити, що навчання дітей раннього віку відбувається не тільки під час спланованої діяльності, а і в повсякденному житті: під час режимних процесів, спостережень, на прогулянці, під час самостійної ігрової діяльності, під час виконання елементарних трудових доручень...

“Ранній розвиток” дитини за допомогою “Мнемодоріжок”

Мартиненко Ганна Володимирівна

*Куп'янський дошкільний навчальний
заклад-ясла-садок № 4 комбінованого типу
Куп'янської міської ради Харківської області*

Наше сучасне сьогодення набуває дуже швидкого розвитку, в науці, освіті та інших галузях. Кожні люблячі батьки бажають, щоб їхня дитина була особливою, розумною та розвиненою з самих пелюшок. Деякі батьки віддають дитину до студій «Раннього розвитку», а я намагалася створити умови для розвитку своїх дітей вдома.

Дитина частіше за все краще запам'ятовує те що побачила, тому з перших днів життя своєї дитини над пеленальним столом розвішувала різнокольорові геометричні фігури з різним емоційним станом. Кожного дня звертала увагу дитини на ці геометричні фігури, назвавши їх колір, форму та емоційний стан. Таким чином у дитини розвивалася пам'ять, увага, мислення та інші психічні процеси. Коли дитина піросла, я вирішила надалі розвивати пам'ять дитини за допомогою мнемотехніки. Це не складна система запам'ятовування, яка складається з трьох частин. Спочатку дитина вивчає мнемо квадрати.

Ведмедик спить

ведмедик грає

ведмедик збирає квіти

Причому зображення повинно бути кольоровим, щоб дитина одразу бачила, якого кольору повинна бути тварина чи іграшка. Також кольорове зображення дитина запам'ятовує краще чим графічне.

Після ознайомлення дитини з мнемо квадратами, я розпочала знайомство з мнемо доріжками, таким чином дитина вчиться не тільки запам'ятовувати, але і складати прості речення, мислити та робити умовиводи.

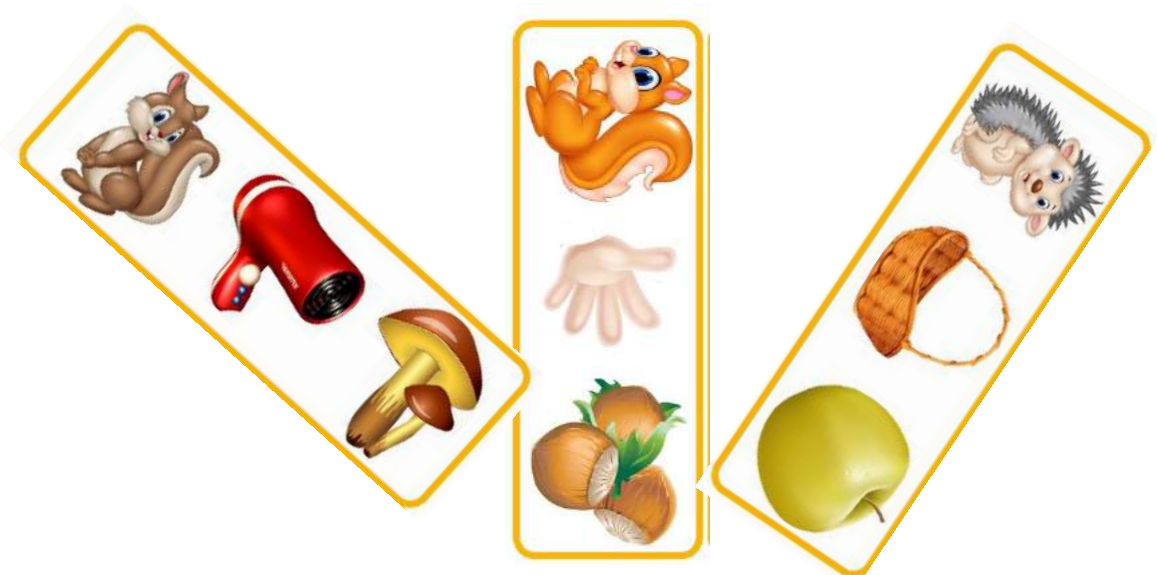

Діти більш старшого дошкільного віку вже вчаться працювати з мнемодіаграмами, де подається більший об'єм інформації.

Після такої домашньої практики, моїм рішенням було, впроваджувати мнемодіаграми в своїй педагогічній роботі з дітьми дошкільного віку. За таким же принципом я працювала з дітьми дошкільниками. Спочатку ми вивчали мнемодіаграми, а згодом працювали за мнемодіаграми. Рівень знань дітей набагато покращився, вони навчилися запам'ятовувати, складати речення, а згодом і розповіді.

Діти залюбки виконували завдання. Мнемодіаграми я використовувала на занятті з розвитку мовлення і культури мовленнєвого спілкування, в сюрпризному моменті, назвавши їх квітками. Дитина отримувала квіток, складала речення, і займала місце в транспорті. Після чого ми продовжували подорож в країну знань.

Діти залюбки виконували завдання. Мнемодіаграми я використовувала на занятті з розвитку мовлення і культури мовленнєвого спілкування, в сюрпризному моменті, назвавши їх квітками. Дитина отримувала квіток, складала речення, і займала місце в транспорті. Після чого ми продовжували подорож в країну знань.

З впевненістю можемо рекомендувати використання мнемодоріжок для «раннього розвитку» дитини. Лиш доклавши зусиль, ми отримаємо гарний результат.

Впровадження етно-екологічних ігор в освітню діяльність системи раннього розвитку

Димашевська Христина Богданівна

*Позашкільний комунальний навчальний заклад
«Центр дитячої та юнацької творчості»
Бережанської міської ради*

Анотація. Особливої уваги набуває питання дослідження системи раннього розвитку дитини, ефективність якої забезпечується реалізацією в навчально-виховному процесі. В статті на прикладі еколого-натуралістичної роботи в поєднанні з етно-екологічними іграми розкриті особливості отримання екологічних знань дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Ключові слова: ігрові методи навчання, етно-екологічні ігри, народні ігри, рефлексія, екологічна культура, ранній розвиток дітей.

Для розвитку творчих здібностей школярів та становлення екологічної культури учнів особливе місце займає саме ігрова діяльність. Вона формує досвід прийняття екологічно правильних рішень, засвоєння моральних норм і правил поведінки в природі, сприяє створенню зв'язку між навчанням і застосуванням знань на практиці. Педагогічно правильно організована ігрова діяльність на етапах раннього розвитку дитини формує її досвід, дає змогу досягти повного самовираження, активності і свободи дій, що розумно поєднуються з вимогами взаємоповаги, пізнання навколишнього середовища, відчуття краси природи та її гармонії, з розвитком почуттів любові й турботливого ставлення до її об'єктів.

Посібник «Етно-екологічні ігри» Позашкільного комунального навчального закладу «Центр дитячої та юнацької творчості» Бережанської міської ради, власного авторства, 2017 року випуску, призначений для керівників гуртків еколого-натуралістичних центрів, їх гуртківців та інших читачів. За підсумками фахового конкурсу для педагогічних працівників, а саме національного етапу Позашкільних педагогічних читань-виставки видавничої продукції з питань позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку 2018 року даний підручник зайняв I місце у номінації «Науково популярні видання для дітей та юнацтва».

У цьому посібнику представлені українські народні ігри екологічного спрямування та сучасні екологічні ігри, які доречно використовувати для закріплення необхідної екологічної інформації на заняттях гуртків еколого-натуралістичного напрямку. В першій частині посібника представлено ряд українських народних ігор природничого та екологічного спрямування, використання яких забезпечує підвищення рівня екологічної культури та свідомості дитини, сприяє бережливому ставленню дітей до навколишньої

природи, розумінню процесів у навколишньому середовищі та важливості збереження природних ресурсів у поєднанні з українськими традиціями та звичаями.

Один із засобів закріплення, систематизації та узагальнення знань про навколишнє середовище – дидактичні ігри. Їх надзвичайно важлива роль полягає в закріпленні природоохоронних уявлень, пробудженні в дітей бажання творити добро і не порушувати відомі їм правила поведінки в природі, а також у формуванні інших загальнолюдських рис характеру. Наприклад, гра «Четвертий зайвий», метою якої є визначення з поданого переліку одного зайвого представника тваринного світу:

1. заєць, їжак, лисиця, джміль;
2. трясогузка, павук, шпак, сорока;
3. метелик, бабка, єнот, бджола;
4. коник, божа корівка, горобець, травневий жук;
5. бджола, бабка, єнот, бджола;
6. коник, божа корівка, горобець, комар;
7. тарган, муха, бджола, травневий жук;
8. бабка, коник, бджола, сонечко;
9. жаба, комар, жук, метелик;
10. бабка, метелик, джміль, горобець.

Народна гра «Бобер» яскраво демонструє дітям взаємовідносини тварин у дикій природі. Правила гри: хто хоче погратися в цю гру, той мусить і добре бігати, і вміти гарненько ховатися. Той, кого виберуть за бобра, має сховатися так, щоб його не одразу хорти знайшли. Треба ще й мисливця вибрати — він пускатиме хортів, щоб шукали добре. За хортів будуть усі, крім бобра та мисливця. Спершу бобер ховається в кущах, а мисливець ставить хортів спинами до тих кущів і пильнує, щоб вони не бачили, куди саме бобер заховався. Коли бобра вже не видно, мисливець починає співати: *«Ой ти, старий бобре, заховайся добре, бо я хорти маю, на поле пускаю!»*. Проспівавши свою пісню раз, він співає так і вдруге — дає боброві час заховатися, бо це дуже чесний мисливець. Як проспіває вдруге, тоді гукає: *«Хорти з лісу!»* Хорти повертаються і прудко біжать шукати бобра. Коли бобер запримітить, що його не бачать, він помаленьку переховується в інше місце. Але хорти в мисливця добрі. Та ще він їх увесь час заохочує: *«Шукай, Сірко! Лови, Бровко! Гуджа, хорти, його!»*. Нарешті бобра спіймано, і гру починають спочатку, вибравши іншого мисливця і бобра.

Також у підручнику «Етно-екологічні ігри» представлено ряд інших народних ігор, що відповідають поняттю «екологічні ігри». Народна гра «Горобці-стрибунці» — ця весела та цікава гра найкраще підходить для вулиці. На землі треба накреслити коло близько 6-8 метрів діаметром. Учасники гри стають за ним, вони грають роль «горобців». Ведучий розташовується в колі, його завдання — не дати «горобцям» зібрати «зернятка», тобто не дозволити їм увійти до кола. «Горобці», стрибаючи на одній нозі (можна також тримати зігнуту ногу рукою або грати парами), намагаються застрибнути в коло.

Центральний гравець «клює» їх (торкається рукою), а учасник, до якого доторкнувся той, що водить, виходить з гри. Мета «горобців» – якомога довше пробути в колі. Учасника в колі можна міняти, вибираючи найшвидших і найспритніших із дітей.

Народна гра «Рибки» – це гра, яка вимагає мінімум обладнання. Для неї потрібна лише одна мотузка, яку можна прив'язати до огорожі, дерева чи будь-якого іншого нерухомого предмета. Ця мотузка буде «вудкою», на яку ловлять «рибку». Один з гравців обирається «приманкою», він повинен триматися за вільний край мотузки та ловити «рибку», тобто інших учасників. Інша частина гравців мають «клюнути на приманку», тобто доторкнутися до того, хто водить, але не дозволити йому піймати себе. Коли хтось із гравців упійманий, він стає «приманкою», а гра продовжується. Дана гра добре підходить для будь-якої пори року та може проводитися як у приміщенні, так і на свіжому повітрі.

Друга частина посібника представлена сучасними екологічними іграми. Розв'язанню питань екологічного виховання найбільшою мірою сприяють екологічні сюжетно-рольові ігри. Ігри в лісових жителів, мандрівників дають можливість кожній дитині постати перед власним вибором взірця поведінки, найближчого до її інтересів, почуттів, переконань.

Екологічна гра «Кажани та метелики». Цілі та завдання: навчити учнів усвідомлювати відносини хижак — здобич, які існують між кажанами та метеликами або іншими живими об'єктами в біосфері. Обладнання: пов'язка на очі.

Умови проведення гри: гравці стають у велике коло. Вибирають ведучого, який буде грати роль кажана. Він стоїть у центрі кола із зав'язаними очима.

1. Виберіть трьох інших учасників, які будуть метеликами. Вони також заходять в центр кола.

2. Мета для кажана, наблизитися до метеликів, наскільки це буде можливо.

3. Кажан і метелики можуть рухатися, але вони повинні залишатися в межах кола. Як тільки кажан доторкнувся до метелика, метелик повинен залишити коло.

4. Кожного разу, коли кажан вимовляє: «кажан», кожен метелик повинен відповісти: «метелик».

5. Кожного разу, коли метелик чує, що кажан вимовляє «кажан», це моделює поведінку кажана, який здатний сприймати ультразвукові імпульси, щоб знаходити здобич. Імітація імпульсу, спрямованого від кажана, сприймається метеликом і відображується в моделі поведінки «метелика». В даній грі можливі варіанти:

1. Можете вибрати двох кажанів.

2. Можете також визначити декількох гравців, щоб грати роль дерев. Коли кажан викликає «кажан», метелик відповідає «метелик», а дерева повинні викликати «дерева». Якщо кажан торкається до дерева, за яким може сховатися метелик, він вибуває з гри.

Зміст і методика гри «Птахи і клітка»: у грі беруть участь 10-15 дітей. Гравці діляться на дві однакові групи і утворюють два кола. Ті, що знаходяться у внутрішньому колі, беруться за руки. Вони зображають *клітку*. Гравці, що знаходяться у зовнішньому колі, за руки не беруться. Це – *птахи*. Під музику або пісню клітка рухається праворуч, а *птахи* – ліворуч.

За сигналом ведучого: «Увага!» *клітка* зупиняється, і всі піднімають руки вгору. У цей час *птахи* можуть вільно забігати в *клітку* і вибігати з неї. Затримувати їх не можна. За другим сигналом ведучого: «Клітка» *клітка* зачинається, тобто всі опускають з'єднані руки вниз і присідають. *Птахи*, які не встигли вибігти, вважаються спійманими. Вони відходять за край ігрового майданчика. Після цього гра продовжується. Так вона проводиться 3-4 рази. Підраховується кількість спійманих *птахів*, а потім команди міняються місцями. Ті, хто зображав *клітку*, стає *птахами* і навпаки.

Перемагає команда, яка змогла спіймати більше *птахів*.

Зауваження. Після першого сигналу ведучий повертається спиною до гравців і вже не має змоги спостерігати, чи знаходиться хто-небудь у *клітці*. Тому, коли він раптово подає другий сигнал «Клітка!», це буде несподіванкою для всіх учасників гри.

Екологічний аспект. Після гри провести бесіду про те, що кожна жива істота має право на вільне життя і тому ловити, наприклад диких птахів, і тримати їх у неволі – це погана справа.

Зміст і методика екологічної гри «Павутина живлення»: діти стають у коло, на голові кожного гравця – паперовий капелюх, на якому великими літерами написана назва якої-небудь групи тварин або рослин. Ведучий зазначає, що представники цих груп належать до однієї екосистеми водойми, лісу, степу тощо. Кожен гравець тримає кілька клубків і за командою ведучого, залишаючи у себе кінці ниток, перекидає клубки тим гравцям, які є для нього об'єктами живлення. Ведучий пропонує кожному гравцеві прокоментувати свій вибір.

Зауваження. Бажана кількість гравців 8-12 осіб. Надалі на капелюхах дітей можна писати назви окремих рослин і тварин.

Екологічний аспект. Після гри ведучий розповідає про ланцюги живлення і підкреслює, що зникнення навіть одного виду рослин або тварин порушує ці ланцюги.

Підсумковою частиною на заняттях з використанням етно-екологічних ігор є оцінювання результатів діяльності, тобто рефлексія. Учасники освітнього процесу методом самоаналізу надають оцінку досягнутої мети інтерактивного заняття та оцінюють як можна застосувати набуті на занятті знання в майбутньому. Рефлексія – це найважливіша частина інтерактивного заняття. На цьому етапі підводиться риска під знаннями та вміннями учнів. Що вони засвоїли? Що відомо? І над чим треба далі працювати?

Прийоми:

- Ідеальна оцінка (*оцінка своєї роботи учнем*);
- Щедра оцінка (*оцінка роботи учня педагогом*);
- Рейтинг (*оцінка роботи учнями і педагогом*);

- Дитяче журі;
- Кореспондент;
- Моніторинг знань та вмінь (анкета, тестування)
- Презентація знань та навичок по колу;
- Побажання;
- Озеро ідей (обговорення «*До наступного заняття я хочу...*»).

Переваги нестандартних занять еколого-натуралістичного напрямку з використанням етно-екологічних ігор:

1. Підвищується інтерес гуртківців до навчання.
2. Активність в пізнанні творчості.
3. Самостійність пошуків знань.
4. Переживання успіху досягнення.
5. Ініціативність.
6. Можливість індивідуального підходу до гуртківців.
7. Використання інноваційних та інформаційних технологій.
8. Розвиток культури спілкування.
9. Взаємовідповідальність.

Таким чином, вміло використовуючи ігрові методи навчання у поєднанні з народними етнічними іграми на різних етапах заняття, можна сприяти стимулюванню пізнавального інтересу гуртківців. Новизна змісту матеріалу, який вивчається, різноманітність форм опитування, перевірка знань і пояснення нового матеріалу, емоційний тонус гуртківців, взаємна підтримка керівника та гуртківців, змагання і заохочення – наявність усіх цих факторів забезпечується правильним використанням ігрового матеріалу на заняттях дітей молодшого шкільного віку.

Результатом екологічного виховання у сфері раннього розвитку дітей мають стати розвинене емоційне сприйняття та бажання активно включатись у роботу з охорони й захисту об'єктів природи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глізнуца О. Впровадження інтерактивних технологій у ПНЗ // Позашкілля. – 2012, серпень. – с.11 – 13.
2. Кобеньок Г. В. Веселий мурашник: Посібник з екологічного виховання для дітей шкільного віку. – Київ: Wetlands International Black Sea Programme, 2007. - 50 с.
3. Круковська В. Святкуймо Великдень. – Євро світ, 2006. - 60 с.
4. Лопатина А., Скребцова М. 600 творческих игр для больших и маленьких. – М.: «Книжный Дом Локус», 2002. – 320 с.
5. Рухливі, веселі, винахідливі/Упоряд. Г. М. Аксельруд. – К.:Богдана, 1995.
6. <https://pustunchik.ua/ua/games/podvizhnyye-igry/ukrainski-narodni-igry-dlia-ditei>

Формування екологічної освіти дошкільників на екологічній стежині

Павлюк Світлана Юріївна

Вінницька обласна станція юних натуралістів

Екологічна культура формується у дошкільному віці, коли діти ознайомлюються з особливостями довкілля. Враховуючи надзвичайну емоційну чутливість малюків, перевага надається емоційно-естетичному сприйманню природи, розвитку естетичних, інтелектуальних гуманістично-спрямованих почуттів у ставленні до природи. Основу екологічної культури становлять елементарні знання про природу:

- орієнтування у найближчому природному середовищі;
- усвідомлення життєво необхідних потреб живих істот в умовах існування;
- ознайомлення з елементарними відомостями про взаємозв'язки живої природи, її значення в житті людини

Пізнання дітьми природи відбувається під час активної діяльності, коли вони оволодівають уміннями бережного ставлення до її об'єктів, збереження та створення умов для їх нормального співіснування.

Екологічне виховання - це цілеспрямоване формування у людей різного віку екологічного мислення, екологічних, моральних, правових поглядів на природу і місце в ній людини. Його мета – формування особистості, здатної вільно орієнтуватися в природоохоронній ситуації. Перед педагогами стоїть завдання — виховати молоде покоління у традиції гармонійного співіснування з природою, раціонального використання, відтворення та збереження її багатств. Важливою формою екологічної освіти та пропаганди природоохоронних заходів є створення навчальних екологічних стежин, що посідають важливе місце в екологічній освіті й у формуванні екологічної культури молоді.

Екологічна стежина — це завчасно визначений маршрут по певній місцевості, на якому розташовані унікальні та типові для даної місцевості об'єкти: різні групи рослинності, водойми, пам'ятки природи, характерні форми рельєфу тощо. Екологічні або навчальні стежини є однією з перспективних форм природо пізнавальної роботи. Вони дають можливість дітям і дорослим розширити свої уявлення та поглибити знання про природу, побачити незвичайне в звичайному, спонукають до спілкування з природою.

Екологічні стежини створюють у приміських, ландшафтних заповідниках, національних парках, шкільних лісництвах, зонах масового відпочинку. Навчально-виховну екологічну стежину можна створювати і на території школи, позашкільного або дошкільного закладу, де є певні насадження: квітники, сад, дендрарій, навчально-дослідна ділянка та інші природні або рукотворні об'єкти (гніздо лелеки, кормові та гніздові майданчики

для звірів і птахів). Екологічна стежина (пішохідна) є унікальною формою поєднання і відпочинку та природоохоронної пропаганди. Це своєрідна навчальна лабораторія в природних умовах, доступна в різні пори року, яку відносно легко створити. Навчальна екологічна стежина - новітній різновид педагогічного організованого маршруту на місцевості для проведення навчальної та пропагандистської природоохоронної роботи. Головним завданням створення екологічної стежини є:

- навчити дітей упізнавати в природі вивчені живі об'єкти, бачити ознаки їх пристосування до умов існування, біологічні ритми, пояснювати їх екологічне значення.

Основними функціями екологічної стежини є:

- навчальна - формування в дітей навичок застосовувати екологічні знання у реальному житті;

- розвивальна - формування екологічної свідомості, культури, формування екологічного мислення як складової загальної культури;

- виховна - залучення дітей до спілкування з природою. Стратегічними цілями створення екологічної стежини є:

1. Створення передумов для формування етичних стосунків дитини з природою, живими організмами, виховання активної позиції щодо їх збереження.

2. Формування екологічної свідомості та культури.

3. Ознайомлення дітей з об'єктами природи.

4. Набуття навичок самостійного спостереження, вміння орієнтуватися в природі.

5. Розробка й проведення на відповідних пунктах стежини теоретичних та практичних занять із екологічного виховання

6. Пропаганда й проведення природоохоронних заходів.

7. Інформування про види рослин і тварин, формування вміння розпізнавати їх у природі.

8. Виховання дбайливого ставлення до об'єктів живої природи.

Організовувати стежку треба відповідно до певних видів діяльності.

На I етапі, підготовчому, основна мета — вибір маршруту; вид діяльності — оволодіння підготовчими знаннями й уміннями поведінки в природі, обстеження природної зони.

На II етапі основна мета — обладнання стежини; вид діяльності — практична робота з вивчення та догляду за стежкою і тим, що навколо неї.

На III етапі основна мета - організація екскурсій; вид діяльності — пропаганда екологічних знань і раціонального природокористування.

Якщо стежку організовує колектив — школа, ДНЗ, позашкільний заклад, - то його можна поділити на групи чи бригади за такими напрямками:

- адміністративна група, яка керує всіма роботами, координує їх, налагоджує зв'язки з відповідними установами;

- дослідницька група, або група пошуку, яка обстежує місцевість, вибирає маршрут;

- група оформлювачів, яка виготовляє картосхему маршруту стежки, стенди та щити на стежці;
- редакційно-видавнича група, що складає тексти інформаційних щитів, які потрібні на стежці, проводить захист проектів оформлення стежки;
- екскурсійна група складає маршрут екскурсії, проводить її, веде журнал реєстрації.

Незважаючи на суворі правила поведінки на стежині, вона потребує постійної уваги й охорони. На всьому маршруті стежини потрібно періодично прибирати сміття, ремонтувати знаки, щити. Всі об'єкти стежини треба перевіряти раз на тиждень, а за потреби швидко ремонтувати, не допускати накопичення сміття. Чистота спонукає відвідувачів і надалі підтримувати порядок. Кожен відвідувач стежини має знати, що вона потребує постійного контролю і нагляду. Охорону обладнання стежки члени груп здійснюють по черзі або всі разом.

ОБСТЕЖЕННЯ ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА СТЕЖИНИ ТА ВИБІР МАРШРУТУ

Обстеження природної зони складається зі збору інформації, з опису окремих природних об'єктів і всієї ділянки в цілому. Прокладанню стежини передуює прийняття офіційного документа — рішення, наказу, що дає юридичне право на вид діяльності, а також встановлення зв'язків з організаціями-землекористувачами, на території яких пролягає маршрут. Мета цих зв'язків -- оформлення паспорта екологічної стежки. На початку стежини встановлюють інформаційний щит, на якому малюють схему всієї стежини із зупинками й умовними позначеннями. Щит має естетично вписуватися в навколишню природу. Для посилення емоційного сприйняття можна частину тексту подати в поетичній формі, використовуючи вірші, влучні вирази про красу і цінність природи.

Визначаючи загальну довжину екологічної стежини, потрібно враховувати, що середня тривалість однієї екскурсії для дорослих і старшокласників має бути 2-2,5 години. Виходячи із специфіки роботи ДНЗ, протяжність всієї екологічної стежини не повинна перевищувати 0,5-1 км. Треба розрахувати, щоб екскурсія екологічною стежиною для дітей дошкільного віку тривала не більше 35 хвилин. Проте в кожному конкретному випадку тривалість екскурсії залежатиме від складу групи.

ОБЛАДНАННЯ СТЕЖИНИ

На основі картосхеми, виготовленої на першому етапі, складають проект стежини з позначенням усіх об'єктів для екскурсій. Кожен об'єкт має свій номер, але може бути використаний на різних станціях, залежно від теми, яку вивчають. Під час вибору об'єктів варто пам'ятати, що треба ознайомити дітей із прикладами негативного впливу людини на природу, особливо в місцях відпочинку. Якщо на стежині є пам'ятки природи та охоронні види рослин, то

вони займають особливе місце серед її об'єктів, а тому потребують охорони, догляду і запобіжних заходів під час їх показу. Зовсім не обов'язково вишукувати на стежині щось унікальне. Дітям в першу чергу треба показати ту природу, що їх оточує щодня.

У випадку, коли на стежці замало об'єктів, що потрібно для тематики екскурсій, їх можна встановити самотійно. Такими об'єктами можуть бути штучні ділянки, пересажені рідкісні види рослин. Уздовж маршруту можна розмістити зони відпочинку (лавочки, пеньочки замість стільців). У такій зоні діти відпочивають, граються, підсумовують побачене і почуте.

Варто почати обладнання стежини із встановлення інформаційних щитів або знаків. Вони призначені насамперед для самотійного проходження маршруту.

На етапі обладнання екостежини особливого значення набуває практична діяльність дітей і дорослих з догляду та відновлення природного середовища. Сюди входять: висадка трав'янистих рослин на вирубаних ділянках, посадка кущів і дерев уздовж стежки з метою приваблювання птахів, відновлення та огороження мурашників, облаштування "пташиних їдалень", збирання сміття. Така участь у практичних роботах дуже корисна для дітей, вона служить прикладом правильного ставлення всіх відвідувачів стежки до природи. Орієнтовні зупинки екологічної стежки: "Аптека Айболита"; "Куточок лісу"; "У гості до Ялинки"; "У гості до Липки-медуниці"; "Куточок поля"; "Ігрова"; "Пташина їдальня"; "Город", "Квітковий вернісаж"; "Кущі", "Мурашник"; "Первоцвіти".

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ РОБОТИ

Робота на цьому етапі починається зі складання текстів, розробки занять, до яких входить опис зупинок на екскурсійному маршруті. До кожної зупинки-об'єкта потрібно зібрати конкретний матеріал: науковий опис, ілюстрації, вірші, оповідання. Текст екскурсії має відповідати часу проходження маршруту, з урахуванням віку дітей, їх підготовленості, пори року.

Для дітей молодшого дошкільного віку проводять вступні екскурсії на одній із частин екологічної стежини тривалістю 20 хвилин.

З дітьми середнього дошкільного віку можна проходити по всьому маршруту, але вивчати не всі екскурсійні об'єкти. Для дітей старшого дошкільного віку екскурсію можна проводити в повному об'ємі з використанням усіх екскурсійних об'єктів.

Для дітей дошкільного віку тривалість бесід на зупинці навесні, влітку не повинна перевищувати 10 хвилин, а восени та взимку 5 хвилин. Плануючи мандрівки зі своїми вихованцями тією чи іншою екологічною стежиною, педагог ознайомлюється з матеріалом до неї, розподіляє його подання у часі (до одного об'єкта можна повертатися кілька разів), визначає види діяльності дітей у групі, що є логічним продовженням цієї роботи і допомагають дітям глибше пізнати певний об'єкт. Так, на заняттях з розвитку мовлення діти складають

оповідання, казки, вірші, описуючи те, що бачили; на заняттях із образотворчої діяльності передають на малюнках свої враження від прогулянок-екскурсій.

Успіх екскурсії залежить від таких моментів

1. Екскурсія екостежиною має бути активним відпочинком.
2. Дотримуватися теми екскурсії на кожній зупинці.
3. Розповідати тільки про те, що можна показати, порівнювати природні об'єкти, які мають різні форми і колір.
4. Намагатися залучати дітей до активних самостійних спостережень і до практичних робіт.
5. Не переобтяжувати бесіду термінами і назвами.

Екологічні стежини забезпечують значний діапазон освітньо-виховного впливу на дитину: від розвитку розумових здібностей до морально-етичного виховання, від формування навичок трудової діяльності до розвитку естетичних смаків. На екологічній стежині заборонено рвати будь-які рослини, збирати гербарій, кору, каміння тощо. Варто проходити безшумно, а електронні прилади вмикати лише для запису голосів птахів і звуків у природі, щоб не порушувати створеного природного спокою.

МАНДРУЄМО ЕКОЛОГІЧНОЮ СТЕЖИНОЮ

Історія екологічних стежинок сягає глибокої давнини. В Україні перші згадки про таку форму навчання та виховання, яка довгий час була забутою, датують 1899 роком. Лише наприкінці ХХ століття, в Донецькій області (с. Дружківка) було відновлено таку форму навчання та виховання і створено першу навчальну екологічну стежину. Відтоді ця доступна і цікава форма екологічної освіти на природі почала інтенсивно поширюватися. Сьогодні можна говорити про існування пізнавальних екологічних стежин практично у кожному навчальному закладі. Є вони й у дошкільних навчальних закладах і мають оздоровче, навчальне та виховне призначення.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ

Навчально-виховна екологічна стежина — це заздалегідь визначений маршрут по певній місцевості, на якому розташовані цікаві пізнавальні об'єкти: різні групи рослинності (ліс, гай, луки, чагарники), пам'ятки природи тощо, її протяжність визначається тривалістю однієї екскурсії (не більше 0,5-1 години), тобто може досягати близько 1 км.

Для дітей старшого дошкільного віку місце розташування стежини та її протяжність обумовлені віком дітей. Мета такої стежини, перш за все, пізнавальна. Адже завдяки емоційному сприйняттю дитиною природи, її впливу на органи чуття, цілеспрямовано формується позитивна емоційна сфера маленької людини. Виконувати таке завдання може екологічна стежина, прокладена навіть на території самого дошкільного навчального закладу. Умовою для цього є лише існування тут певних об'єктів і зелених насаджень (плодові та декоративні дерева й кущі різних порід, квітники, городні культури),

кормових і гніздових майданчиків для звірів та птахів, шпаківень; ентомологічних мікрозаказників тощо. Маршрут стежини може виходити за межі закладу, якщо поблизу є парк, сквер, водойма та інші природні об'єкти. До маршруту екологічної стежини можна включати також історичні пам'ятки. Починати навчально-виховну роботу на екологічній стежині варто з прогулянки. Треба продумати відпочинок малят на веселій галявині, доречно подбати і про сюрпризи. Що ж може стати об'єктом уваги вихователя під час прогулянки? Абсолютно все: чи вміють діти правильно поводитися на природі, уважні чи байдужі вони до мешканців стежини, спокійні чи галасливі, помічають сміття чи ні, чи проявляють готовність прибрати територію, чи знають, як це зробити. Після прогулянки варто запитати у дітей, як вони почувалися, чи весело їм було. А якщо ні, то чому? Яку ділянку на стежині хотіли б відвідати наступного разу? Плануючи наступну прогулянку екологічною стежиною, варто врахувати досвід попередньої. Екологічну стежину можна використовувати в різні пори року. Основними формами роботи на ній можуть бути пізнавальні екскурсії, фенологічні спостереження за плодовими, декоративними деревами та ягідними кущами, а також трав'янистими рослинами; спостереження за птахами взимку та навесні; спостереження за комахами-запилювачами на квітниках. Також під час прогулянки екологічною стежиною можна проводити різноманітні ігри, конкурси тощо.

Доцільною формою організації роботи з дітьми на екологічній стежині є цільова прогулянка. Обсяг відповідної інформації має бути дозованим. Основним методом є спостереження в поєднанні з екоіграми, природоохоронною діяльністю та слуханням літературних творів природничої тематики. Таку прогулянку можна присвятити вихованню естетичного сприймання природи: спогляданню, милуванню красою довкілля, розвиткові емоційного мовлення під час висловлювання про своє захоплення. Все це треба поєднувати зі слуханням поетичних або прозових творів описового характеру, зміст яких має відповідати тому, що в цей час сприймають діти. Орієнтовна тематика цільових прогулянок:

- "Про що нам співає весна?";
- У гості до перших весняних квітів";
- "Вчимося дослухатися до скарг природи";
- "Карнавал осіннього листя".

Щоб заняття на екологічній стежині були динамічними і цікавішими, вихователі разом із дітьми обирають "провідника" стежинки. Діти хочуть бачити його добрим, сміливим, чесним і розумним. Ним можуть бути герої казок, оповідань про природу і хлопчик Жалійко, Озивайко, Котигорошко, Травознайко, Помагай тощо. Разом із казковим персонажем можна залучати дітей до:

- обговорення проблемних ситуацій;
- екологічних ігор;
- розв'язання екологічних задач;
- пошукової діяльності;
- природоохоронної роботи в різні пори року.

Часто виникає запитання: чи потрібно відразу відвідувати всі екскурсійні об'єкти екологічної стежини? Звичайно ж ні. Усе залежить від віку дітей, мети й завдань прогулянки, пори року. Головне, щоб за той час, що дитина відвідує садочок, вона дізналася, хто живе і що росте поруч із нею. Роботу на стежині треба проводити систематично. Тільки тоді вона матиме наукову і практичну цінність. Фенологічні спостереження за рослинами ліпше проводити у другій половині дня, коли відповідна фаза розвитку рослин виявлена найповніше. Після будь-якої прогулянки за маршрутами екологічної стежини доцільно дати дітям завдання — намалювати побачене. Результати спостережень варто фіксувати в календарі природи і погоди. Потреба його ведення зумовлена своєрідністю пізнання закономірностей сезонних змін дошкільнятами. У дітей часто не вистачає терпіння щодня займатися спостереженнями, без цього календар природи втрачає свій зміст. Завдання вихователя — навчити ретельно вести записи тоді, коли відбуваються цікаві події та під час зміни сезонних явищ природи. Якщо всю роботу звести тільки до фіксації, вона буде малоефективною. Важливо навчити дітей встановлювати зв'язки між природними явищами. Сонце вище над горизонтом — день довший, на вулиці тепліше. Більше світла й тепла — всепочало рости. Немає дощу, немає вологи — і тепле сонечко не допомагає життю рослин. Вітер із заходу приносить дощ, північний — похолодання, а південний — спеку й засуху. Поява на небі перистих хмар сигналізує про близьку зміну погоди.

Щомісяця з дітьми обговорюють результати спостережень у природі та їх фіксацію у календарі. Для організації спостережень за дикорослими рослинами на екологічній стежині можна створити "Куточок лісу". Тут зустрічає діток красуня-ялинка. Фоном є кущі ліщини, калини, глоду. Серед трав'янистих рослин — підсніжник, фіалка, медунка, ряст, конвалія, мати-й-мачуха. Спостереження за цими рослинами цікаві не тільки тим, що це перші вісники весни, а й тим, що вони приваблюють перших комах. Пригоститися смачними яблучками, аличею, сливами, поспостерігати, як ростуть молоді вишні, можна на зупинці "Фруктовий сад" ("Багатство саду").

На зупинці "Квітова веселка" вихователь має змогу ознайомити дошкільнят із багаторічними та однорічними квітково-декоративними рослинами. Діти вчаться збирати, сушити, сортувати насіння квітів, висаджувати їх, доглядати за ними. Ранньої весни дітям цікаво відвідати "Королівство первоцвітів", послухати розповідь вихователя про півонію, про "сміливість" крокусів, тюльпанів, нарцисів.

Взимку у "Пташиному містечку" всім вистачить роботи (виготовлення годівничок, підгодівля птахів). А влітку тут можна послухати спів пернатих друзів, спостерігати і робити власні відкриття.

Перебуваючи разом із дітьми на екологічній стежині, створюйте або використовуйте ситуації, коли дитині потрібно дотримуватися певних правил поведінки в природі. Дуже важливо, щоб діти, йдучи екологічною стежиною, відчули бажання зберегти рідну природу.

Останнім часом завдяки творчості педагогів з'являються не лише нові форми роботи, а й екологічні стежини нового типу. Це екологічні стежки

чуттєвого сприйняття природи — сад відчуттів. Це база для тренування почуттів та навчання дітей і дорослих грамотному спілкуванню з природою, також вона вчить сприймати всіма органами чуття, створює умови для релаксації та поліпшує настрій. Стежина забезпечує можливість ознайомлення дітей із довкіллям на основі безпосереднього контакту, залучення їх до особливих видів практичної діяльності. Відчуваючи аромат трав, прохолоду води і сухість піску, прислухатися до співу птахів і шарудіння тварин, вчить ліпше пізнавати себе та бути відповідальними за власні вчинки.

Така стежина не довга і має декілька зупинок. Перша зупинка для розвитку органів дотику. Це доріжка серед зеленого газону, поділена на ділянки, які мають різне покриття: цегла, гравій, хвоя, шишки, пісок. Можна використати також кору дерева чи просто землю. Проходячи босоніж по доріжці, діти вчаться розпізнавати на дотик і порівнювати різні поверхні. Для дотику руками використовується ящик з отворами для рук. В середині ящика знаходяться предмети, що мають шорстку та гладеньку поверхню: кора дерева, кругла галька тощо.

Наступна зупинка — зупинка для розвитку органів слуху, своєрідний садочок звуків. У ньому треба поставити "арфаштахетник" та мобільний звуковий ряд, що складається з металевих трубочок різної довжини і різного діаметру. Якщо доторкатися до них, то можна почути звуки різної висоти і тембру. Для розвитку органів нюху створюють садочок пахоців. Відомо, що запахи діють на людину на рівні підсвідомості, викликаючи при цьому різні асоціації. Наприклад, ефіроолійні рослини позитивно впливають на здоров'я та настрій людини. Дуже важливо ознайомити дітей зі світом запахів. Під час такого тренування діти набувають нового досвіду, що допоможе їм поліпшити міжособистісні стосунки, знімати стреси, сприймати все різноманіття і багатство пахоців. У світі не існує чіткої класифікації запахів. За основу найпопулярнішої класифікації взяли види рослин, які згрупували за кількома ознаками пахоців: квіткові, плодово-фруктові, пряно-ароматичні, гірко-смолисті тощо. До рослин із квітковими пахоцями можна віднести резеду духмяну, левкой сивий, настурцію велику, герань духмяну, алісум морський, гвоздику перисту, гвоздику піщану, духмянний горошок, флокс Друммонда, троянди, геліотроп деревовидний тощо.

До групи плодово-фруктових пахоців відносяться такі рослини: бораго (огірочна трава), м'ята гірська, чорна смородина, меліса лимонна, суниця ремонтантна, герань духмяна тощо.

Пряно-ароматичні запахи мають: материнка звичайна, лаванда вузьколиста, м'ята мексиканська, базилік фіолетовий, майоран, любисток лікарський, чорнобривці, шавлія мускусна, чебрець тощо.

Гірко-смолисто пахнуть різні види полину, піретрум дівочий, хризантеми корейські, розмарин лікарський, рута польова, деревій звичайний тощо.

На екологічній стежині рослини висаджують групами на окремих ділянках, відповідно до класу запахів. Кожна ділянка має бути розміщена на достатній відстані одна від одної. Деякі види з вище згаданих рослин, зважаючи

на наші кліматичні умови, на зиму треба переносити в теплицю, а навесні знов висаджувати у відкритий ґрунт. Існує низка правил, які треба виконувати під час створення саду пахощів:

- асортимент рослин має бути таким, щоб використовувати сад пахощів впродовж усього вегетаційного періоду;
- у саду не має бути отруйних рослин, а також тих, що викликають алергію;
- підбирають рослини, що пахнуть вдень;
- рослини мають бути досить невибагливими до умов існування, але водночас варто враховувати їхні вимоги до ґрунту, світла, вологості, температури;
- рослини треба висаджувати на високих грядках, щоб їх було зручніше нюхати;
- рослини, що мають колючки і шипи, розташовують так, щоб діти не поранилися, коли будуть їх нюхати;
- у саду обов'язково повинна бути вода для того, щоб можна було помити руки.

Сучасні підходи в проведенні пошуково-дослідницької роботи в творчому об'єднанні раннього розвитку дитини Чернівецького ОЦЕНТУМ

Кузьмінська Валентина Василівна

*Комунальний заклад “Чернівецький обласний центр еколого-
натуралістичної творчості учнівської молоді”*

Природа є тією бездонною криницею, звідки дитина змалечку черпає знання, навчається розуміти навколишній світ, цінувати життя. І чим раніше у неї сформуються конкретні уявлення і поняття про природні явища, тим вагомішими будуть результати виховання бережливого ставлення до всього живого. Важливим шляхом до пізнання природи є дослідництво, яке лежить в основі самостійного пошуку дитиною нових знань про навколишній світ.

Система організації пошуково-дослідницької роботи в Чернівецькому ОЦЕНТУМ розпочинається з груп творчого об'єднання раннього розвитку дитини для дітей дошкільного віку. В основу програм гуртків «Світ навколо тебе», «Основи здоров'я», «Природа крізь призму англійської мови», «Веселий букварик», «Логічні ігри», «Умілі ручки», «Пізнайко» покладено авторську технологію освітнього маршруту із дотримання вимог навчання з дітьми дошкільного віку в позашкільному навчальному закладі.

Серед найважливіших завдань творчого об'єднання – формування у дошкільнят екологічної свідомості. Для досягнення цієї мети педагоги планують роботу таким чином, щоб діти змогли якомога раніше засвоїти систему знань про об'єкти живої та неживої природи, навчилися встановлювати причинно-наслідкові зв'язки у природі, а також оволоділи практичними вміннями і навичками створення сприятливого середовища для існування живих організмів. Тому керівники гуртків працюють над питанням «Формування екологічного світорозуміння дітей дошкільного віку через пошуково-дослідницьку діяльність».

Технології дитячого експериментування в творчому об'єднанні раннього розвитку дитини Чернівецького ОЦЕНТУМ спрямовано на інтеграцію з різними сферами діяльності дітей. Основою роботи педагогів у цьому напрямі стали методи, що посилюють розвивальну функцію навчання. Для цього, у процесі організації пошуково-дослідницької діяльності, педагоги розв'язують наступні завдання:

- систематизувати та поглибити знання;
- розвинути уміння дітей взаємодіяти з об'єктом, що досліджується, тобто озброїти їх новими способами пізнання навколишнього світу;
- усвідомити причинно-наслідкові зв'язки, які недоступні для органів чуття дитини;
- сформувати чіткі уявлення про багатоманітність світу в системі взаємозв'язків і взаємозалежностей;

- узагальнити власний досвід.

Для реалізації поставлених завдань у Чернівецькому ОЦЕНТУМ створено оптимальні умови: куточок живої природи, контактний зоомайdanчик, міні-ферма, навчально-дослідна земельна ділянка, «Садочок запахів», «стежина відчуттів» тощо. У кабінеті для занять, обладнаному відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти в Україні, створено куточок експериментування з матеріалами та обладнанням для дослідів (пластиковий посуд різної форми, величини, прозорості, чашки, ложки, лопатки, лійки, губки, магніти, поливальниці, різноманітні палички, трубочки, дощечки, лупи, компас; тверді речовини (камінці, крейда, мило, цеглинки); сипкі речовини (цукор, сіль, борошно, пісок тощо); рідини (вода та її розчини). Тобто, є все необхідне для набуття дітьми власного пізнавального досвіду. Крім того, виготовлені педагогами дидактичні ігри та посібники із залишкових та природних матеріалів для проведення індивідуальної роботи.

Експериментуючи та досліджуючи, дитина дістає змогу працювати з лабораторним посудом, торкатися матеріалу, пропустити враження крізь свою свідомість. Вона стає свідком дивовижних перетворень найзвичайнісінських речей, починає по іншому ставитись до них, поповнює власну скарбничку життєвого досвіду. До того ж, проведення дослідів сприяє формуванню креативності, поліпшує комунікабельність, підвищує компетентність. Це, в свою чергу, створює добрі умови для соціальної адаптації та емоційного комфорту дитини.

Під час проведення дослідів, педагоги творчого об'єднання застосовують різноманітні прийоми: обстеження, практичні дії з предметами, запитання пошукового характеру, розповіді свої і дітей, пояснення і показ, художнє слово, розглядання ілюстративного матеріалу, замальовування спостережуваних об'єктів і явищ. Усе це не лише привчає вихованців виконувати вказівки, а й спонукає їх самостійно аналізувати явища, віднаходячи причини і зв'язки, робити певні висновки.

Основою роботи є заняття комплексного типу, на яких велика увага приділяється розв'язанню проблемних завдань як-от: «Як ви вважаєте, чому...», «Як довести що...», «Що вийде, якщо», «Що відбувається і чому так відбувається» тощо. Наприклад: зимою діти виносять пофарбовану воду на мороз, щоб вийшов кольоровий лід. Керівник гуртка запитує: «Чому на вулиці вода перетворюється на лід? Чи можна виготовити кольоровий лід у приміщенні?». Діти роблять різні припущення, одні більш точні і конкретні: «Вода на вулиці замерзне – буде лід», другі помилкові: «Вода може замерзнути і на вулиці, і в кімнаті», інші недостатньо точні: «На вулиці буде лід». Припущення висловлені дітьми часто бувають суперечливими. Педагог пропонує перевірити – яке правильне. Якщо діти не висловлюють припущення керівник гуртка сам спонукає до цього, або сам висловлює необхідні припущення. Це дає дітям можливість краще розуміти причинно-наслідкові зв'язки у довкіллі.

Для установлення якості різних об'єктів, для їх розпізнавання природи педагоги використовують короткочасні спостереження. Наприклад: при

визначенні необхідності поливки рослин і доказів своїх суджень, діти відшуковують ознаки стану рослин дозволяючи зробити висновок про сухість та вологість ґрунту, їх колір, про зміни стану листя.

Довготривалі спостереження, досліди, моделювання і демонстрації готових моделей (поведінка морських свинок) використовуються для рішення повчальних задач на встановлення причин природних явищ, зв'язків і відносин. Так, для виявлення зв'язку між способом пересування тварин (кролик, морська свинка) і будовою кінцівок, керівник гуртка пропонує дітям поспостерігати за тваринами, порівнюючи їх способи пересування та склад кінцівок. Демонстрація моделей може бути використана для встановлення механізмів маскування тварин. Спостерігаючи за гусінню метелика – білана капустяного, діти помічають, що їх важко розрізнити на листках капусти. Керівник гуртка пропонує подумати, чому так виходить, потім пояснює це явище.

Розвиваючи комунікативно-мовленнєві здібності дітей, педагоги пропонують вихованцям здійснити мандрівку до мешканця контактного зоомайданчика чи куточка живої природи, а потім скласти розповідь від його імені. Слід зазначити, що куточок живої природи та контактний зоомайданчик є цікавими об'єктами для досліджень дошкільнят. Діти разом з педагогами та батьками створюють оптимальні умови життя для тваринок, які там мешкають і люблять спостерігати за ними. У куточку живої природи та контактному зоомайданчику малюки можуть підходити до тварин і рослин, роздивлятися їх, годувати, проводити за ними тривалі спостереження. Під час догляду за мешканцями куточка природи у дошкільнят формуються трудові навички і такі цінні якості як любов до природи, бережливе ставлення до живого, відповідальність за доручену справу, розширюються конкретні знання про природу.

У творчому об'єднанні раннього розвитку ознайомлення дітей дошкільного віку з природою за допомогою елементарної дослідницько-пошукової роботи найповніше реалізовується під час занять в гуртку «Світ навколо тебе». Так, наприклад, у процесі вивчення теми «Повітря» за допомогою дослідів дошкільнята ознайомлюються з властивостями повітря (існує навколо нас, без запаху, прозоре, намагається зайняти весь доступний простір). Наприклад: Дослід 1. «Повітря навколо нас». Керівник гуртка демонструє відкриту банку, поліетиленовий пакет і дає запитання, що в них є. Потім пропонує кожній дитині щільно скласти поліетиленовий пакет і згорнути з боку отвору в трубочку, рухаючи від себе. Що сталося? (Повітря, яке було в пакеті, ми поступово зібрали до купи, про що свідчить повітряна «подушечка», яка утворилася в результаті проведених дій). Діти роблять висновок, що повітря прозоре, воно є в банці, в пакеті, в інших предметах, воно нас оточує.

Дослід 2. «Повітря всередині нас». Педагог пропонує дошкільнятам подути в тоненьку трубочку, один кінець якої занурений у склянку з водою. З'являються бульбашки. Що це? Повітря. Звідки воно взялося? з наших легенів, ми вдихаємо його. Отже, повітря є всередині нас.

При вивченні зимових явищ природи, наприклад снігу, для уточнення і розширення уяви дітей про сніг, педагоги використовують досліди «З чого

складається сніг», які сприяють краще зрозуміти дітям властивості снігу. Перед проведенням досліду керівник гуртка може загадати дітям загадки про сніг.

Наприклад: 1. Я падаю на ваші хати,
Я білий-білий, мов та вата,
Я прилипаю вам до ніг,
І називаюсь просто ...

2. Білий як пір'їна, холодний як крижина.

Після того, як діти, відгадали, педагог показує їм сніг у контейнері і дає дошкільнятам його помацати. Діти розказують, який сніг здався їм на дотик (холодний, рихлий, пухнастий і т. д.). Керівник гуртка звертає увагу дітей, що сніг здається білосніжним і дуже чистим. Потім дає час, щоб сніг розтопився. Коли він перетворився на воду, демонструє це дітям: ось недавно був сніг, а тепер він став водою, пропонуємо подивитися, яку воду отримали з білого чистого снігу. Проціджує талу воду через марлю у стаканчик. На марлі залишилися крихітні частинки землі, піску і т. д. Педагог запитує у дітей: Що ми бачимо? Що ми можемо сказати тепер про сніг? Відповіді дітей узагальнюють отриманий досвід (приблизні відповіді дітей): сніг тільки на вигляд білий і чистий, насправді в ньому можуть бути частинки землі, піску, навіть дрібненькі гілочки. Сніг, в жодному разі не можна їсти.

Дослід «Як рослини п'ють воду» проводиться педагогами творчого об'єднання раннього розвитку дитини у процесі вивчення будови рослин. Перед проведенням досліду проводиться бесіда про необхідні умови росту і розвитку рослин (світло, ґрунт, тепло, вода). Рослини, як будь-який живий організм, живляться, п'ють, тягнуться до сонця, ростуть, розмножуються і ще дихають.

Кожна частина рослини виконує свою функцію: корінь утримує рослину в ґрунті, всмоктує з неї воду і поживні речовини, дихає; стебло – утримує рослину як опору, проводить воду і поживні речовини іншим частинам рослини, дихає; листок уловлює сонячне світло, випаровує вологу, дихає, утворює кисень; квітка – з неї з'являється насіння, із насіння виростають інші рослини.

Після бесіди проводимо дослід. Беремо квіти білих хризантем. В стаканчики з водою додаємо різні харчові барвники. Опускаємо у підфарбовану воду квіти. Одну квітку ставимо в стаканчик без води. Залишаємо наші квіти на годину. Потім спостерігаємо, що сталося з квітами. Діти помічають, що квіти, які поставили в забарвлену воду, почали міняти колір. Значить, вони «втягнули» в себе воду. Квітка, яка стояла без води зів'яла. Педагог пропонує дітям порівняти колір з одного та іншого боку квітки. Можна помітити, як всередині квітки, піднімаються доверху різнокольорові смужки. Керівник гуртка підводить дошкільнят до розуміння того, що це по судинах піднімається забарвлена вода. Чим довше квітка перебуватиме у воді з барвником, тим рідина вище підніметься по пелюстці. Судячи по зів'ялій квітці, можна зробити висновок – рослини без води жити не можуть.

Краще пізнати життя рослин сприяє створення «Городу на підвіконні». «Город на підвіконні» сприяє розширенню уяви дітей про рослини як про живі

організми, може розповісти про умови необхідні для їх росту і розвитку, розвиває естетичні почуття, прищеплює бажання працювати і вміння бачити свій результат. Зокрема, діти досить багато дізнаються про овочеві культури (овочі корисні для людини, використовуються в їжу як у вареному, так і сирому вигляді; в салатах, супах, в других стравах; це трав'янисті рослини, які ростуть в городі, в кімнатних умовах; мають смак, форму, колір) тощо. Під час створення «Городу на підвіконні» дошкільнятам надається можливість самим посадити рослини, поливати їх, доглядати за ними, встановлювати зв'язки: рослини – земля, рослини – вода, рослини – людина.

Роботу щодо організації городу на підвіконні педагоги проводять поетапно:

Посадка рослин, виготовлення таблиць-покажчиків з назвами і датою посадки. Знайомство дітей з алгоритмом по догляду за рослинами. Підбір художньої літератури про посаджені рослини: приказки, вірші, казки, загадки.

Спостереження за ростом рослин, проведення дослідів, експериментів. Результати фіксуються у щоденнику. Створення колекції насіння овочевих культур, популярних у нашому регіоні. Знайомство з художньою літературою, створення картотеки художнього слова, розгляд ілюстрацій, проведення бесід, ігор.

Аналіз та узагальнення результатів, отриманих у процесі дослідницької діяльності дітей. Оформлення виставки малюнків «Від насінини до паростку». Складання розповідей про те, як доглядати за рослинами.

Приблизний перелік рослин які педагоги творчого об'єднання раннього розвитку дитини висаджують з дітьми: квасоля, соняшник, біб, цибуля-ріпка, часник, столовий буряк, петрушка, пшениця, а також декоративні рослини (квіти). Можна вирощувати по 1-2 примірника кімнатних сортів огірка, томата.

Для висадки рослин відводиться спеціально обладнане місце. Рослини висаджуються різними способами: між двома площинами у вату, у ґрунт тощо. Можна висаджувати цибулини, створюючи для них різні умови: для однієї – тепло, воду, світло; для іншої – тепло, воду, темряву; для третьої – холод, воду, світло. Організовуючи такий дослід, проводячи з дітьми регулярні щотижневі спостереження за проростанням цибулі з наступним фіксуванням результатів в календарі, керівник гуртка досягає поставленої мети – на конкретному прикладі переконує дітей у значущості окремих факторів зовнішнього середовища для росту і розвитку рослин.

Для спостереження за весняними змінами в житті рослин педагоги використовують гілочки дерев. Це можуть бути гілочки одного дерева (для спостереження за бруньками та листям), гілочки двох дерев (добре відомих дітям та легко помітних зовні), гілки декількох порід (що ростуть на території центру).

У творчому об'єднанні раннього розвитку успішно поєднується вивчення основ англійської мови з експериментуванням природничого характеру. Педагогом гуртка «Природа крізь призму англійської мови» напрацьовано практичні матеріали (проекти, розробки нетрадиційних занять,

методичні рекомендації щодо проведення дослідів, розвивальні вправи та ігри тощо), які спонукають якісно, творчо, ефективно працювати з дітьми в даному напрямку. Використання слів та термінів на англійській мові в пошуково-дослідницькій діяльності викликає у дітей неабиякий інтерес. Ключовими в системі пізнавальної роботи керівника гуртка є практичні методи (досліди, експериментування, праця). Навколо них вибудовуються ігрові (дидактичні та сюжетні ігри), наочні (розглядання картин, ілюстрацій, переглядання слайдів чи фотографій з використанням мультимедійних засобів та словесні (пояснення, бесіда, казки природознавчого характеру, вивчення слів-термінів на англійській мові). Наприклад, на прикладі ознайомлення дітей із кругообігом води в природі педагог визначає схему подачі матеріалу. Чотири рядки невеличкої загадки чи зміст казки можуть стати джерелом численних варіантів тем для бесід з дітьми про воду та її властивості, для спільних роздумів і цікавих міркувань, що породжують запитання:

- Чому вода є найслабшою і водночас найсильнішою речовиною на землі?
- Чому після дощу легко дихати? та ін.

Щоб відшукати спільно з дітьми відповіді на ці запитання, педагог проводить: спостереження за властивостями води; досліди з її перетворення – переходу з одного стану в інший; дидактичні та творчі ігри з використанням англійської мови.

В пошуково-дослідницькій діяльності з водою керівник гуртка проводить таку низку дослідів Дослід 1. «Вода міститься в продуктах». Дітям пропонується покласти у сухий поліетиленовий пакет кілька свіжих фруктів або овочів. Можна покласти зелень петрушки, кропу. Пакет щільно зав'язати і покласти в холодильник. Через добу виїняти пакет та показати дітям, що на внутрішній поверхні пакета видно крапельки води. Звідки взялася вода? Так, вона міститься в овочах і фруктах.

Взяти свіже яблуко і засушену його скибку. видавити зі свіжого яблука краплю соку. намагатись зробити це із засушеною скибкою. Обговорити цю ситуацію: чому не можна отримати соку із сухого плоду? Куди поділася вода?

Дослід 2. «Ми вдихаємо воду з повітрям». Запропонувати дітям подихати на дзеркальце або на холодне скло. Дзеркальце помутніло, запотіло. Провести пальцем по запотілому склу. Чому палець став мокрим? Звідки взялася вода? Це ми її виділяємо під час видиху. За добу людина втрачає багато води, приблизно десять склянок, і стільки ж її треба поповнити: випити або спожити з їжею.

Дослід 3. «Як зробити чисту воду?». Береться стакан води з різними домішками: зерном, паличками, ниточками... і пропускається через паперовий фільтр в інший стакан. Що сталося з водою? Вода очистилась.

Найчистіша вода одержується шляхом охолодження водяної пари. Вона не містить ніяких домішок.

На носик чайника одягається склянка, баночка, а під нею прилаштовується блюдце або глибока мисочка. Закриваємо чайник кришкою і кип'ятимо воду. Вода випаровується через носик. Пара торкаючись стінок холодної банки, охолоджується і знову перетворюються на воду. Крапельки води стікають в мисочку або на блюдце.

Головним результатом в проведенні цих дослідів є усвідомлення дітьми значення води на Землі, усвідомлення того, що без води не обійтись нікому і ніколи, і замінити її неможливо.

Організація та проведення дослідницької діяльності потребує багато часу для підготовки, обладнання та різноманітних матеріалів, тому допомога батьків дуже необхідна. Педагоги творчого об'єднання раннього розвитку дитини запрошують батьків на відкриті заняття, пропонують їм взяти участь у проведенні дослідів або експериментів. Батьки із задоволенням відгукуються на пропозиції педагогів та пропонують свою допомогу. Батьки бачать результат, зацікавленість своїх дітей, самі намагаються допомогти керівникам гуртків у деяких організаційних питаннях. Педагоги організовують бесіди, анкетування, консультації для батьків щодо організації та проведення дослідів та експериментів з дітьми вдома.

Лише за чіткої мотивації, якісної мети, наполегливості та працелюбства, безперервної роботи з самоосвіти можна досягти результатів у вирішенні проблеми природничо-дослідницької діяльності в навчально-виховний процес з дошкільнятами.

ЧАСТИНА II

Дидактична гра “Зайчик” (багатофункціональна)

Шевцова О.А.

*Куп'янський дошкільний навчальний
заклад-ясла-садок № 4 комбінованого типу
Куп'янської міської ради Харківської області*

Мета: Ознайомити дітей з дикою твариною зайцем. Вправляти у звуконаслідуванні тварин, відтворенні їхніх рухів. Вчити називати основні частини тіла, поведки (стрибає, гризе). Розвивати вміння уважно слухати літературні твори, відповідати на запитання дорослого. Закріпити вміння визначати й називати предмети на дотик. Формувати вміння групувати предмети за величиною, забезпечувати розуміння місцезнаходження об'єкта («за», «на», «у»...). Виховувати любов до тварин.

Матеріал. Предметні та сюжетні картинки з зображенням зайчиків, загадки, вірші.

В лісі тваринка живе полохлива,
Добра, пухнаста, та дуже ляклива.
Вушки вона притискає свої,
Шурхіт усякий лякає її. (Засць)

.....

Куций хвостик, довгі вушка,
Шерсть м'якенька, як подушка.
Скаче вгору, наче м'ячик.
Хто це, діти? Сірий... (зайчик).
Розгляньте цю галявинку. Хто сховався у
квітах? (Зайчик) Чий хвостик ви
побачили? (зайчика)

Зайчєня (А. М'ястківський)
Півник зайчика питає,
Чому зайчик так стрибає.
– Я підстрибую, стрибаю,
Бо стрибучі ніжки маю

Вранці біля хати
Малесенькі сліди —
Зайчатко вухате
Приходило сюди.

Стояло біля хати,
Ступило на поріг —
Хотіло нам сказати,
Що випав перший сніг.

Хто залишив на снігу сліди? (Зайчик) Покажіть, як стрибає зайчик! (Стриб — стриб, диб — диб)

Друг у мене є маленький,
Такий гарний і сіренький.
Дуже довгі вушка має,
Ще й на барабані грає!
Чиї лапки грають на барабані? (Зайчика)
Як зайчик стукає лапками? (Бум – бум,
бам — бам)

Любить він капусту їсти,
Й біля сіна теж присісти.
Їсть він кору і пшеницю,
Кабачки, овес, вербицю.
А, якщо знайде морквину,
То з'їсть її за хвилину.
Молочко п'є і водичку,
Любить буряк і травичку.
Хто морквинку цю надгриз? (Зайчик)
Які зуби у зайчика? (Гострі) Як він гризе
моркву? (Хрум – хрум)

Я страшенний боягуз,
Всіх на світі я боюсь.
В полі, лісі навкруги
Скрізь у мене вороги.
За пеньочком я сиджу
І дрижу (Д-д-д-д).

Хто сховався за пеньком? Чиї вушка
виглядають? (Зайчика) Як дрижить зайчик?
(Д-д-д-д)

– Зайчик, зайчик,
Де гуляв? Чом ти шубку поміняв?
– Бо зима уже на носі,
Білий сніг вже на порозі.
В сірій шубці поскачу – від лисички
утечу.

Покажіть білу шубку зайчика? Де сіра
шубка?
Яку шубку одягає зайчик взимку? (Білу)
А влітку? (Сіру)
Хутро у зайчика яке? (М'яке)

Зайчик їсти схоче,
То недовго дума —
У город заскоче
І капусту хрума.
Хрума і навколо
Скоса поглядає:
Чи нема нікого,
Чи не йде хазяїн?
Які зайчики прийшли на город? (великий і маленькі) Як зайчик хрумають
капусту? (Хрум – хрум)
Погодуйте зайчиків. Роздайте капусту: великому – велику капустину, меншому
– меншу, а найменшому - найменшу капустину.

Зайчик наш гризе морквину —
В нього зубки гострі,
Довгі вуха, м'яке хутро,
Та ще й куций хвостик!

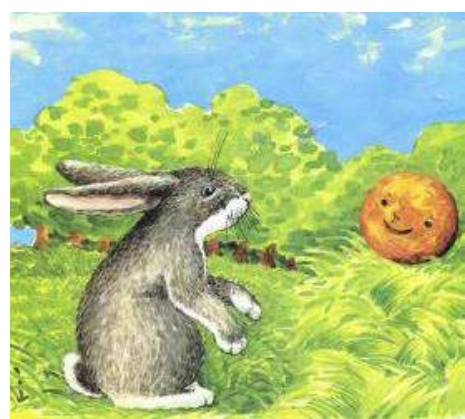
Зайчику з довгими вушками дайте велику
морквинку, а зайчику з короткими вушками —
маленьку.

Сіє, віє, завива снігом завірюха,
А у зайчика, хоч плач, змерзли дуже вуха.
Він і валянки узув, і вдягнув козушка,
А з-під шапки, ну хоч плач, виглядають
вуха.

–І чого ти зажурився?- Цокотять синички.
– Ти б собі вдягнув на вуха теплі
рукавички! (В. Каменчук)

Роздайте зайчикам шапочки, також
кольору як і шапочки.

Пригадайте, як називається казка. Що хотів
зайчик?
Пальчикова гра « Зайчик»

Пальчикова гімнастика «Зайчик»

Указівний та середній пальці по чергово згинаються і розгинаються.

Сірий зайчик сів , чекає,

На всі боки поглядає!

Чи не йде лисичка, Хитра сестричка.

Розробка заняття ЦП “Ладушки” на тему “Пташки повертаються”

*Ромашко Наталія Миколаївна,
керівник гуртка Комунального закладу
Сумський Палац дітей та юнацтва Сумської області*

Тема: Пташки повертаються.

Мета:

Формувати уявлення про перелітних птахів та особливості їхньої поведінки навесні.

Сприяти розвитку уваги, мислення, пам'яті, уяви, дрібної моторики, звукового сприйняття.

Виховувати любов та почуття відповідальності до природи.

Обладнання: дидактичні картки «Зима-весна», набори намистин та шнурівок, набір ілюстрацій «Пташки», складена з виноградної лози конструкція, що нагадує за формою гніздо, прищіпки, гілочки дерева, набори геометричних фігур, заготовки паперових пташок, пластилін.

План заняття.

Організаційний момент. Гра-привітання.

Мотивація. Оголошення теми заняття.

Вправа на розвиток дрібної моторики «Намисто для сороки».

Веснянка-закличка «Повертайся ластівко».

Робота з ілюстраціями.

Пальчикова гра з прищіпками «Будуємо гніздо».

Бесіда про пташок.

Фізкультхвилинка «Пташенята».

Гра на звукове сприйняття «Впізнай за голосом».

Дидактична гра «Шпаківня».

Рухлива гра «Пташки літають».

Поробка «Паперова пташка».

Підсумок заняття.

Музичне прощання.

Хід заняття.

Організаційний момент.

Музичне привітання «Ручки-ручки, прокидайтесь»

Ручки-ручки, прокидайтесь, (долоні то підіймають вверху, то опускають вниз)

Добрий день!

Лагідні маленькі ручки, (гладять зап'ястя рук)

Добрий день!

Пальчики сердиті, (стискають пальці в кулачки і різко виштовхують пальці вперед)

Добрий день!

І долоньки працюваті, (плескають в долоні)

Добрий день!

Ніжки-ніжки, прокидайтесь, (плескають долонями по колінах)

Добрий день!

І пружинки, і пружинки, (роблять ніжками пружинки)

Добрий день!

І притупи, і притупи, (тупають ніжкою)

Добрий день!

Наші носики і вушка, (Торкаються носика, потім вушок)

Добрий день!

Наші локони і кучері, (Глядять себе по голові)

Добрий день!

Ми всі разом посміхнемось (хитають головою вліво-вправо)

І уклінно привітаємось, (кланяються)

Добрий день!

Мотивація. Оголошення теми заняття.

Педагог роздає дітям дидактичні картки «Зима-весна», пропонує уважно їх роздивитися та розповісти чим одна частина малюнка відрізняється від іншої. Діти називають ознаки, що є характерними для зими та ознаки, що притаманні весні. Педагог говорить, що однією з весняних ознак є те, що з теплих країв до нас повертаються пташки. Педагог пропонує дітям прислухатися – здається якась пташка летить.

Вправа на розвиток дрібної моторики «Намісто для сороки».

Із-за ширми з'являється сорока, вона скрекоче та закликає пташок з теплого краю. Сорока розповідає дітям, що настала весна і птахам давно вже час повертатися додому. Вона на них чекає і готується до їхнього прильоту. А щоб бути гарною до появи гостей, сорока просить дітей допомогти їй прихорошитися – зробити для неї блискуче намисто. Педагог роздає дітям набори намистин та шнурівок. Діти нанизують намистини на шнурівку та зав'язують вузлик. Готове намисто діти чіпляють сороці на шию.

Веснянка-закличка «Повертайся ластівко».

Педагог пропонує дітям також покликати пташок, щоб ті скоріше поверталися. В ході музично-пісенного супроводу (веснянка «Повертайся, ластівко») діти водять хоровод та повторюють рухи за педагогом.

Робота з ілюстраціями.

Педагог говорить, що пташки почули, як їх кличуть і ось вони вже зовсім близько, летять до нас. Педагог розвішує на дошці ілюстрації з зображенням птахів і просить дітей подивитися та розповісти, які ж пташки прилітають з теплих країв.

Пальчикова гра з прищіпками «Будуємо гніздо».

Педагог говорить, що після того, як пташки прилетіли, вони починають будувати для себе будиночки, які називаються гніздами. Педагог пропонує дітям подивитися, яке гніздо вже почали птахи будувати. Діти роздивляються гніздо, педагог пояснює, що воно зроблено з гілочок. Педагог просить дітей трішки допомогти пташкам і добувати їхнє гніздо. Діти одержують прищіпки,

тренуються відкривати їх (наче пташка дзьобик) і за допомогою них збирають на килимові гілочки та переносять до гнізда.

Бесіда про пташок.

Педагог говорить, що коли гніздо побудоване пташки несуть яєчка. Пташка-мама довго їх висиджує та зігріває, а коли приходить час з яєчок вилупляться маленькі пташенята. Дорослі пташки піклуються про маленьких пташенят – приносять їм їжу, навчають літати. А діткам необхідно бути обережними – не можна руйнувати пташині гнізда, забирати яєчка чи пташенят, бо вони можуть загинути.

Фізкультхвилинка «Пташенята».

Педагог пропонує дітям показати як поводять себе маленькі пташенята: як пищать, коли кличуть батьків; як витягують шийки, коли голодні; як намагаються стати та робити перші кроки. Діти повторюють рухи за педагогом.

Гра на звукове сприйняття «Впізнай за голосом».

Педагог говорить, що маленькі пташенята дуже уважні і завжди летять до батьків, коли ті їх кличуть. Педагог пропонує дітям уявити, що вони теж маленькі пташенята і їм необхідно буде швиденько прилетіти до мами, якщо вони почують і впізнають її голос. Батьки одержують завдання кликати своїх дітей голосами різних птахів.

Дидактична гра «Шпаківня».

Педагог говорить, що пташки живуть не лише в гніздах з гілочок, а й в спеціальних будиночках – шпаківнях. Такі будиночки пташки самі зробити не можуть, їх роблять для них добрі дорослі та дітки. Ми теж зараз спробуємо зробити шпаківні, але незвичайні, а складені з геометричних фігур. Діти одержують набори геометричних фігур (прямокутник, трикутник, круг), розглядають, називають їх та разом з батьками складають таким чином, щоб вийшов будиночок.

Рухлива гра «Пташки літають».

Педагог говорить, що ось і готові наші шпаківні, а тепер ми спробуємо уявити, як пташенята літають навколо них та залітають всередину, коли на вулиці холодно чи починає йти дощ. В ході веселої музики діти бігають навколо зроблених шпаківень та махають руками, наче пташки крилами, якщо характер музики змінюється – діти підбігають кожен до своєї шпаківні та присідають біля неї.

Поробка «Паперова пташка».

Педагог говорить, що будиночки ми вже зробили, а тепер варто зробити і пташок, що в них будуть жити. Діти одержують паперові заготовки пташок та пластилін. Педагог демонструє готову поробку та покроково пояснює спосіб її виконання. Спочатку з пластиліну синього кольору роблять очі, потім з червоного дзьобик. Далі пташку можна прикрашати як дітям подобається (можна наліпити горошок, смужки-пір'їнки, квіточки чи намисто).

Підсумок заняття.

Педагог хвалить дітей за роботу на занятті. Говорить, що вони дуже старалися, коли носили гілочки для гнізда, будували шпаківні та кликали з

теплого краю пташок. А ще кожен зробив власну пташку, яка тепер буде жити у вас вдома навесні і взимку.

Музичне прощання.

Педагог проспівує: «До побачення, дітки», діти відповідають, проспівуючи: «До побачення».

Освітня лінія “Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі”

*Кравцова Оксана Анатоліївна,
вихователь Куп'янського дошкільного навчального
закладу-ясла-садок № 4 комбінованого типу
Куп'янської міської ради Харківської області*

Заняття 1

Тема. На свято завітаємо, весело пограємо

Мета: учити дітей розрізняти звуки музичних інструментів, голоси людей; формувати вміння розрізняти запахи фруктів; закріплювати назви музичних інструментів: маракас, бубон, барабан; назви фруктів: яблуко, апельсин, груша; розвивати уяву, мислення, слухове сприймання, мовлення; виховувати позитивне почуття від спільної діяльності з дорослим.

Матеріал: фрукти: апельсин, груша, яблуко; музичні інструменти: маракас, бубон, барабан; ширма.

Попередня робота: ознайомлення із музичними інструментами.

Хід заняття

1. Організаційний момент.

Вихователь

Доброго ранку, сонце привітне!

Доброго ранку, небо блакитне!

Доброго ранку, в небі пташки!

Доброго ранку, усі малюки!

2. Основна частина.

Сьогодні підемо на свято,

На святі друзів багато.

Хто покличе тебе — відгадай

І скоріше його називай.

Дидактична гра «Упізнай за голосом»

Один із малюків повертається спиною до інших і відгадує, хто його покличе.

Кличуть тільки вихователь і діти, яких добре знає малюк.

Добре разом грали,

Друзів всіх впізнали.

Частування чекає нас,

Не будемо гаяти час.

Дидактична гра «Що так пахне?»

Дитині зав'язують очі, підносять до носа шматочки фруктів. Малюк відгадує фрукт за запахом.

Давайте трішки відпочинемо.

Фізкультхвилинка

Діти плескали в долоньки.

Всі синочки ми і доньки.

Ніжками затупотіли,

Потім весело присіли.

Віяв вітер тут і там.
Ти в гурті тепер не сам.
Ми за руки всі взялися.
Піднялись і потяглися.
Спину добре всі прогнули
І про втому всі забули.
Всі частування відгадали.
Час нам розважатись,
На музичних інструментах грати.

Дидактична гра «Який інструмент звучить?»

— На яких музичних інструментах гратимемо?

Діти називають інструменти.

Вихователь ховає інструменти за ширму, а діти за звучанням визначають, що грає (маракас, бубон, барабан).

Підсумок. На святі побували,

Один одного розважали.

Повертатися вже час,

Бо іграшки сумують без нас.

Додатковий матеріал:

Дидактична гра "Що музичний інструмент розповість про себе"

Мета: закріплення знань про музичні інструменти.

Ігровий матеріал: музичні інструменти, озвучені і не озвучені (заховані в коробку), картки із зображенням музичних інструментів.

Хід гри:

Коробка з інструментами стоїть за ширмою. Дитина підходить до ширми, витягує з коробки інструмент, і, не показуючи дітям, починає розповідати про нього. Якщо дитині важко, дорослий ставить йому питання: "Що уміє робити інструмент?", "Як витягуються звуки?", "На що схожий звук інструменту".

Діти можуть ставити розповідачу питання. Гра повторюється до тих пір, поки діти не втомляться, або поки всі не побувають в ролі розповідача. Гру можна урізноманітнити тим, що в кінці дорослий читає цікаві історії і казки про музичні інструменти.

Музично-дидактична гра допомогла урізноманітнити і удосконалити знання дітей про музичні інструменти, що надалі дозволило проводити з ними індивідуальну роботу, метою якої було навчання дітей грі на простих дитячих музичних інструментах.

Загадки про музичні інструменти

1.

Як смичок струни торкнеться,

вона піснею озветься.

Дуже ніжну душу має,

що сміється і ридає.

2.

Прилягла панянка

На моє плече,
Від її співанки
Аж сльоза тече.

3.
У лісі родилася,
В майстерні робилася,
А на руках плаче.

4.
Десь у гаю родилася,
В хаті опинилася,
Була німа і нежива
Тепер говорить і співа.

5.
Хто з нею добре знається,
До того озивається.
А хто не в лад її бере,
Аж по душі вона дере.

6.
Що плаче, а сліз не має?
(скрипка)

7.
Україну прославляє,
Хоч не знає слів,
Тугу людям розганяє
Багатострунний спів.
У похід її з собою
Брав козак Мамай,
Мов ясну леліяв зброю.
Хто вона: вгадай?
(бандура)

8.
Ой же гарно вона грає,
Кожне слово вимовляє.
Хоч і має три струни,
Та співочі всі вони.
Запитаймо у всезнайка:
- Хто це? Що це?
(балалайка)

9.

Живий мертвого б'є,
Живий мовчить, а мертвий реве

10.

Тра-та-та, тра-та-та,
Зверху шкіра, знизу теж
Всередині – пустота.

11.

Бум-бум-бум,
Трам-там-там
Що так грає?
(барабан)

12.

Вони, як квіти називаються,
Чудовим дзвоном заливаються.
(дзвіночки)

Українська народна казка Бойківщини «Калинова сопілка»

Жили дід і баба. Була в діда дочка і в баби дочка. Дідова дочка роботяща, а бабина — ледаща. Пішли собі дочки в ліс по ягоди. Дідова збирала ягоди, бабина — не збирала. Під вечір треба було йти додому. Бабина відібрала у дідової ягоди і зарізала її. Закопала і пішла додому. Дома дідо питається:

— Де моя дочка?

— Вовк і з'їв.

На тім місці, де бабина дочка закопала дідову, виросла калина. Одного разу їхали козаки і сіли під ту калину відпочивати. Каже один козак:

— Ой, яка файна калина, я рубаю собі сопілку.

Урубав сопілку і грає, а сопілка говорить:

Ой помале-мале, козаченьку, грай,

Не врази ти моє серденько вкрай.

Мене сестричка з світу згубила,

Ніж у серденько встромила.

Козаки поїхали в село. Дали дідови, аби дідо грав у сопілку. Дідо заграв, а та сопілка говорить:

Ой помале-мале, татусеньку, грай,

Не врази ти моє серденько вкрай.

Мене сестричка з світу згубила,

Ніж у серденько встромила.

Дали сопілку бабі. — Заграй.

Заграла баба, а сопілка говорить:

Ой помале-мале, мамусеньку, грай,

Не врази ти моє серденько вкрай.

Мене сестричка з світу згубила,

Ніж у серденько встромила.

Дали сопілку дівчині, аби грала вона. Заграла дівчина, а сопілка каже:

Ой помале-мале, душогубко, грай,

Не врази ти моє серденько вкрай.

Ти мене, сестро, з світу згубила,

Ніж у серденько встромила.

Тоді бабину дочку прив'язали коневі до хвоста, а кінь з нею бігав, і бабина дочка знищилася.

Заняття 2

Тема. Веселі восьминіжки

Мета: закріплювати з дітьми назви кольорів, уміння визначати, що змінилося (що не так); учити групувати предмети відповідно до кольору відповідно до словесних інструкцій вихователя; розвивати дрібну моторику; виховувати бажання виконувати ігрові завдання.

Матеріал: демонстраційний: восьминіг (круг з картону з 8 дірочками, мотузка, картонні коробки різного розміру; роздавальний: на кожну дитину круг з дірочками, мотузки по 3 шт., по 5 кругів червоного, жовтого, зеленого та білого кольорів).

Попередня робота: вивчення пальчикової гімнастики, розглядання картинки «Восьминіг»

Хід заняття

1. Організаційний момент.

Вихователь. Малята, ми сьогодні чекаємо на незвичайного гостя.

Вихователь заносить до групи восьминога.

Восьминіг

Ви зі мною не знайомі,

Я живу на дні морському,

Голова та вісім ніг,

Я веселий восьминіг.

2. Основна частина.

— Скільки ніг у восьминога? (Багато)

— Сьогодні я хочу з вами пограти, приготуйте свої пальчики. Це будуть восьминіжки.

Пальчикова гімнастика

Восьминіжки гарно грали:

Ніжки й ручки розставляли,

Навіть весело стрибали,

Потім тихо-тихо спали.

— Щоб восьминіг не сумував, зробимо для нього друзів. У вас на столах є фігури. Як вони називаються? (Круги)

— Кожен круг має дірочки. Покажіть ці дірочки.

— Візьміть мотузку й присмикніть у дірочку, а з неї — в другу. Кінчики мотузки залишаються вільними.

— Це ніжки восьминіжки. Беремо наступну мотузку й протягуємо крізь

дірочки.

Діти виконують завдання.

— Тепер погляньте на столи. Тут зібралися восьминіжки. Вони різного кольору. Вихователь піднімає жовтий круг.

— Якого кольору цей восьминіг? (Жовтого)

Так вихователь показує круги інших кольорів і запитує дітей.

Рухлива гра «До мене біжіть»

Діти беруть кожен по одному кругу (кому який колір дістанеться).

— Один, два, три, жовті восьминоги, до мене біжіть.

Діти, які взяли жовті круги, біжать до вихователя. Так грають з усіма кольорами.

— Тепер нашим восьминіжкам потрібно відпочити, треба їх у купки розкласти.

Вихователь розкладає картонні круги на купки за кольорами.

— Якого кольору в цій купці восьминіжки? Якого кольору ці восьминіжки? Діти відповідають.

— Тепер заплющте очі, удавайте, ніби ви спите.

Вихователь прибирає одну купку восьминіжок.

— Відкрийте очі і скажіть, які восьминіжки сховалися?

Купка повертається на місце. Наступного разу діти заплющують очі, а вихователь перекладає круг з будь-якої купки на іншу.

Діти визначають, що стало не так.

Підсумок. Дуже гарно діти грали:

Восьминога звеселяли,

Друзів йому зробили,

Самого не залишили.

Восьминіг прощається з дітьми.

Додатковий матеріал:

Казка про уважного восьминога

У одному теплому морі, біля самого дна, жила сім'я восьминогів.

І був там малесенький восьминіг, який тільки недавно народився.

Спочатку він лише лежав і перебирав ніжками.

"Як їх багато! І навіщо вони?!" - думав малюк.

Трохи пізніше він спробував звестися на ноги, але вони були такими незграбними, що восьминіг-крихітка впав і розплакався.

- Що трапилось? - схвилювалась мама.

- Я не вмію ходити, - плакав маленький.

- Твої ніжки ще слабенькі, - відповіла матуся.

Через якийсь час малюк знову встав на ноги. Цього разу вони тримали його кілька хвилин.

А потім крихітний восьминіг знову сів.

Цього разу він вже не плакав. А просто вирішив почекати ще трішки.

Згодом він спробував ще раз. Його ніжки міцно тримались.

"А що далі?" - подумав малий.

До нього саме підходила мама.

Малюк уважно дивився, як вона пересувається.

Але тільки спробував повторити, як дві передні ніжки заплутались, і він знову

впав.

"Треба бути уважнішим."

Матуся спостерігала за синочком.

А він через якусь хвилину знову піднявся. Навіть кілька кроків зробив. Але схотів поспішити, і ніжки знову заплутались.

Після цього маленький ходив дуже уважно. Спочатку так повільно, що мама його довго чекала, а потім навчився пересуватися так швидко, що чекав матусю.

А перед сном вони разом раділи успіхам.

І не треба думати, що вісім ніжок - це багато. Якщо ходити уважно, вони не заплутаються.

Вірші про восьминіжку

Олег Орач

Восьминогий восьминіг

Восьминогий восьминіг
В морі плава краще всіх,
Та не вміє восьминіг
По землі ходити.
Що йому робити?
Білий світ хитається,
Ноги заплітаються:
Перша — за другу,
Третя — за четверту,
П'ята — за шосту,
Сьома — за восьму.

Олександр Германський

Восьминіг

У крамниці ВОСЬМИНІГ
Говорив до восьми ніг:
«Я куплю вам залюбки
Гарні, модні чобітки!»
Та почулося з крамниці:
«Ти купи нам рукавиці.»
Рукавиці? Це ж для рук!
А хіба я ВОСЬМИРУК?

С. Шаповалов

Восьминіг

Дуже радий восьминіг,
Що у нього вісім ніг.
Він у штиль і у негоду
Легко горне ними воду.
А була б лиш пара ніг —
Вмить стомився б восьминіг.

Загадки

Ти зі мною незнайомий?
Я живу на дні морському.
Голова та вісім ніг,
Ось і весь я — ... (восьминіг)

Чи рибина, чи тварина.
Прожива в морських глибинах?
В неї є аж вісім ніг!
Знають всі, то — ... (восьминіг).

Заняття 3

Тема. Рибалки та риби

Мета: формувати вміння дітей складати предмети в порядку зменшення; продовжувати вчити добирати предмети, однакові за кольором, вибираючи з трьох можливих; розвивати мислення, дрібну моторику; виховувати бажання брати активну участь у грі.

Матеріал: коробочки різного розміру, сховані одна в одну, в останній коробці лежить черв'ячок з пластиліну, паличка з поролону 40–50 см, мозаїка, дошки для гри мозаїкою, площинні риби.

Попередня робота: розглядання серії картинок «Риби»

Хід заняття

1. Організаційний момент.

Вихователь звертає увагу дітей на акваріум із золотою рибкою, що стоїть на столі.

Моя рибка все мовчить,
Не пищить і не кричить,
Я не розумію, в чому тут біда?
Може, їй до ротика потрапила вода?

2. Основна частина.

— Малята, як ви вважаєте, чи вміють риби говорити? (Відповіді дітей.)

— А що вміє робити рибка?

Мімічна гімнастика

— Спробуємо показати, що вміють робити рибки: посміхаються, відкривають та закривають ротики, показують зуби, витягують губи трубочкою.

— Малята, а чи хочете ви дізнатися, що люблять їсти рибки?

— Станьмо в коло і відкриємо незвичайну коробочку.

Одна дитина (за потребою за допомогою вихователя) відкриває коробочку.

— Що в ній? (Ще коробочка)

Відкрити коробочку передають іншій дитині тощо.

Таким чином відкривають останню коробочку і дістають черв'ячка.

— Що люблять їсти рибки? (Черв'ячків)

Фізкультхвилинка

На гачечок черв'ячок

Нанизав наш рибачок.

Вудочкою він змахнув,

Ненароком сам пірнув.

По воді руками б'ється,

Черв'ячок з нього сміється.

— Малята, тепер складемо коробочки так, щоб вони сховалися одна в одну.

Діти за допомогою вихователя виконують завдання. Вихователь супроводжує дії словами: «ось ця коробочка найбільша, ця трішки менша..., а ось і найменша».

— Погляньте — поки ми з вами гралися, скільки рибок приплило до нас.

(На столах лежать рибки, дошки від мозаїки, коробочка з деталями.)

Вихователь підходить до кожної дитини і говорить на вухо: «Твоя рибка хоче поїсти червоних черв'ячків. Виклади їх на дошку.»

Дитина з трьох запропонованих кольорів обирає тільки червоні деталі і виставляє їх в отвори на дошці. Інша дитина, за проханням вихователя, збирає синіх черв'ячків і так далі.)

Підсумок. Рибок ми нагодували,

Черв'ячків ми відшукали,

Час настав уже пограти,

Рибку золоту спіймати,

Вихователь дає вудочку (м'яку паличку) одній дитині — це рибалка. Дитина — «рибалка» намагається доторкнутися паличкою (вудочкою) до дітей. Діти тікають.

Торкнувся — зловив.

**Розробка заняття з розвитку мовлення, природи, сенсорики
в ясельно-молодшій групі з використанням матеріалів
«Живих картинок» (з фетру) за твором В.О. Сухомлинського
«Барвисте коромисло»**

*Єрмоленко Юлія Миколаївна,
вихователь дошкільного навчального закладу
«Ялинка» імені В.О. Сухомлинського,
Всеукраїнського центру із розповсюдження
та впровадження ідей В.О. Сухомлинського,
управління освіти і науки Броварської міської ради*

Мета: Уточнити та закріпити знання дітей про такі явища природи, як дощ, грім, райдуга. Вчити робити висновки з досвіду: вода тепла – як влітку, холодна – як взимку; райдуга з'являється на небі тоді коли йде дощик і світить сонечко; коли дощ – це добре, а коли не йде – це погано. Чи ні? Закріпити знання кольорів веселки (за пектограмою); вміння створювати на фланелеграфі квіточки, одягаючи пелюстки на гудзики. Розвивати зв'язне мовлення, образне мислення, емоційне сприйняття, дрібну моторику, вміння діяти за сигналом.

Виховувати інтерес до казок В. О. Сухомлинського, створення сюжету казки на фланелеграфі, інтерес до явищ природи.

Матеріали: Казка В.О. Сухомлинського «Барвисте коромисло», аудіо супровід, фланелеграф, живі картинки (луг, квіти, хмари, веселка, Грім-Буревій, гори, ліс, ставок, сонце), прапорці з кольорами веселки, мисочки з холодною та теплою водою.

Хід заняття.

Вихователь: Добрий день діти! Я хочу запропонувати вам подорож у казкову країну. А для того, щоб до неї потрапити нам потрібно заплющити оченята і послухати уважно, що буде далі відбуватись.

(Музичний супровід, звуки дощу маленького, сильного і з громом.)

Вихователь: Діти, як ви гадаєте:

Що це ? (Дощ крапельний)

Який він? (Сильний, слабенький, спокійний, дужий)

(Потім запис – зливи, а третій запис – дощ з громом)

Як ви думаєте в яку пору року йде дощик? (влітку, восени, навесні)

А чи може дощик бути взимку? (може)

Вихователь: Вірно, молодці!

Давайте разом з вами зробимо зарядку для пальчиків: «Дощик та грім». (Діти разом з вихователем роблять зарядку.)

Вихователь: Молодці! Вам сподобалось?! (відповіді дітей)

Вихователь: А зараз я пропоную вам послухати цікавий твір. (Вихователь знімає тканину з мольберта, там картина вже з галявиною та горами).

(Вихователь читає твір В.О. Сухомлинського «Барвисте коромисло» і викладає за сюжетом фетрові картинки героїв твору)

«Барвисте коромисло»

За ставком синя хмара (вихователь викладає ставок і синю хмару). Через усю хмару – веселка. (викладається веселка). Грають, виграють на ній жовта, зелена, синя, червона стьожки (стрічки). Немов барвисте коромисло над річкою повисло. Десь за лісом, на високій горі, сидить могутній велетень Грім-Буревій. (викладаю зображення грому). Це він робить так, щоб із хмари йшов дощ. А коли виходить сонечко, то з'являється веселка (райдуга, коромисло).

Вихователь: Як грім робить із хмари дощ? Подумайте! Чому пішов дощик? Що зробив грім?

Орієнтовні відповіді дітей:

Дмухає на хмару холодним подихом.

Пускає блискавку на хмару.

Сердиться.

Вихователь: - А давайте спробуємо подмухати на хмаринку! Чи вийде у нас так, щоб пішов дощ!

А якщо спробувати:

Добрий подих! (викладаються на фланелеграф блакитні капельки)

Суворий подих! (викладаються на фланелеграф сині капельки)

Вихователь: Діти як ви думаєте коли йде теплий дощик? (влітку).

А холодний дощик? (осінь, зима).

Як ви гадаєте синій колір це холодний, чи теплий дощик? (холодний)

А блакитні капельки це теплий, чи холодний дощик? (теплий)

Вихователь: Давайте разом з вами спробуємо на дотик який з двох дощиків приємніший.

(Діти підходять до столу де стоїть дві мисочки з холодною та теплою водою.

Пробують водичку пальчиками та висловлюють свої думки;

Тепла – приємна, така як влітку.

Холодна – неприємна, така як взимку.)

Дощик це добре чи погано? (добре)

Коли пройшов дощик що виростає на землі? (трава, квіти)

А коли йде дощ довго, і день, і ніч? То це добре, чи погано?

Вихователь: Вірно!

(Вихователь дає дітям по черзі квіточки і вони одягають на гудзики їх.)

Вихователь: Діти, ми з вами уважно слухали твір? (так). Що з'явилося над хмаринкою? Таке різнокольорове, як коромисло? (райдуга, веселка).

На що ще схожа райдуга?

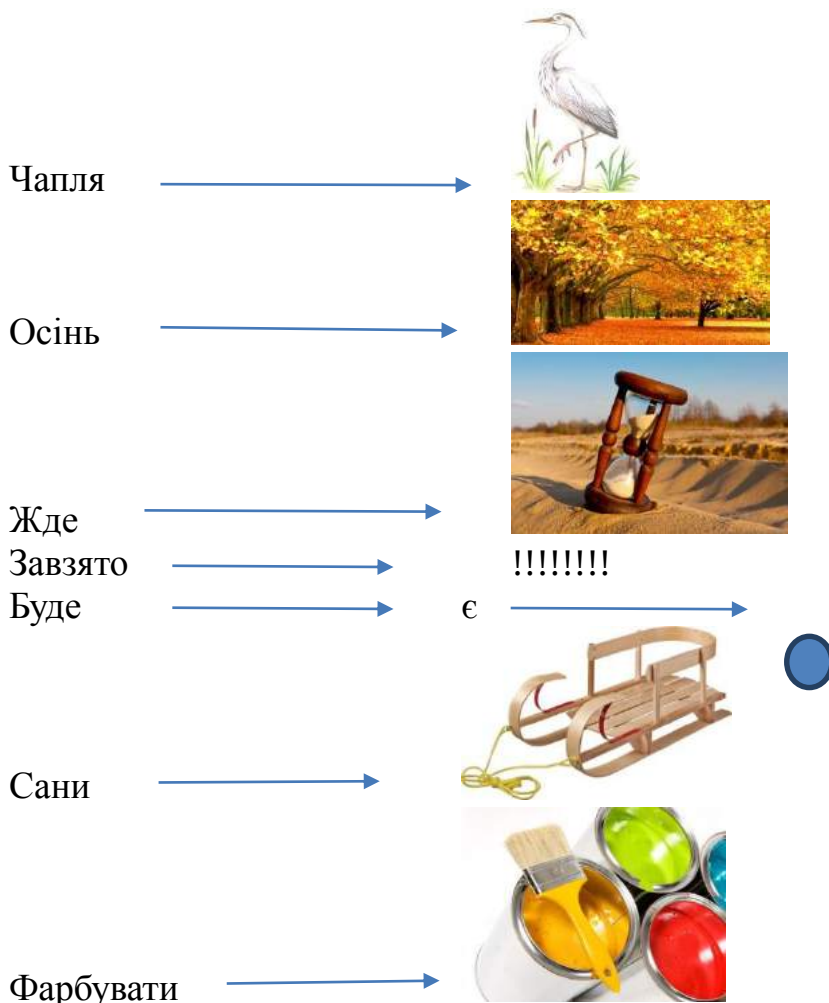
Я відкрию вам секрет природи: райдуга з'являється тільки тоді, коли йде дощ і світить сонце одночасно.

Вихователь: А хто з вас бачив справжню веселку?

Які вона має кольори?

Давайте разом з вами відкриємо секрет нашим гостям. Розкажем їм віршик про кольори веселки.

(вихователь показує дітям пектограму і розказують віршик)

Вихователь: Підбиває підсумок. Давайте подивимось на картинку і скажемо що у нас :

Жовтого кольору

Синього кольору

Зеленого кольору

Червоного кольору

Оранжевого кольору

Блакитного кольору

Фіолетового кольору

Молодці! Розумні дітки!

Вихователь: я вам пропоную зробити невеличку зарядку. Яка називається «Веселка».

1 – д. візьме червону стрічку

2 – д. оранжеву стрічку

3 – д. жовту стрічку

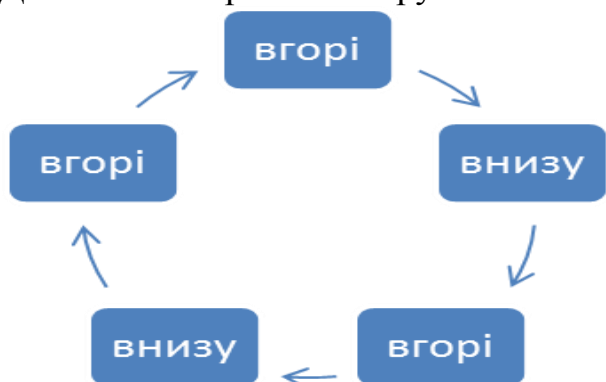
4 – д. зелену стрічку

5 – д. блакитну стрічку

6 – д. синю стрічку

7 – вихователь, фіолетову стрічку

Діти повторюють рухи за вихователем. Махають стрічками:

Молодці! Я вам дякую! Я пишаюся такими розумними дітками!

Діти виставляють палички з стрічками у вазу.

Вихователь із захопленням: яка різнокольорова райдуга у вазі!!!

Розробка заняття ЦПП “Ладушки” на тему “Граємо разом”

*Лохоня Надія Валентинівна,
керівник гуртка ЦПП "Ладушки" Сумського Палацу дітей та юнацтва
Сумської області*

Тема: Граємо разом.

Мета: Ознайомлювати дітей з різними видами іграшок. Виховувати бажання займатися фізичною культурою. Розвивати дітей в умінні розрізняти сенсорні еталони (форму та колір).

Завдання: Розвивати координацію рухів. Дати дітям поняття про зовнішні властивості предметів. Дітей залучати до участі у спільних рухливих іграх. Показати можливі способи гри з різними видами іграшок.

Тип заняття: Комплексне.

Обладнання: М'ячі, корзина, коло, квадрат, трикутник, дидактичні картки «Що схоже за формою?», кубики, дві однакові пірамідки, пальчикові фарби, папір, серветки.

План заняття

1. 1. 1. Організаційний момент. Гра-привітання.
2. Оголошення теми. Мотивація.
3. Фізкультхвилинка «Комплекс вправ з м'ячем на розвиток основних груп м'язів».
4. Робота з дидактичними картками «Що схоже за формою?»
5. Рухлива гра «Візьми кільце.»
6. Дидактична гра «Збери пірамідку.»
7. Дидактична гра «Що схоже на квадрат?»
8. Музично-ритмічна гра «Туки-ток».
9. Конструктивно-будівельна гра «Висока вежа».
10. Дидактична гра «Знайди трикутник».
11. Малюнок «Піраміда і м'ячик».
12. Підсумок заняття. Музичне прощання.

Хід заняття

1. Організаційний момент. Гра-привітання. Діти повторюють рухи за педагогом під музику.

2. Оголошення теми. Мотивація. Педагог нагадує дітям про м'які іграшки з якими вони грали на минулому занятті. Але, крім м'яких іграшок, існує безліч інших цікавих іграшок. І сьогодні ми пограємо з новими іграшками. Педагог роздає дітям м'ячі і пропонує повторювати рухи за ним:

3. Фізкультхвилинка: «Комплекс вправ з м'ячем на розвиток основних груп м'язів».

- Вправа на піднімання м'яча вгору і опускання його вниз;

- Вправа на розкручування м'яча пальцями рук;
- Вправа на тиснення м'яча долонями рук;
- Вправа-присідання з м'ячем;
- Вправа-нахили з м'ячем;
- Вправа з м'ячем на розтяжку тулуба;
- Вправа з м'ячем на активування м'язів преси;
- Вправа з м'ячем для розминки стоп;
- Вправа з м'ячем на кидання;
- Вправа з м'ячем на ловлення;
- Вправа з м'ячем на котіння;
- Вправа з м'ячем для дихання.

Педагог говорить про те, що м'ячі з якими ми грали за формою схожі на коло, потім роздає картонні кола і пропонує вказівним пальцем обвести по контуру кола. Він звертає увагу на те, що воно кругле і не має кутів.

4. Робота з дидактичними картками «Що схоже за формою?». Педагог роздає дітям дидактичні картки і просить уважно разом з батьками роздивитись їх, назвати що на них зображено, та вирішити чи схожі ці предмети за формою на коло? Педагог просить дітей принести їй ті картки, які зображують предмет за формою схожі на коло. Хвалимо дітей, які впоралися із завданням.

5. Рухлива гра «Візьми кільце». Педагог питає, чи схожа піраміда за формою на коло? І говорить про те, що на коло схожі її кільця. Пропонує дітям розібрати пірамідку на кільця. Далі треба стати в коло, взятись за руки і йти поки грає музика, як тільки музика закінчиться треба взяти найближче кільце і покласти його на свій стілець. Гра продовжується до тих пір, поки не залишиться вільних кілець.

6. Дидактична гра «Збери пірамідку». Педагог просить дітей разом з дорослими назвати колір кілець, які лежать на їхніх стільцях. Потім показує пірамідку-зразок і пропонує разом назвати кольори кілець по порядку. Далі за зразком складаємо пірамідку. Разом з батьками діти плескають у долоньки, радіючи, що впоралися із завданням.

7. Дидактична гра «Що схоже на квадрат?». Діти отримують квадрат, їм пропонують роздивитись його і знайти чотири кути, далі порівняти його з предметами зображеними на картках, які залишились. Педагог говорить, що якщо ви вважаєте, що ці предмети схожі за формою на квадрат то принесіть їх на столик. Далі дітям показують кубик і говорить про те, що кожна його сторона — це квадрат і пропонує пограти з кубиками.

8. Музично-ритмічна гра «Туки-ток». Педагог пропонує взяти два кубики в руки і постукати ними, відтворюючи заданий ритм під музику.

9. Конструктивно-будівельна гра «Висока вежа». Педагог хвалить дітей за гарний ритм і пропонує збудувати високу вежу разом, поставивши один кубик на другий по черзі. Далі дітям пропонують збудувати таким чином свою вежу, додаючи до кубиків дах трикутної форми.

10. Дидактична гра «Знайди трикутник». Педагог дякує дітям за гарно збудовані вежі та привертає увагу на те, що дах у веж – трикутної форми. Діти отримують трикутник, знайомляться з його формою, рахують кути. Далі педагог роздає дидактичні малюнки і пропонує дітям разом назвати якої форми частини малюнка.

11. Малюнок «Піраміда і м'ячик». Педагог хвалить дітей за старанність і пропонує на згадку про заняття намалювати кольори для піраміди та м'ячика. Зробивши малюнок діти показують його педагогу, один одному, милуються ними.

12. Підсумок заняття. Музичне прощання. Педагог підводить підсумки заняття. Проводиться музичне прощання «Мы сегодня занимались».

Розробка заняття ЦПП «Ладушки» на тему “Перша квіточка весни”

*Ромашко Наталія Миколаївна,
керівник гуртка Комунального закладу
Сумський Палац дітей та юнацтва Сумської області*

Тема: Перша квіточка весни.

Мета:

Розширити уявлення дітей про весняні квіти.

Розвивати мислення, увагу, дрібну моторику, рухову координацію, вміння виконувати завдання у співпраці з батьками.

Виховувати естетичні почуття у сприйнятті природи.

Обладнання: букет пролісків; малюнки з зображеннями перших весняних квітів; дидактичні картки «Квіти на клумбі» та «Квіти в лісі»; набори квадратів, кіл та кілець; обручі різного розміру; клей, ножиці, паперові заготовки для виготовлення віночків.

План заняття.

Організаційний момент. Гра-привітання.

Мотивація. Оголошення теми заняття.

Музична шумова гра «Звуки весни».

Бесіда про пролісок.

Психогімнастика «Пролісок росте».

Робота з ілюстраціями.

Дидактична гра «Квіти на клумбі».

Дидактична гра «Квіти в лісі».

Фізкультхвилинка «Йдемо до лісу».

Дидактична гра «Магазин квітів».

Фізкультхвилинка «Віночок».

Поробка «Віночок».

Підсумок заняття. Музичне прощання.

Хід заняття.

Організаційний момент.

Музичне привітання «Ручки-ручки, прокидайтесь»

Ручки-ручки, прокидайтесь, (долоні то підіймають вверху, то опускають вниз)

Добрий день!

Лагідні маленькі ручки, (гладять зап'ястя рук)

Добрий день!

Пальчики сердиті, (стискають пальці в кулачки і різко виштовхують пальці вперед)

Добрий день!

І долоньки працюють, (плескають в долоні)

Добрий день!

Ніжки-ніжки, прокидайтесь, (плескають долонями по колінах)

Добрий день!

І пружинки, і пружинки, (роблять ніжками пружинки)

Добрий день!

І притупи, і притупи, (тупають ніжкою)

Добрий день!

Наші носики і вушка, (торкаються носика, потім вушок)

Добрий день!

Наші локони і кудрі, (гладять себе по голові)

Добрий день!

Ми всі разом посміхнемось (хитають головою вліво-вправо)

І уклінно привітаємось, (кланяються)

Добрий день!

Мотивація. Оголошення теми заняття.

Педагог запитує дітей чи тепло сьогодні на вулиці, чи бачили вони сонечко, чи, можливо хтось бачив сніжок. Педагог вислуховує відповіді дітей, узагальнює їх і підводить до того, що зима вже минула і, нарешті, настала довгоочікувана весна.

Музична шумова гра «Звуки весни».

Педагог говорить, що весну можна не лише побачити, але й почути. За допомогою музичних інструментів педагог відтворює весняні шуми (крапання крапель, шум струмка, спів птахів; звуком дзвіночка імітується розквітання перших весняних квітів). Педагог пропонує дітям підіграти весні на показаних музичних інструментах. Діти разом з батьками підходять до столів з музичними інструментами і разом відтворюють ритм того чи іншого звуку. Потім педагог вмикає аудіозапис весняних шумових звуків, а діти намагаються їх почергово відтворити.

Бесіда про пролісок.

Педагог говорить, що ось і розквітли перші весняні квіти, тож зараз ми можемо ними помилуватися. Педагог демонструє дітям вазу з пролісками, а потім роздає кожній дитині по квітці. Діти разом з батьками уважно розглядають квіти. Педагог пояснює дітям, що квітка складається з стебла, листків та квіток. Педагог просить дітей відшукати вказані частини в своїй квітці і погладити їх пальчиками. Далі педагог пропонує порахувати скільки квіточок розквітло на одному стеблові, скільки в кожній квітці пелюсток, чи пахнуть вони.

Педагог пояснює, що така гарна квітка виросла з цибулини. Діти одержують цибулини проліска і разом з педагогом порівнюють їх зі звичайною цибулею.

Психогімнастика «Пролісок росте».

Педагог пропонує дітям показати як з цибулини виросла квітка. Педагог розповідає історію про квітку, супроводжуючи фрази відповідними рухами. Діти спостерігають за педагогом і намагаються відтворити його рухи.

Розповідь про пролісок:

Жила-була маленька цибулинка (присідають вниз, ніби ховаються). Взимку їй було дуже холодно й сумно, бо навкруги лежав холодний сніг і дув сильний морозний вітер (обіймають себе руками, потираючи плечі). Кожного дня цибулинка замерзала й чекала, коли ж настане весна. І ось одного разу сонечко лагідно зігріло землю (гладять себе руками). Цибулинка перестала мерзнути, вона зраділа і посміхнулася. А сонечко пригріло ще сильніше і наша цибулинка почала рости (над головою дашком ставлять долоні і починають повільно підійматися). Високо-високо вона потягнулася, аж до самого неба і повільно розпустила листочки (стають на носочки, високо витягуючи руки, потім злегка опускають їх в сторони). Ніжний весняний вітерець легенько поколихав листочки зі сторони в сторону (переступають з ноги на ногу, легко колихаючи руками). А потім серед листочків з'явилася квітка і почала повільно розквітати (зап'ястя складені в замок, повільно розкривають пальці). Квіточка розквітла і захитала своєю синьою голівкою (руки складені чашеподібно, нахиляють вправо-вліво).

Робота з ілюстраціями.

Педагог пропонує дітям назвати, які інші весняні квіти, крім пролісків, вони знають. Педагог вислуховує відповіді дітей, за необхідності просить дорослих їм допомогти. Педагог вивішує на дошці зображення назвах квітів, коротко їх описує чи розповідає про них іншу інформацію.

Дидактична гра «Квіти на клумбі».

Педагог запитує дітей чи знають вони, де ростуть квіти. Вислухавши відповіді, педагог пропонує подивитися, які саме квіти ми можемо побачити на клумбі в місті. Діти разом з батьками сідають за столи і далі проводиться робота з дидактичними картками «Квіти на клумбі». Діти роздивляються зображені на них квіти, а потім у логічній послідовності заповнюють проміжки на картках аркушами з зображеннями тих чи інших квітів.

Дидактична гра «Квіти в лісі».

Педагог говорить, що квіти можуть рости не лише на клумбах, а й у лісі. Педагог роздає дітям дидактичні картки «Квіти в лісі» і просить назвати, які квіти на них зображено. Далі педагог роздає кожній дитині по фломастеру і показує як правильно потрібно його тримати. Педагог просить дітей, малюючи по вказаних доріжках фломастером визначити, яка саме доріжка приведе їх до тієї чи іншої квітки.

Фізкультхвилинка «Йдемо до лісу».

Педагог говорить, що тепер ми знаємо по яких доріжках можна дістатися до лісових квітів, тож зараз нам можна сміливо відправитися до лісу. Тільки шлях туди дуже складний і небезпечний, треба бути уважним, щоб його правильно пройти і не збитися з дороги. Педагог пропонує дітям подивитися якою дорогою їм потрібно пройти, щоб дістатися галявинки з квітами.

Дорога починається від ялинки, за нею багато горбочків (кола) і по них потрібно пострибати, як зайчики. Далі вирости великі густі дерева і нам необхідно пробратися під їхніми гілочками (пролазять в обруч). А за деревами після дощику залишилося багато калюж (кільця), їх потрібно переступити (перемінний крок). За калюжами знову густі дерева вирости, пробираємося під гілками (пролазять в обруч). Аж ось і місточок на нашому шляху, тільки він дуже старий і ступати по ньому треба обережно, на носочках. А тепер всі взяли за ручки, щоб не загубитися в лісі і побігли на квіткову галявинку. Діти підбігають до столика, де розкладені штучні квіти. Кожен бере по квітці і дарує її мамі.

Дидактична гра «Магазин квітів».

Педагог говорить, що квіти можна знайти не лише на клумбах чи в лісі, але й купити в магазині. Педагог пропонує дітям купити в нього квіти. Назву квітки говорити не можна, а для того, щоб продавець зрозумів, яку саме квітку треба продати, діти точно вказують її колір, а батьки описують інші ознаки.

Фізкультхвилинка «Віночок».

Педагог демонструє дітям ляльку з вінком на голові і говорить, що з квітів можна зробити дуже красиву річ – віночок. Педагог пропонує дітям зробити великий спільний віночок, в якому кожен з них буде окремою квіточкою. Педагог бере обруч і просить дітей взятися за нього правою рукою. Педагог говорить, що в нас вийшов красивий віночок і зараз він покрутиться (крутяться вліво). Потім діти міняють праву руку на ліву і крутяться вправо. Потім почергово йдуть приставним кроком в праву і в ліву сторону та взявшись обома руками за обруч почергово присідають і встають.

Поробка «Віночок».

Педагог пропонує дітям зробити свої власні віночки, в які вони вплетуть всі квіточки, які сьогодні бачили на занятті, а потім понесуть з собою додому на згадку про знайомство з весняними квітами. Діти одержують паперові заготовки, що нагадують круг з прорізаним посередині отвором, клей та ножиці. Діти разом з батьками вирізають малюнки квітів з аркуша паперу та наклеюють їх на основу в формі віночка.

Підсумок заняття.

Педагог хвалить дітей за роботу на занятті та коротко нагадує, з якими весняними квітами вони познайомилися на занятті, де їх можна зустріти в природі.

Музичне прощання.

Педагог проспівує: «До побачення, дітки», діти відповідають, проспівуючи: «До побачення».

Розробка заняття ЦПП «Ладушки» на тему “Добре — погано”

*Лохоня Надія Валентинівна,
керівник гуртка ЦПП "Ладушки" Сумського Палацу дітей та юнацтва
Сумської області*

Тема: Добре - погано.

Мета: Формувати у дітей уявлення про добро. Виховувати любов до позитивних, суспільно корисних вчинків. Сприяти розвитку уваги, умінню повторювати рухи за педагогом.

Завдання: Залучати дітей до участі у спільних рухливих іграх. Розвивати ритмічність, плавність, зосередженість рухів. Дати дітям поняття про добрі вчинки. Закріпити знання дітей про особливості зимових явищ природи.

Тип заняття: Комплексне.

Обладнання: Кулі – сніжки, свічка, сірники, іграшковий зайчик та вовк, новорічний дощик, флексичний папір, ножиці, сніжинки, клей, пінопласт, серветки.

План заняття.

1. Організаційний момент. Гра-привітання.
2. Оголошення теми. Мотивація.
3. Пальчикова гра «Все пухнастим снігом вкрито.»
4. Рухлива гра «Сніжки передавайте».
5. Зустрічаємо Святого Миколая.
6. Дослід зі свічкою.
7. Перегляд відео про добрі вчинки.
8. Фізкультхвилинка «Зайцю холодно сидіти».
9. Рухлива гра «Втекти від вовка».
10. Танок «Хуртовина».
11. Аплікація «Святковій черевичок».
12. Вручення подарунків.
13. Підсумок заняття. Музичне прощання

Хід заняття

1. Організаційний момент. Гра-привітання. Діти повторюють рухи за педагогом під музику.

2. Оголошення теми. Мотивація. Педагог нагадує дітям про особливості зимових явищ природи про які діти дізналися на минулому занятті. А ще взимку ми святкуємо цікаві та веселі свята. Педагог запитує дітей, які зимові свята вони знають, потім хвалить їх за відповіді та говорить, що зимове свято, яке на цьому тижні ми святкуємо – це день Святого Миколая.

Педагог пояснює, що Миколай – це добрий дідусь, який живе високо в небі, звідки і спостерігає за дітьми. Дивиться, якими вони були хорошими, добрими, як допомагали батькам, а потім на свято приносить їм подарунки. І сьогодні ми з вами покличемо Святого Миколая до нас, але для цього нам треба створити тут зимовий настрій. Повторюйте за мною.

3. Пальчикова гра «Все пухнастим снігом вкрито.» Діти повторюють рухи за педагогом під музику.

4. Рухлива гра «Сніжки передавайте». Зі снігу роблять сніжки. Чим більше снігу, тим більше сніжок. Ми їх передаватимемо та будемо співати. Повторюйте за мною: «Ну мо в коло всі вставайте і сніжки передавайте, а к кому сніжок прийде той у коло підійде».

5. Зустрічаємо Святого Миколая. Педагог говорить, що ми створили гарний зимовий настрій і тепер можемо кликати Святого Миколая до нас. Діти під веселу музику повторюють рухи за педагогом, чекають на Миколая. На екрані з'являється малюнок Святого Миколая. Педагог говорить, що Святий Миколай все своє життя робив добрі вчинки, і зараз ми спробуємо відчувати, що таке добрі вчинки.

6. Дослід зі свічкою. Педагог запалює свічку і пропонує подивитися на неї, звертає увагу на світло, тепло, яке дарує свічка та порівнює це із добрими вчинками, які несуть тепло і світло всім оточуючим.

7. Перегляд відео про добрі вчинки. Педагог пропонує подивитися на де – які гарні вчинки.

8. Фізкультхвилинка «Зайцю холодно сидіти». Із-за ялинки вистрибує зайчик, вітається і говорить, що дуже змерз. Педагог пропонує дітям зробити **добрий вчинок** – навчити зайчика зігріваючій зарядці. Діти та батьки повторюють слова та рухи за ведучою:

Зайцю холодно сидіти, треба лапочки погріти (труть долоньки)

Лапки вгору, лапки вниз (піднімають, опускають руки)

На носочках потягнись (стають на носочки)

Ставим лапки на бочок та як зайки скок, скок, скок (стрибають на місці).

9. Рухлива гра «Втекти від вовка». Зайчик зі грівся і дякує діточкам, а в цей час вибігає вовк, ричить і хоче впіймати та з'їсти зайчика. Батьки і діти допомагають зайчику втекти, передаючи його по руках. Зайчик встиг заховатися, але вовк вистежує його по слідах. Дітки кличуть хуртовину, щоб замести сліди зайчика.

10. Танок «Хуртовина». Під музику, тримаючи новорічний дощик у руках, діти повторюють рухи за педагогом.

11. Аплікація «Святковій черевичок». Педагог говорить про те, що дітки зробили багато добрих вчинків. Зігріли зайчика і допомогли врятуватися від вовка. Святий Миколай дуже задоволений дітками і готовий подарувати подарунки, але для цього треба зробити святкові черевички, Святий Миколай кладе подарунки.

12. Вручення подарунків. Діти показують черевички, які вони зробили і отримують подарунки. Після того, як діти роздивилися подарунки, педагог

пропонує зробити подарунок Святому Миколаю – розповісти віршики, які вони готували вдома.

13. Підсумок заняття. Музичне прощання. Педагог підводить підсумки заняття. Проводиться музичне прощання «Мы сегодня занимались».

Дидактичні ігри для навчання дітей раннього, молодшого і старшого дошкільного віку

*Гура Тетяна Володимирівна,
вихователь Куп'янського дошкільного навчального закладу-ясла-садок
№4 комбінованого типу Куп'янської міської ради Харківської області*

Дидактичні ігри для навчання дітей раннього віку

«Звуки букв»

(Буква, яка вміє співати» або «Букви, які не вміють співати»)

Мета Навчати дітей озвучувати графічне зображення букв. (За методикою Гленна Домана.) Розвивати звукову та зорову увагу, пам'ять. Підтримувати бажання до пізнавання нової та закріплення знайомої інформації.

Обладнання Іграшка, портфель або кошик, 5 карток з буквами (10х7 см).

Хід гри Вихователь налаштовує дітей на спокійне сприйняття інформації. (Наприклад Гном приніс у портфелі фотокартки або малюнки букв. Послухайте, як вони звучать.) Діти спостерігають за миттєвим показом карток з буквами (1 картка за 1 секунду), одночасно вихователь називає звук букви. Пропонується показ 5 карток протягом тижня тричі на день. Наступного тижня додаються нові 5 карток. Поки не залучаться всі букви. Ненав'язливо подається інформація і про те, чи вміє співати ця буква (голосні), чи ні (приголосні). Тривалість заняття: до 30 с. Цей прийом застосовується протягом року.

«Склади букви в будиночку» або «Букви загубилися»

Мета Закріплювати графічне зображення букв та їх звук. Вчити знаходити запропоновану картку за показом та за назвою. Вправляти в орієнтуванні на площині та в просторі. Розвивати увагу, пам'ять. Підтримувати інтерес до вивчення нової та закріпленню знайомої інформації.

Обладнання Іграшка, таблиця букв, картки з буквами (10х7 см).

Хід гри Вихователь налаштовує дітей на спокійне сприйняття інформації. Іграшковий персонаж (Незнайко або інший) на килимі «розкидав» букви, осторонь лежить таблиця з такими ж буквами. Дітям пропонується поскладати букви в таблицю. Вихователь називає букву, показує її в таблиці і просить дитину знайти таку саме букву, принести і покласти на місце в таблиці. Коли діти вже добре орієнтуються в таблиці і в буквах, можна запропонувати їм самим розкласти букви на місця (за принципом лото). Тривалість заняття до 1 хв.

«Хто як кричить?»

Мета Вчити дітей наслідувати звуки тварин. Навчати сприймати, запам'ятовувати та повторювати графічне зображення «пісень» тварин (за методикою Гленна Домана).

Обладнання картки з надрукованими «пісеньками тварин»: «МУ», «КО», «ГА», «МЯУ», «ГАВ», «ХРЮ» тощо (5 карток на тиждень, потім додаються ще 5 нових і закріплюються знайомі).

Попередня робота Ознайомлення дітей зі свійськими тваринами за допомогою малюнків, віршиків, іграшок, описових розповідей вихователя. Дігри «Хто як кричить?», «Хто де живе?»

Хід гри Діти спостерігають за миттєвим показом карток з надрукованими «пісеньками тварин»: «МУ», «КО», «ГА», «МЯУ», «ГАВ» (1 картка за 1 секунду), одночасно вихователь їх озвучує. Пропонується показ 5 карток протягом тижня тричі на день. Наступного тижня додаються нові 5 карток. Тривалість заняття: до 30 с.

«Моя сім'я»

Мета Вчити дітей запам'ятовувати і озвучувати слова-назви членів сім'ї (мама, тато, бабуся, дідусь, брат, сестра). Розвивати зорову та слухову увагу, пам'ять. Підтримувати інтерес до вивчення нової та закріпленню знайомої інформації.

Обладнання картки з надрукованими словами (МАМА, ТАТО, БАБУСЯ, ДІДУСЬ, СЕСТРА, БРАТ), фотоальбоми дітей.

Попередня робота Розглядання з дітьми сімейних фотоальбомів, бесіди про сім'ю, близьких людей.

Хід гри Вихователь звертає увагу дітей на сімейні фотоальбоми, запитує про близьких родичів дітей. Далі дітям пропонується миттєвий показ слів-назв членів сім'ї (1 картка за 1 секунду), одночасно вихователь їх озвучує. Тривалість заняття до 1 хв.

Дидактичні ігри для навчання дітей молодшого віку

(Ці ігри можна використовувати також з дітьми середньої групи)

«Склади пісеньку тваринки із букв»

Мета Вчити дітей виділяти звук у складі, добирати потрібні букви, викладати з букв (друкувати) знайомі «пісеньки» тварин. Розвивати увагу, пам'ять, логічне мислення, звуковимову.

Обладнання Магнітна абетка або розрізні букви, іграшкові свійські тваринки.

Хід гри Вихователь спонукає дітей допомогти тваринкам згадати їхні «пісеньки», бо вони нібито їх забули чи переплутали. (Корова співає: «КО», а порося: «МЕ» тощо.) Дитині пропонується скласти «пісеньку», наприклад корови (самостійно, або за показом). Малюк вибирає потрібні букви і виконує завдання. Діти хором або індивідуально роблять висновок: «Корова співає (прочитують) «МУ». Якщо має місце помилка, то в жартівливій формі

(самостійно чи за допомогою; колективно чи індивідуально) виправляється помилка (Наприклад: Корова хрюкає? Ні! А як вона співає? «МУ» (добираються потрібні букви, викладається слово, прочитується (хором, дитиною або вихователем)). Гра триває до 3 хв.

«Весна»

Мета Вчити дітей запам'ятовувати і озвучувати слова-назви весняних явищ природи (відлига, струмок, квітка, бруньки, сонце, тепло). Розвивати зорову та слухову увагу, пам'ять. Підтримувати інтерес до вивчення нової та закріпленню знайомої інформації.

Обладнання картки з надрукованими словами (ВЕСНА, ВІДЛИГА, СТРУМОК, КВІТКА, БРУНЬКИ, СОНЦЕ, ТЕПЛО).

Попередня робота Розглядання з дітьми картин із зображенням весняних пейзажів у різних станах погоди («Перші квіти», «Дерева розквітають» бесіди за цими картинками).

Хід гри Вихователь нагадує дітям про наявну пору року – весну. Пропонується дітям миттєвий показ слів-назв весняних явищ природи.

Тривалість заняття 30 с.

«Іграшки»

Мета Вчити дітей запам'ятовувати і озвучувати слова-назви іграшок (за методикою Гленна Домана). Розвивати увагу, пам'ять, мислення. Підтримувати інтерес до вивчення навколишнього середовища.

Обладнання картки з надрукованими словами (ІГРАШКИ, М'ЯЧ, ЛЯЛЬКА, МАШИНА, ЗАЙЧИК, ВЕДМЕДИК, КУБИК, БАШТОЧКА).

Попередня робота Розглядання та опис іграшок, складання розповідей про улюблену іграшку, організовані та самостійні ігри дітей з різними іграшками.

Хід гри Діти спостерігають за миттєвим показом карток з надрукованими словами: ІГРАШКИ, М'ЯЧ, ЛЯЛЬКА, МАШИНА, ЗАЙЧИК, ВЕДМЕДИК, КУБИК, БАШТОЧКА (1 картка за 1 секунду), одночасно вихователь їх озвучує. Тривалість заняття 30с.

«Фрукти»

Мета Вчити дітей запам'ятовувати і озвучувати слова-назви фруктів (за методикою Гленна Домана). Розвивати увагу, пам'ять, мислення. Підтримувати інтерес до вивчення природного середовища.

Обладнання картки з надрукованими словами (ЯБЛУКО, ГРУША, СЛИВА, АБРИКОС, БАНАН, АНАНАС, КІВІ, ФРУКТИ).

Попередня робота Розглядання та опис фруктів, складання описових розповідей про фрукти. Д/ігри «Назви фрукт» (за малюнком, за описом, за смаком), «Розкажи про фрукт».

Хід гри Діти спостерігають за миттєвим показом карток з надрукованими словами: ЯБЛУКО, ГРУША, СЛИВА, АБРИКОС, БАНАН, АНАНАС, КІВІ, ФРУКТИ (1 картка за 1 секунду), одночасно вихователь їх озвучує. Тривалість заняття 30с.

«Третє зайве»

Мета: Вчити дітей прочитувати слова і добирати з них пару, що має якусь подібність, а «третє зайве» виключити. Спонукаати дітей знаходити якнайбільше варіантів. Розвивати увагу, пам'ять, логічне мислення, мовлення.

Обладнання: 3 картки із знайомими надрукованими словами.

Хід гри: Вихователь виставляє на дошку три слова. Пропонується дітям прочитати слова і залишити тільки пару, що має якусь подібність за будь-якою ознакою: кольором, формою, величиною, призначенням, використанням, походженням тощо. Зайве слово виключити. Запропонувати дітям пояснити свій вибір.

Наприклад: яблуко, їжак, машина. Пара: яблуко і їжак, бо це – природні об'єкти, а машину зробила людина. Яблуко і їжак, бо вони маленькі, а машина велика. Їжак і машина, бо їх не може їсти людина, а яблуко їстівне.

Яблуко і машина, бо вони не колючі, а їжак колючий тощо.

Дидактичні ігри для навчання дітей старшої групи

«Придумай слово»

Мета: Продовжувати вчити дітей виділяти звуки в словах, співвідносити їх з буквою, підбирати слова із заданим звуком. Розвивати фонематичний слух. Виховувати уважність.

Обладнання: Картки з надрукованими буквами.

Хід гри: Вихователь показує дітям букву, і пропонує придумати слова із заданим звуком, який відповідає цій букві.

Низький рівень – придумати слово, де заданий звук стоїть на початку; Середній – придумати слово, де заданий звук стоїть в середині чи в кінці слова; Високий – придумати слово, із заданим складом.

«Хмаринки»

Мета: Продовжувати вчити дітей виділяти звуки в слова, знаходити їх місце в слові, підбирати слова із заданим звуком, розвивати фонематичний слух; виховувати допитливість.

Обладнання: Площинні зображення хмаринок із зображеннями предметів; площинні зображення краплинок з надрукованими на них буквами або магнітна абетка.

Хід гри: Вихователь говорить про те, що сьогодні на небі з'явилися сумні хмаринки, вони розгубили свої краплинки. Пропонує дітям вибрати хмаринку і підібрати до неї краплинку. В назвах зображених предметів є звук, який відповідає букві з хмаринки.

«Складання зі слів словосполучень та речень»

Мета: Вчити дітей прочитувати і добирати картки зі словами та складати з двох-трьох слів словосполучення або речення. Розвивати увагу, пам'ять, мислення.

Обладнання: картки із знайомими надрукованими словами для утворення словосполучень чи речень. Наприклад: ВІТЕР, ХОЛОДНИЙ, ХОЛОДНА, ДМЕ, ОСІНЬ, НАСТАЛА.

Хід гри: Вихователь пропонує дітям підібрати і розташувати слова таким чином, щоб вийшло логічне словосполучення чи речення. (Наприклад: НАСТАЛА ОСІНЬ; ДМЕ ХОЛОДНИЙ ВІТЕР; ХОЛОДНА ОСІНЬ.)

«Складання слів з половинок»

Мета: Вчити дітей утворювати осмислене слово, надруковане на двох картках і прочитувати його. Розвивати увагу, мислення, навик читання.

Обладнання: Картки з надрукованими половинками слів, які знайомі дітям.

Хід гри: На столі розкладаються картки з надрукованими половинками слів (3-5 слова, які знайомі дітям). Дитині пропонується вибрати і скласти картки так, щоб вийшло осмислене слово.

У складнішому варіанті пропонуються слова, схожі за написанням.

Ранній розвиток дитини — право кожного

*Загоруйко Тетяна Юріївна,
вихователь Куп'янського дошкільного навчального закладу-ясла-садок №4
комбінованого типу Куп'янської міської ради Харківської області*

Ранній вік – особливий період в житті малюка, цей період перших трьох років життя – є стартовим і відіграє особливі роль у становленні особистості, багато в чому визначає особливості її подальшого розвитку.

Дитина не народжується з умінням цілеспрямовано сприймати навколишній світ, саме цьому дорослі мають й допомогти їй, тобто бачити весь світ у різнобарвних кольорах, усе розмаїття їх відтінків та сформувати стійкий зоровий образ кольору.

Основу інтелектуального (пізнавального) розвитку дітей становить **сенсорне виховання**, що здійснюється в усіх формах навчально-виховної роботи з ними. Для інтенсивного розвитку відчуттів і сприймань варто впроваджувати на заняттях і в повсякденному житті різноманітні методи і прийоми сенсорного виховання дітей.

Важливе місце посідає дорослий (вихователь), який реалізує завдання в іграх, в індивідуальному спілкуванні з дитиною під час організованих занять, диференційовано впливаючи на вихованців.

Тема: „До білочок на іменини”

Пр. зміст: вчити дітей виконувати дії за вказівкою вихователя; розрізняти, співвідносити і називати кольори; закріпити поняття „один-багато”, „маленький-великий”; вчити відповідати на запитання вихователя, розвивати мовлення дітей; збагачувати словниковий запас дітей за темою; активізувати в мовленні слова-ознаки; розвивати пам'ять, дрібні м'язи рук, сприяти покращенню спритності пальців, їх моторики; спонукати дітей малювати округлі форми прийомом примакування пальцем; створити радісну і веселу атмосферу, виховувати доброзичливість, повагу до інших, любов до тварин.

Обладнання: іграшка заєць, дерев'яні пластини, великий і маленький кошики, горішки (грецькі і ліщина), 4 іграшки- білочки з бантиками різних кольорів (червоний, жовтий, зелений, синій), чайний іграшковий сервіз відповідних кольорів, іграшкові меблі (столик і 4 стільці).

Активізація словника: білочка, гризти, горішки, кошик

Попередня робота: вивчення з дітьми гри „Білочки-подружки”

Хід заняття

Чути стук в двері. З'являється заєць з конвертом у лапці.

- Діти, хто це до нас завітав? /заєць/

- Як його можна лагідно назвати? /зайчик, зайчик-пострибайчик, зайчик-побігайчик/

- А який зайчик? Так, пухнастий, м'якенький, біленький, великий.

Діти вітаються з зайчиком, розглядають конверт.

- Сьогодні у білочок, що живуть у лісі, День народження. Вони запрошують всіх малят в гості. Ми підемо вузьенькою довгою доріжкою один за одним, і вона нас приведе у ліс до білочок. Але доріжку нам з вами треба побудувати.

Діти будують доріжку з дерев'яних пластин і ідуть по доріжці за вихователем. Вихователь пропонує послухати «шум» лісу /лунає аудіозапис/.

- Діти, подивіться, скільки горішків розсипано під ногами. Скільки їх? /багато/

- Які горішки за величиною? /великі, маленькі/

- А які вони за формою? /кругленькі/

- Білочки дуже люблять гризти горішки. Ми назбираємо для білочок горішки і почастиємо їх. Великі горішки будемо збирати у великий кошик, а маленькі – у маленький.

Діти самостійно збирають горішки і розподіляють їх у відповідні кошики, коментуючи при цьому свої дії: "Маленький горішок я кладу у маленький кошик, а великий горішок – у великий кошик".

Діти ідуть далі і бачать хатинку, стукають і заходять до неї.

- А ось і наші білочки-подружки. Вони сьогодні вбралися по-святковому, причепурилися, зав'язали гарні бантики /розповідає і показує/.

Бантики на вушках

У білочок-подружок

Сині, як небо,

Жовті, як сонце,

Червоні, як сунічки,

І зелені, як травичка.

- Білочки-подружки дуже люблять збиратися разом і пити чай за цим великим столом. Ось і блюдця, чашечки і ложечки. Треба накрити на стіл, розкласти посуд.

Діти виконують завдання, розкладаючи предмети посуду відповідно за кольором.

- Діти, зараз ми посадимо білочок кожен на своє місце, вони питимуть чай із своїх чашечок /діти виконують завдання, розсаджуючи іграшки за кольором бантика/. Чай у білочок гарячий, його треба остудити /діти дмухають на чай спочатку тихенько, потім сильніше, потім ще сильніше/. Поки білочки пригощаються, ми приготуємо їм подарунки - повітряні кульки, які розфарбуємо самі. А малювати ми будемо пальчиком.

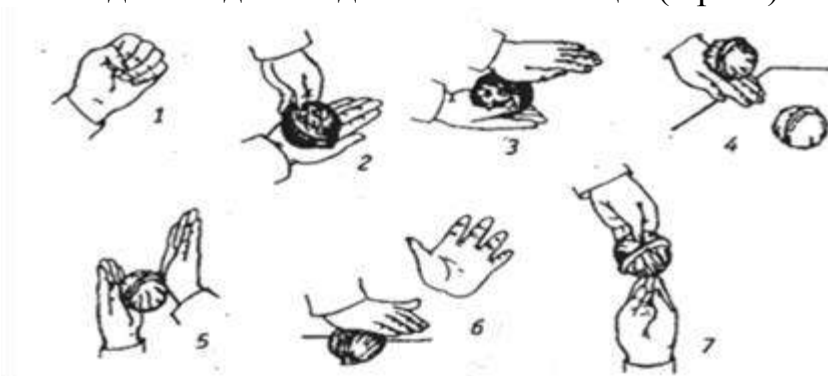
Діти разом з вихователем проходять до художньої майстерні.

- Для того, щоб наші пальчики гарно малювали, давайте з ними трішки пограємо. Візьміть, будь ласка, кожний по одному великому горішку і розпочнемо гру.

Пальчикові вправи:

- 4) затиснути горіх у правій руці, розкрити долоньку і перекласти горішок в другу руку (4 рази);
- 5) горіх покласти на ліву долоню, пальцями правої руки натиснути на горіх, поступово збільшуючи тиск і темп, поміняти руки (2 рази);
- 6) горіх затиснути між долонями обох рук і зробити кругові рухи (4 рази);

7) горіх покласти між долонями, прокатувати його рухами вгору-вниз від підстави долоні до кінчиків пальців (4 рази).

- Гарно ми підготувати наші пальчики. А тепер стали рівненько, закотили рукавички і показали мені пальчик правої руки – ним ми і будемо малювати. Спочатку я вам покажу, як фарбувати кульку, а потім ви самостійно прикрасите свої кульки. Подивіться уважно, як я буду малювати */показ вихователем прийому малювання крапочок нетрадиційним методом. Самостійна робота дітей/*

- А ось, білочки, і наші подарунки для вас: веселі кульки та маленькі і великі горішки, їх дуже багато, гризіть і здоровими ростіть. Діти, при цьому треба сказати: «Вітаємо вас». */Вихователь ставить кошики на стіл, діти дарують кульки/.*

Білочки. Ми веселі білочки, любимо стрибати.

Ставайте разом з нами і будемо всі грати

Рухлива гра „Білочки-подружки” */діти виконують відповідні рухи, одягаючи маски/*

Лапки в боки, вгору – вушка,

Скачуть білочки-подружки.

Раз, два, три, чотири, п'ять –

По гілках вони летять.

Білочки. Ой, як весело ми погралися. Ми вас теж хочемо пригостити */дають печиво/.*